I.

1

Wydział Tow. Tatrzańskiego uchwalił i podaje tę uchwałę wszystkim ~~[illegible]~~ znamienitszym pismom polskim wraz z krótkim komentarzem do wiadomości:

1. Tow. Tatrzańskie nie uznaje niczyjego prawa nadawania nazw ~~polskich~~ szczytom, dolinom, potokom (miejscom i górom) ~~[illegible]~~ nie nazwanym, lub których nazwa ludowa dotąd by znaną nie była. ~~[illegible]~~ Żadnych samowolnie ~~nadanych nazw [illegible] [illegible]~~ aż do dziś czy w przyszłości nadanych nazw Towarzystwo nie aprobuje i za obowiązujące nie uważa i uważać nie będzie!

2. Dla ustalenia niewątpliwej tatrzańskiej Towarzystwo zbierze (składa) komisyę specyalną ~~z członków wydziału~~, która zajmie się ~~[illegible]~~ ~~[illegible]~~ i ustaleniem ~~nazw~~ dotychczasowych, ewentualnie w miarę potrzeby decydować będzie o nadaniu nazwy szczytom, dolinom, miejscom, górom etc. dotąd ~~nienazwanym lub [illegible] [illegible]~~ ~~[illegible] nazwy nie [illegible]~~ nienazwanym lub znanej ~~nazwy~~ ludowej nazwy nie mającym. Komisya ta ułoży dla siebie regulamin. Odbywać będzie corocznie posiedzenia w Zakopanem w czasie sezonu letniego, w potrzebie przedsięwziąć będzie [illegible] znaczenie jak (pierwszeństwo) i tego kto dany szczyt, górę etc. odkrył lub zdobył, ~~[illegible]~~ ~~[illegible]~~ w porozumieniu z członkami Towarzystwa znającymi Tatry [illegible] najlepiej. (albo wreszcie)

3. Komisya przy ~~nadawaniu nazwy [illegible] [illegible] następującej~~ zasadą [illegible] będzie z [illegible] [illegible] znaczących dokładnie [illegible]

kulturowej podhalan.

4. Przy badaniach naszych trzymać się chcemy kierunku naszego następującego:

a) W pierwszym rzędzie zbadanie będzie lokalnie, czy nazwać się mają wierch, gazda etc. nie musi przynależeć kulturze. Badanie to nie powinno ograniczać się do przedstawiania przedmiotów, ale musi się rozciągnąć ~~to~~ na pewną (ważniejszą, ciekawszą etc.) lokalną zorganizowaną kulturę okolicy. O ile chodzi o badanie naszej możliwości leżących poza sferą rozsiedlenia kultury polskiej, i gdzie przez kulturę polską nasza ~~[illegible]~~ niedostateczna, trzeba zbadać ~~[illegible]~~ w tem zakresie spowodowane niedostateczne nasze obszary i w otrzymaniem w świetle górali podhalańskiej przepołowieniu; te naszej ~~[illegible]~~ (szkoły) bezwarunkowo przyczyn!

b) Tam gdzieby nasza kultura niedostateczną, należy naszej ochronę; a ~~[illegible]~~ ma ta być skierowana w świetle języka polskiego i górali podhalańskiej; aby nadana nasza była taka, jakoby wrodzoną i była tak jak dawne nasze [illegible] ~~[illegible]~~ w ustach ludu podhalańskiego ~~[illegible]~~

c) (wszelkie) Naszej przeszkodzie od strony (naszej) fachowej wiele usiłowań [z wszystkiemi [illegible] z strony podhalańskich uczonych gazdów, bądź przy dowodzeniu nam lokalnych (i dosłownie przynależnych) [illegible] [illegible]. Gdyby w wyjątkowym wypadku ~~[illegible]~~ szczególne niezbędne kogoś przez [illegible] miejscowego (na [illegible]) pobliższych [illegible] nasz [illegible] tylko [illegible] zawsze [illegible]

[illegible]

II.

Tow. Tatrzańskie oświadcza się przeciw kolei na Świnnicę z następujących powodów:

a) Świnnica jest górą za mało wyniosłą aby wybudowanie kolei na nią mogło się obejść bez popsucia jej charakteru.

b) Z powodu jej małej wyniosłości nie da się na Świnnicy postawić hotelu, któryby pozwalał na dłuższy wygodny pobyt, nietylko dlatego że ~~[illegible]~~ obszerniejszy hotel na niej się nie zmieści, ale ~~że przez~~ że wskutek niedogodnie leżące miejsca do przechadzki wygodnej i bezpiecznej dla osób starszych, które głównie z ~~kolei~~ takowej ~~kolei~~ korzystać będą.

c) Exploatacya [illegible] ze Świnnicy nie powinna się udawać, gdyż przez nią ten wyłącznie [illegible] osiągnąć byłby w krótkim czasie zobaczenia i poznawania gór i ~~[illegible]~~ piękności. Mimo zaś, że ~~[illegible]~~ na Świnnicy możnaby eksploatować [illegible] nie może wystarczyć kolei, gdyż znajdują się w Tatrach polskich miejsca, które mogą dostarczyć [illegible] w daleko większym stopniu widoków w najwyższej skali i bez naruszenia ich piękności najcharakterystyczniejszych.

2) [illegible] aparatu Tow. Tatrzańskie [illegible] kolei do Morskiego [illegible] i na inne góry

Celiśmy, budzie ewentualny budowy kolei [illegible] ~~[illegible]~~ piękności gór i tej przełęczy.

3) Tow. Tatrz. zwraca także uwagę, że ~~[illegible]~~ ~~[illegible]~~ celem dalszej kolei byłby Kasprowy, a do dlatego, że [illegible]

5. – O utworzeniu komisji językowej ~~[illegible]~~ celu, zakresie i sposobie działania oraz jej nadesłaniu Wydziałowi Towarzystwa Krakowskiej Akademii Nauk, upraszając aby na zbliżające się posiedzenie komisji, które odbywać się ma w sezonie letnim w Zakopanem przysłała swego delegata, który [illegible], aby ~~[illegible]~~ przypominała [illegible] [illegible] naszych prac komisyjnych [illegible], uskuteczniała [illegible] nasz indeks i pomagała naszej [illegible].

Nadzwyczajne walne
zebr. Tow. Tatrzańskiego
w Zakopanem
5/8 1905.

Notatki

Kultura i oświata:

str. 39 – na jakich polach władzy i szkolnictwa stykają się administracja państwowa z zagadnieniami oświaty pozaszkolnej

str. 35: organizacja Towarzystwa oparta na zasadach obywatelskiej samorządności.

skład – Rady
komitet
kuratorium złożone z delegatów władz zainteresowanych ministerstw
komitety powiatowe, gminne i lokalne
zjazd delegatów

Organizacja kursów i pomocy naukowych, poradników pozaszkolnych i szkolnych

str. 37 Księgarnia – typ księgarni

" Oddziały: analogicznie do władz powiatowych i sekcji samorządowych – rady powiatowe.

Stypendia

str. 38 — [illegible] —
[illegible]

str. 39 — w [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible]
[illegible]

" " 40 [illegible] — [illegible]
[illegible] — [illegible] [illegible]

" [illegible] — [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] i
[illegible] [illegible]
[illegible]

str. 40 — [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible]
— [illegible]

str. 41 — [illegible]

str. 42 — [illegible] [illegible] z
[illegible]!

str. 45 — [illegible]: [illegible]
[illegible] [illegible]

" 46 — [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible]

str. 48 [illegible] a [illegible]

str. 52, 53 — [illegible] [illegible] [illegible]

" 53 — [illegible]!

str. 54 — ochrona dzieci zaniedbanych edukacyjnie

str. 54 — uzupełnienie rozwojowe przez [illegible] budowle

str. 55 – 57 wyjaśnienie prawa własności

— " zdolności administracyjnej

— wyodrębnienie

— ochrona finansowa w zastosowaniu

str. 58 i n. Ochrona środowiska zewnętrznego.

Akta Sekcji Ochrony Tatr.

Prócz zawartych w tym fascykule aktów zob.:

- Akta dotyczące ochrony przyrody u mnie we Lwowie.
- Sprawozdanie SOT. drukowane w 1-szym zeszycie czasopisma „Ochrona Przyrody" 1920. ([illegible])
- Sprawozdanie SOT. drukowane w 1-szym tomie czasopisma „Wierchy" – 1923. (J. G. Pawlikowski).
- Akta przechowane przez Sekretarjat SOT. w Muzeum Tatrzańskiem im. T. Chałubińskiego w Zakopanem.

verte!

Wydawnictwa SOT i inne publikacje dotyczące Ochrony Przyr.

W sprawie kolejki na Świnicę:

- Witold [illegible]: W sprawie kolejki na Świnicę. Kraków 1912. (Nakład Sekcji O.T. i Turystycznej T.T.)
- [illegible] Lulek. W sprawie kolei na Świnicę. Kraków 1913. (drukarnia „[illegible]")
- Henryk [illegible]: [illegible] (Odbitka z Krakowskiego Miesięcznika artystycznego, 1913. — Nakład SOT. Kraków 1913.

- M. Orłowicz: Plan [illegible] Zakopanego [illegible] z 23 i 24/XI 1919 — (Warszawa 1920. Nakład Min. R.P.; [illegible].)
- J. G. Pawlikowski: Kultura a natura. Odbitka z Lamusa 1913. Nakład SOT.
- J. G. Pawlikowski: O celach zbiorowych ochrony przyrody. Zakopane 1920. Nakład SOT. (Odbitka z Gazety Zakop.)
- Czasopismo „Ochrona przyrody" — passim.
- Czasopismo „Wierchy" — passim.
- St. Sokołowski: „Tatry jako park narodowy" — Kraków 1923, — nakład P. Kom. O. P.
- Słowo Polskie (nr. 285 i 299 (r. 1922 i nr. 6 r. 1923) — polemika w sprawie Tatrzańskiego parku narodowego. (Sokołowski, Pawlikowski, [illegible]). —

TOWARZYSTWO TATRZAŃSKIE
SEKCYA OCHRONY TATR

Zakopane, Dworzec Tatrzański.

W roku 1912 powstała w łonie Towarzystwa Tatrzańskiego Sekcya Ochrony Tatr.

Zadania Sekcyi są następujące:

1. *dążenie do zabezpieczenia Tatr przed czynnikami, zacierającymi pierwotny charakter krajobrazu tatrzańskiego (czynnikami tymi mogą być budowle, urządzenia komunikacyjne, przemysłowe itp.);*
2. *opieka nad właściwymi okolicom górskim rzadszymi gatunkami roślin i zwierząt tatrzańskich;*
3. *przeciwdziałanie zaśmiecaniu gór i wogóle niewłaściwemu zachowaniu się człowieka w stosunku do dzikiej przyrody.*

Sekcya wypełnia swoje zadania przez oddziaływanie na opinię publiczną, wpływanie na czynniki ustawodawcze oraz bezpośrednie czuwanie w górach.

Członkiem Sekcyi może być członek Tow. Tatrzańskiego, przyjęty przez Zarząd Sekcyi i opłacający na cele Sekcyi rocznie 1 K (członek zwyczajny) 10 K (członek wspierający) lub jednorazowo 100 K (członek założyciel).

Każdego przyjaciela Tatr, przyczyniającego się wedle możności do wypełniania zadań Sekcyi, po podpisaniu odpowiedniego zobowiązania i złożeniu dorocznego datku (najmniej 1 K) Sekcya uważa za swego współpracownika i przyjmuje z wdzięcznością wszelkie rady, wiadomości i uwagi, z zakresu działania Sekcyi. Współpracownik otrzymuje odpowiednią legitymacyę oraz prawo noszenia odrębnej odznaki.

TOWARZYSTWO TATRZAŃSKIE — SEKCYA OCHRONY TATR.

W dniu 10 sierpnia 1912 r. odbył się w Dworcu Tatrzańskim w Zakopanem **Wiec publiczny w sprawie ochrony Tatr,** zwołany przez Zarząd Sekcyi. Przewodniczył p. M. Zaruski. Referowali pp.: Prof. Dr. J. G. Pawlikowski, A. Lityński i T. Korniłowicz. W dyskusyi zabierali głos pp.: Z. Weyberg, Dr. Z. Kramsztyk, H. Dłuska, prof. E. Romer, Dr. S. Kopczyński i Szamb. J. Uznański. Wielka sala Dworca była tak przepełniona, że kilkadziesiąt osób odeszło od drzwi, nie mogąc się docisnąć do wnętrza. Rezolucye, postawione na Wiec przez Ogólne Zgromadzenie Sekcyi Ochrony Tatr, przyjęte zostały przez zgromadzonych jednogłośnie, co stwierdzone zostało przez głosowanie podwójne. Brzmienie ich jest następujące:

REZOLUCYA I.

Zgromadzeni na Wiecu w sprawie ochrony Tatr w dniu 10 sierpnia 1912 r. w Dworcu Tatrzańskim w Zakopanem

1) *uznają konieczność rozwinięcia szerokiej działalności celem zabezpieczenia Tatr przed czynnikami, zacierającymi pierwotny charakter krajobrazu tatrzańskiego;*
2) *wyrażają nadzieję, że właściciele gruntów na obszarze Tatr polskich baczyć będą, aby wszelkie urządzenia w Tatrach: budowlane, komunikacyjne, przemysłowe i t. p. nie sprzeciwiały się powyższej zasadzie;*
3) *stwierdzają z uznaniem, że Towarzystwo Tatrzańskie żywiej zajęło się tą pilną sprawą, czego wyrazem jest w szczególności utworzenie osobnej Sekcyi „Ochrony Tatr"; wyrażają przekonanie, że T. T. przez ten swój organ czuwać będzie nad nowemi urządzeniami w Tatrach, starając się zapobiedz zeszpeceniu naszych gór;*
4) *zwracają się do Urzędów Gminnych, Przełożeństw Obszarów Dworskich, Świetnego Wydziału Powiatowego, Świetnego c. k. Starostwa w Nowym Targu, Wysokiego Wydziału Krajowego i Wysokiego c. k. Namiestnictwa z prośbą o poparcie usiłowań Sekcyi.*

REZOLUCYA II.

Zgromadzeni na Wiecu wzywają P. P. Posłów do Sejmu i do Parlamentu, aby starali się uzyskać w drodze ustawodawczej opiekę nad martwą i żywą przyrodą tatrzańską.

REZOLUCYA III.

Zważywszy, iż projektowana przez p. inż. W. Dzieślewskiego kolejka pod Świnnicę, oraz związane z jej budową urządzenie kamieniołomu

1) *w wysokim stopniu zmieniłyby charakter jednej z najpiękniejszych okolic Tatr polskich;*
2) *z punktu widzenia turystycznego przedstawiają małą wartość;*
3) *pod względem przemysłowym i ekonomicznym nie dałyby krajowi korzyści, a grożą pochłonięciem znacznych funduszów publicznych, które inaczej użyte mogłyby przynieść większy pożytek,*

zgromadzeni na Wiecu stanowczo protestują przeciw powyższemu projektowi.

TOWARZYSTWO TATRZAŃSKIE
SEKCYA OCHRONY TATR.

Ochrona roślinności tatrzańskiej.

Następujące rośliny wymagają w Tatrach szczególnej opieki:

1. CIS (Taxus baccata, L.) Dawniej częste w Tatrach, obecnie wyniszczone drzewo szpilkowe, o igłach podobnych do jodły, lecz spodem bez białych pasków. Pozostało zaledwie kilka drobnych okazów.

2. LIMBA (Pinus cembra, L.) Sosna górska, mająca po 5 igieł w pęczkach. Obecnie w Tatrach na wymarciu.

3. LILIA ZAWOJEK, ZŁOTOGŁÓW (Lilium martagon, L.) Jedyna dziko rosnąca lilia w Polsce, o blado-purpurowych nakrapianych zwisających kwiatach. Rośnie na polanach i brzegach lasów w krainie regla. Kwitnie w czerwcu i lipcu.

4. „KIELUCHY" (lud.) SZAFRAN TATRZAŃSKI (Crocus babiogorensis, Zapałowicz.) Tylko Tatrom i Babiej górze właściwy gatunek szafranu. Z cebul podziemnych wydaje na wiosnę mnóstwo fioletowawych (czasem białych) kwiatów, pokrywających całymi łanami podmokłe łąki i polany krainy regla. Kwitnie w marcu i kwietniu, charakteryzując krajobraz wiosenny w Tatrach.

5. GOŹDZIK TATRZAŃSKI (Dianthus Tatrae, Borbás.) O licznych białych wonnych kwiatach z postrzępionymi płatkami, rośnie na wapieniach. Kwitnie w lecie.

6. POWOJNICA ALPEJSKA (Atragene alpina, L.) Jedyny pnącz w Tatrach, pnie się w reglach po krzewach i skałach. W czerwcu wypuszcza z kątów liści piękny, wielki fioletowy kwiat na długiej szypułce.

7. OSTRÓŻKA TATRZAŃSKA (Delphinium oxysepalum, Borbás.) Właściwy tylko Tatrom gatunek ostróżki, o niebiesko-fioletowych kwiatach, rośnie na piargach i skałach regla górnego i kosodrzewu. Kwitnie w lecie.

8. MAK ALPEJSKI (Papaver alpinum, L.) Białokwitnący mak skał wapiennych krainy alpejskiej i kosodrzewu, rośnie w Tatrach po stronie polskiej tylko w grupie Czerwonych Wierchów. Kwitnie w lecie.

9. GORYCZKA KROPKOWANA (Gentiana punctata, L.) Roślina krainy kosodrzewu Tatr granitowych, o kwiatach okazałych, żółtych, purpurowo nakrapianych. Stanowiska po stronie polskiej nieliczne. Kwitnie w lecie.

10. „KOCIE ŁAPKI" (lud.) SZAROTA PROMIENISTA (Gnaphalium leontopodium, Scopoli.) Charakterystyczna roślina wapiennych skał krainy regla i kosodrzewu, o biało-wełnistych, jak cała roślina, koszyczkach kwiatowych. Kwitnie w lecie.

11. KOZŁOWIEC GÓRSKI (Aronicum Clusii, Koch.) Roślina krainy alpejskiej, o pięknych żółtych dużych koszyczkach kwiatowych. Kwitnie w lecie.

DRUKARNIA ZWIĄZKOWA W KRAKOWIE.

10

Ochrona krokusów.

„Po martwocie zimowej życie wraca w Tatry z potężnym oddechem halnego wiatru... Nagle, z opromienionej słońcem ziemi wykwita krokus, przebijając białemi kiełkami brzegi zasp, zbitych na zboczach wschodnich przez wichry zimowe. W srebrnych promieniach wiosennego słońca... polana na Toporowej Cyrhli mieni się, jak jakaś wyśniona makata, tkana ze złota i przetykana fioletowo-różowym kwiatem, połyskliwym, mieniącym się, drżącym, przeźroczym i nikłym jak opar, świetnym jak słońce, załamane w dziwnych kryształach, świeżym jak rosa, przepysznym i skromnym, prostym i obfitym do nadmiaru, do szaleństwa. Nic równie dziwnego, zdumiewającego nie ma nasza ziemia nad ten rozkwit potężny i silny, tak cudownie czułego i wrażliwego kwiatu, tuż obok trwającej jeszcze zimy, kwiatu, który kwitnie w straszne wiosenne kurniawy i zamyka się z trwogi przed najlżejszym przyćmieniem słońca, przed przyciszonym hukiem wczesnego grzmotu, a otwiera się niekiedy do człowieka, jak do świetlnego promienia.“

Tak pisze artysta.*)

Niestety — człowiek nie zawsze w sposób równie dostojny wyraża swój zachwyt nad otwierającemi się doń z ufnością kwiatami. Jest on często najniebezpieczniejszym ich wrogiem. Botanicy stwierdzają, że temu kwieciu, dziś jeszcze na niektórych polanach „obfitemu do nadmiaru, do szaleństwa“, grozi zagłada, jak i wielu innym rzadszym roślinom tatrzańskim, o ile nie ustanie ich tępienie. Wykopywanie krokusów z cebulkami w celu przesadzania do kwietników przy willach i pokojowych doniczek coraz bardziej przetrzebia krokusowe pola. Nadomiar złego niektórzy wielbiciele tych kwiatów umieszczają je w naczyniach z wodą, a po okwitnięciu, cebulki idą do pieca lub na śmietnisko.

A wszak nasz krokus według nowszych badań, jest odrębnym gatunkiem, nieznanym w innych krajach Europy.**) Łąki krokusowe, uświetniające swym przepychem krajobraz wiosenny w Tatrach, należą do ciekawszych i najbardziej godnych zachowania zbiorowisk roślinnych.

Zapobiedz zagładzie krokusów może tylko niezwłoczna i stała zbiorowa opieka miłośników przyrody tatrzańskiej.

*) Stanisław Witkiewicz: Na przełęczy. Lwów 1906.

**) Crocus babiogorensis. Zapałowicz: Krytyczny przegląd roślinności Galicyi t. I. Kraków 1906. = Cr. scepusiensis. Rehman i Wołoszczak, (1894). Po polsku winniśmy szafran z Zakopanego nazywać szafranem tatrzańskim.

Zakopane, Dworzec Tatrzański, w marcu 1912.

Zarząd Sekcyi Ochrony Tatr Towarzystwa Tatrzańskiego.

OCHRONA TATR.

Coraz liczniejsi turyści przeciągają przez Tatry o każdej porze roku. Wyzwolenie z powszednich trosk choćby na krótki przeciąg czasu i wytchnienie w czystem powietrzu pierwotnej przyrody górskiej potęguje tężyznę życia jednostek, a przez to i społeczną zdrowotność. Lecz zbytnia beztroska w używaniu swobody przez jednych, mści się na innych. Ślady niechlujstwa i niszczycielstwa świadczą o barbarzyństwie, tającem się nieraz pod pozorami kultury. „Goście“ zakłócają ciszę górską krzykami, gwizdami, wystrzałami; zaśmiecają urocze pustkowia odpadkami jadła, skorupami, blaszankami, szkliwem, papierami; niszczą roślinność tatrzańską, nawet rzadsze gatunki, jak: limby, szarotki, złotogłów, leluje, krokusy, kozłowce i wiele innych, narażonych na zagładę; depcą sadzonki, psują ścieżki, rzucając głazy po zboczach, uszkadzają koleby, palą schroniska. Górale tępią kozice, kopią świstaki, ogałacają upłazy z „kocich łapek“ i goździków. Coraz bardziej mnożą się niebezpieczeństwa, zagrażające całości górskiej przyrody.

Na szczęście nie trapią jeszcze Tatr przemysłowcy, nie zaśmieca reklamiarstwo, zacierające urok najpiękniejszych zakątków alpejskich. W społeczeństwie naszem zaczyna zwyciężać poczucie piękna nad panoszącą się tandetą zarówno w zakresie opieki nad zabytkami sztuki i kultury, jak i w zakresie dbałości o piękno przyrody różnych okolic kraju. Najwyższy już czas zająć się Tatrami: odpowiedzialność za nie wobec pokoleń przyszłych ciąży na współczesnych.

W lutym b. r. odbyło się w Zakopanem zebranie organizacyjne nowej Sekcyi Towarzystwa Tatrzańskiego: podjęła ona za cel swój ten punkt statutu Towarzystwa, w którym jest mowa o ochronie rzadszych zwierząt i roślin tatrzańskich, rozszerzając zakres swej działalności na pieczę nad zachowaniem krajobrazu tatrzańskiego w najszerszem tego słowa znaczeniu.

Stąd nazwa: „Sekcya Ochrony Tatr“.

Program działalności Sekcyi obejmuje w szkicowym zarysie: organizowanie obywatelskiej straży górskiej celem opieki nad rzadkiemi roślinami i zwierzętami tatrzańskiemi, oraz celem przeciwdziałania niewłaściwemu zachowywaniu się człowieka w górach; wpływanie na czynniki miarodajne w myśl zasady zachowanie o ile możności pierwotnego charakteru gór; wpływanie w tym duchu na opinię publiczną przez odpowiednie odezwy, wydawnictwa, odczyty, wystawy, wycieczki i t. p.; utrzymywanie odpowiedniego księgozbioru, nawiązywanie i utrzymywanie stosunków z towarzystwami o pokrewnym zakresie działania w kraju i zagranicą.

Członkiem Sekcyi może być członek Tow. Tatrzańskiego, przyjęty przez Zarząd i opłacający na cele Sekcyi rocznie 1 kor. (członek zwyczajny), 10 kor. (czł. wspierający), lub jednorazowo 100 kor. (czł. założyciel).

Wszystkich przyjaciół Tatr, przyczyniających się wedle możności do osiągnięcia celów Sekcyi i składających na ochronę Tatr doroczne datki (najmniej jednokoronowe), Sekcya Ochrony Tatr uważa za swych współpracowników i utrzymuje z nimi ścisłe stosunki, ułatwiając korzystanie z urządzeń Sekcyi oraz przyjmując z wdzięcznością wszelkie rady, wiadomości i uwagi, dotyczące programu działania Sekcyi.

Zakopane, Dworzec Tatrzański
W kwietniu 1912.

Zarząd tymczasowy
Sekcyi Ochrony Tatr
Towarzystwa Tatrzańskiego.

DRUKARNIA NARODOWA W KRAKOWIE

Towarzystwo Tatrzańskie. Sekcya ochrony Tatr.

Nie zaśmiecajcie gór.

TOWARZYSTWO TATRZAŃSKIE
SEKCYA OCHRONY TATR
ZAKOPANE, DWORZEC TATRZAŃSKI.

14

TOWARZYSTWO TATRZAŃSKIE
SEKCYA OCHRONY TATR
ZAKOPANE, DWORZEC TATRZAŃSKI.

Dnia .... 191....

15

V 16

W. P. Prof. Dr. Jan Gwalbert Pawlikowski
upoważniony do wydawania legitymacyi.
Zwrot przed 1. IX. 12 skarbnikowi Sekcyi
P. W. Łusakowskiemu w Domu Bankowym
Świeprawskiego na Krupówkach w Zakop.

TOWARZYSTWO TATRZAŃSKIE
SEKCYA
OCHRONY TATR.

Sekretarz   Przewodniczący

T. Korniłowicz   [illegible]

TOWARZYSTWO TATRZAŃSKIE — SEKCYA OCHRONY TATR.

WP

TOWARZYSTWO TATRZAŃSKIE — SEKCYA OCHRONY TATR.

WP. ....

(adres) ....

złożył .... kor. jako datek na ochronę Tatr na rok 191.....

L. V̄, 1 Dnia .... 191...... Podpis współpracownika: ....

WP. ....

złożył .... kor. jako datek na ochronę Tatr.

L. V̄, 1 Rok 191......

TOWARZYSTWO TATRZAŃSKIE SEKCYA OCHRONY TATR.

Sekretarz: T. Korniłowicz

Przewodniczący: Bartkiewicz

17

Sprzyjając celowi **zachowania krajobrazu tatrzańskiego**

OBOWIĄZUJĘ SIĘ:

1. unikac niszczenia i tępienia oraz nabywania właściwych okolicom górskim rzadszych gatunków roślin i zwierząt tatrzańskich;
2. unikać zaśmiecania gór i zakłócania ciszy górskiej (hałasowania, strzelania, strącania kamieni itp.);
3. przeciwdziałać **w** miarę możności tego rodzaju przekroczeniom.

(Podpis)

....

TOWARZYSTWO TATRZAŃSKIE
SEKCYA OCHRONY TATR.

LEGITYMACYA

Współpracownika Sekcyi

(z poza członków Towarzystwa Tatrzańskiego).

TOWARZYSTWO TATRZAŃSKIE — SEKCYA OCHRONY TATR.

WP. ....

(adres) ....

złożył .... kor. jako datek na ochronę Tatr na rok 191....

L. V/2 Dnia .... 191.... Podpis współpracownika: ....

WP. ....

złożył .... kor. jako datek na ochronę Tatr.

L. V/2 Rok 191....

TOWARZYSTWO TATRZAŃSKIE SEKCYA OCHRONY TATR.

Sekretarz: F. Korusiewicz

Przewodniczący: [signature]

18

TOWARZYSTWO TATRZAŃSKIE
SEKCYA OCHRONY TATR.

LEGITYMACYA
Współpracownika Sekcyi

(z poza członków Towarzystwa Tatrzańskiego).

Sprzyjając celowi ***zachowania krajobrazu tatrzańskiego***

OBOWIĄZUJĘ SIĘ:

1. *unikac niszczenia i tępienia oraz nabywania właściwych okolicom górskim rzadszych gatunków roślin i zwierząt tatrzańskich;*
2. *unikać zaśmiecania gór i zakłócania ciszy górskiej (hałasowania, strzelania, strącania kamieni itp.);*
3. *przeciwdziałać* ***w*** *miarę możności tego rodzaju przekroczeniom.*

(Podpis)

....

TOWARZYSTWO TATRZAŃSKIE — SEKCYA OCHRONY TATR.

WP. ....

(adres) ....

złożył .... kor. jako datek na ochronę Tatr na rok 191....

L. V, 3 Dnia .... 191.... Podpis współpracownika: ....

WP. ....

złożył .... kor. jako datek na ochronę Tatr.

L. V, 3 Rok 191....

TOWARZYSTWO TATRZAŃSKIE SEKCYA OCHRONY TATR.

Sekretarz: Przewodniczący:

TOWARZYSTWO TATRZAŃSKIE
SEKCYA OCHRONY TATR.

LEGITYMACYA
Współpracownika Sekcyi

(z poza członków Towarzystwa Tatrzańskiego).

Sprzyjając celowi **zachowania krajobrazu tatrzańskiego**

OBOWIĄZUJĘ SIĘ:

1. unikac niszczenia i tępienia oraz nabywania właściwych okolicom górskim rzadszych gatunków roślin i zwierząt tatrzańskich;
2. unikać zaśmiecania gór i zakłócania ciszy górskiej (hałasowania, strzelania, strącania kamieni itp.);
3. przeciwdziałać **w** miarę możności tego rodzaju przekroczeniom.

(Podpis)

....

TOWARZYSTWO TATRZAŃSKIE — SEKCYA OCHRONY TATR.

WP. ....

(adres) ....

złożył .... kor. jako datek na ochronę Tatr na rok 191....

L. V, 4 — Dnia .... 191.... — Podpis współpracownika: ....

WP. ....

złożył .... kor. jako datek na ochronę Tatr.

L. V, 4 — Rok 191....

Sekretarz: T. Korniłowicz

TOWARZYSTWO TATRZAŃSKIE SEKCYA OCHRONY TATR.

Przewodniczący: [signature]

2

Sprzyjając celowi **zachowania krajobrazu tatrzańskiego**

OBOWIĄZUJĘ SIĘ:

1. unikac niszczenia i tępienia oraz nabywania właściwych okolicom górskim rzadszych gatunków roślin i zwierząt tatrzańskich;
2. unikać zaśmiecania gór i zakłócania ciszy górskiej (hałasowania, strzelania, strącania kamieni itp.);
3. przeciwdziałać **w** miarę możności tego rodzaju przekroczeniom.

(Podpis)

....

TOWARZYSTWO TATRZAŃSKIE
SEKCYA OCHRONY TATR.

LEGITYMACYA
Współpracownika Sekcyi

(z poza członków Towarzystwa Tatrzańskiego).

TOWARZYSTWO TATRZAŃSKIE — SEKCYA OCHRONY TATR.

WP. ....

(adres) ....

złożył .... kor. jako datek na ochronę Tatr na rok 191....

L. V, 5 Dnia .... 191.... Podpis współpracownika: ....

WP. ....

złożył .... kor. jako datek na ochronę Tatr.

L. V, 5

Rok 191....

TOWARZYSTWO TATRZAŃSKIE SEKCYA OCHRONY TATR

Sekretarz: T. Korniłowicz

Przewodniczący: [illegible signature]

5

TOWARZYSTWO TATRZAŃSKIE
SEKCYA OCHRONY TATR.

LEGITYMACYA

Współpracownika Sekcyi

(z poza członków Towarzystwa Tatrzańskiego).

Sprzyjając celowi ***zachowania krajobrazu tatrzańskiego***

OBOWIĄZUJĘ SIĘ:

1. *unikac niszczenia i tępienia oraz nabywania właściwych okolicom górskim rzadszych gatunków roślin i zwierząt tatrzańskich;*
2. *unikać zaśmiecania gór i zakłócania ciszy górskiej (hałasowania, strzelania, strącania kamieni itp.);*
3. *przeciwdziałać* ***w*** *miarę możności tego rodzaju przekroczeniom.*

(Podpis)

....

TOWARZYSTWO TATRZAŃSKIE — SEKCYA OCHRONY TATR.

WP. ....

(adres) ....

złożył .... kor. jako datek na ochronę Tatr na rok 191....

L. V/1, 6 Dnia .... 191.... Podpis współpracownika: ....

WP. ....

złożył .... kor. jako datek na ochronę Tatr.

L. V/1, 6

Rok 191....

TOWARZYSTWO TATRZAŃSKIE SEKCYA OCHRONY TATR.

Sekretarz:

T. Kornitowicz

Przewodniczący:

[signature]

22

Sprzyjając celowi ***zachowania krajobrazu tatrzańskiego***

OBOWIĄZUJĘ SIĘ:

1. *unikac niszczenia i tępienia oraz nabywania właściwych okolicom górskim rzadszych gatunków roślin i zwierząt tatrzańskich;*
2. *unikać zaśmiecania gór i zakłócania ciszy górskiej (halasowania, strzelania, strącania kamieni itp.);*
3. *przeciwdziałać* ***w*** *miarę możności tego rodzaju przekroczeniom.*

(Podpis)

....

TOWARZYSTWO TATRZAŃSKIE
SEKCYA OCHRONY TATR.

LEGITYMACYA
Współpracownika Sekcyi

(z poza członków Towarzystwa Tatrzańskiego).

TOWARZYSTWO TATRZAŃSKIE — SEKCYA OCHRONY TATR.

WP. ....

(adres) ....

złożył .... *kor. jako datek na ochronę Tatr na rok 191*....

L. V,7 *Dnia* .... *191*.... *Podpis współpracownika:* ....

WP. ....

złożył .... *kor. jako datek na ochronę Tatr.*

L. V,7 *Rok 191*....

TOWARZYSTWO TATRZAŃSKIE SEKCYA OCHRONY TATR.

Sekretarz: T. Korniłowicz *Przewodniczący:* Bartkowski

23

Sprzyjając celowi ***zachowania krajobrazu tatrzańskiego***

OBOWIĄZUJĘ SIĘ:

1. *unikac niszczenia i tępienia oraz nabywania właściwych okolicom górskim rzadszych gatunków roślin i zwierząt tatrzańskich;*
2. *unikać zaśmiecania gór i zakłócania ciszy górskiej (hałasowania, strzelania, strącania kamieni itp.);*
3. *przeciwdziałać **w** miarę możności tego rodzaju przekroczeniom.*

(Podpis)

....

TOWARZYSTWO TATRZAŃSKIE
SEKCYA OCHRONY TATR.

LEGITYMACYA
Współpracownika Sekcyi

(z poza członków Towarzystwa Tatrzańskiego).

TOWARZYSTWO TATRZAŃSKIE — SEKCYA OCHRONY TATR.

WP. ....

(adres) ....

złożył .... *kor. jako datek na ochronę Tatr na rok 191*....

L. V, 8 *Dnia* .... *191*.... *Podpis współpracownika:* ....

WP. ....

złożył .... *kor. jako datek na ochronę Tatr.*

L. V, 8 *Rok 191*....

TOWARZYSTWO TATRZAŃSKIE SEKCYA OCHRONY TATR.

Sekretarz: T. Korniłowicz

Przewodniczący: [signature]

24

Sprzyjając celowi ***zachowania krajobrazu tatrzańskiego***

OBOWIĄZUJĘ SIĘ:

1. unikac niszczenia i tępienia oraz nabywania właściwych okolicom górskim rzadszych gatunków roślin i zwierząt tatrzańskich;
2. unikać zaśmiecania gór i zakłócania ciszy górskiej (hałasowania, strzelania, strącania kamieni itp.);
3. przeciwdziałać w miarę możności tego rodzaju przekroczeniom.

(Podpis)

....

TOWARZYSTWO TATRZAŃSKIE
SEKCYA OCHRONY TATR.

LEGITYMACYA
Współpracownika Sekcyi

(z poza członków Towarzystwa Tatrzańskiego).

TOWARZYSTWO TATRZAŃSKIE — SEKCYA OCHRONY TATR.

WP. ....

(adres) ....

złożył .... kor. jako datek na ochronę Tatr na rok 191....

L. V/1 9. Dnia .... 191.... Podpis współpracownika: ....

WP. ....

złożył .... kor. jako datek na ochronę Tatr.

L. V/1 9. Rok 191....

Sekretarz: T. Korniłowicz

TOWARZYSTWO TATRZAŃSKIE SEKCYA OCHRONY TATR.

Przewodniczący: [signature]

25

Sprzyjając celowi **zachowania krajobrazu tatrzańskiego**

OBOWIĄZUJĘ SIĘ:

1. unikac niszczenia i tępienia oraz nabywania właściwych okolicom górskim rzadszych gatunków roślin i zwierząt tatrzańskich;
2. unikać zaśmiecania gór i zakłócania ciszy górskiej (hałasowania, strzelania, strącania kamieni itp.);
3. przeciwdziałać **w** miarę możności tego rodzaju przekroczeniom.

(Podpis)

....

TOWARZYSTWO TATRZAŃSKIE
SEKCYA OCHRONY TATR.

LEGITYMACYA
Współpracownika Sekcyi

(z poza członków Towarzystwa Tatrzańskiego).

TOWARZYSTWO TATRZAŃSKIE — SEKCYA OCHRONY TATR.

WP. ....

(adres) ....

L. V/10 złożył .... kor. jako datek na ochronę Tatr na rok 191....

Dnia .... 191.... Podpis współpracownika: ....

WP. ....

złożył .... kor. jako datek na ochronę Tatr.

L. V/10

Rok 191....

TOWARZYSTWO TATRZAŃSKIE SEKCYA OCHRONY TATR.

Sekretarz: T. Korni[illegible]

Przewodniczący: [illegible]

26

Sprzyjając celowi **zachowania krajobrazu tatrzańskiego**

OBOWIĄZUJĘ SIĘ:

1. *unikac niszczenia i tępienia oraz nabywania właściwych okolicom górskim rzadszych gatunków roślin i zwierząt tatrzańskich;*
2. *unikać zaśmiecania gór i zakłócania ciszy górskiej (hałasowania, strzelania, strącania kamieni itp.);*
3. *przeciwdziałać* **w** *miarę możności tego rodzaju przekroczeniom.*

(Podpis)

....

TOWARZYSTWO TATRZAŃSKIE
SEKCYA OCHRONY TATR.

LEGITYMACYA
Współpracownika Sekcyi

(z poza członków Towarzystwa Tatrzańskiego).

TOWARZYSTWO TATRZAŃSKIE — SEKCYA OCHRONY TATR.

WP. ....

(adres) ....

L. V, 11. złożył .... kor. jako datek na ochronę Tatr na rok 191....

Dnia .... 191.... Podpis współpracownika: ....

WP. ....

złożył .... kor. jako datek na ochronę Tatr.

L. V, 11

Rok 191....

TOWARZYSTWO TA... SEKCYA OCHRONY TATR.

Sekretarz: F. Koraniowski

Przewodniczący: Bartłomiej

27

Sprzyjając celowi **zachowania krajobrazu tatrzańskiego**

OBOWIĄZUJĘ SIĘ:

1. *unikac niszczenia i tępienia oraz nabywania właściwych okolicom górskim rzadszych gatunków roślin i zwierząt tatrzańskich;*
2. *unikać zaśmiecania gór i zakłócania ciszy górskiej (hałasowania, strzelania, strącania kamieni itp.);*
3. *przeciwdziałać **w** miarę możności tego rodzaju przekroczeniom.*

(Podpis)

....

TOWARZYSTWO TATRZAŃSKIE
SEKCYA OCHRONY TATR.

LEGITYMACYA
Współpracownika Sekcyi

(z poza członków Towarzystwa Tatrzańskiego).

TOWARZYSTWO TATRZAŃSKIE — SEKCYA OCHRONY TATR.

WP. ....

(adres) ....

złożył .... kor. jako datek na ochronę Tatr na rok 191....

L. V, 12 Dnia .... 191.... Podpis współpracownika: ....

WP. ....

złożył .... kor. jako datek na ochronę Tatr.

L. V, 12

Rok 191....

TOWARZYSTWO TATRZAŃSKIE SEKCYA OCHRONY TATR.

Sekretarz: T. Korniłowicz

Przewodniczący: [signature]

28

Sprzyjając celowi **zachowania krajobrazu tatrzańskiego**

OBOWIĄZUJĘ SIĘ:

1. unikac niszczenia i tępienia oraz nabywania właściwych okolicom górskim rzadszych gatunków roślin i zwierząt tatrzańskich;
2. unikać zaśmiecania gór i zakłócania ciszy górskiej (hałasowania, strzelania, strącania kamieni itp.);
3. przeciwdziałać **w** miarę możności tego rodzaju przekroczeniom.

(Podpis)

....

TOWARZYSTWO TATRZAŃSKIE
SEKCYA OCHRONY TATR.

LEGITYMACYA

Współpracownika Sekcyi

(z poza członków Towarzystwa Tatrzańskiego).

TOWARZYSTWO TATRZAŃSKIE — SEKCYA OCHRONY TATR.

WP. ....

(adres) ....

L. V, 13 — złożył .... kor. jako datek na ochronę Tatr na rok 191....

Dnia .... 191.... Podpis współpracownika: ....

WP. ....

złożył .... kor. jako datek na ochronę Tatr.

L. V, 13 — Rok 191....

TOWARZYSTWO TATRZAŃSKIE SEKCYA OCHRONY TATR.

Sekretarz: T. Korniłowicz

Przewodniczący: [signature]

29

Sprzyjając celowi **zachowania krajobrazu tatrzańskiego**

OBOWIĄZUJĘ SIĘ:

1. unikac niszczenia i tępienia oraz nabywania właściwych okolicom górskim rzadszych gatunków roślin i zwierząt tatrzańskich;
2. unikać zaśmiecania gór i zakłócania ciszy górskiej (hałasowania, strzelania, strącania kamieni itp.);
3. przeciwdziałać **w** miarę możności tego rodzaju przekroczeniom.

(Podpis)

....

TOWARZYSTWO TATRZAŃSKIE
SEKCYA OCHRONY TATR.

LEGITYMACYA

Współpracownika Sekcyi

(z poza członków Towarzystwa Tatrzańskiego).

TOWARZYSTWO TATRZAŃSKIE — SEKCYA OCHRONY TATR.

WP. ....

(adres) ....

złożył .... kor. jako datek na ochronę Tatr na rok 191....

L. V/14 Dnia .... 191.... Podpis współpracownika: ....

WP. ....

złożył .... kor. jako datek na ochronę Tatr.

L. V/14 Rok 191....

TOWARZYSTWO TATRZAŃSKIE SEKCYA OCHRONY TATR.

Sekretarz: T. Korniłowicz

Przewodniczący: [signature]

30

Sprzyjając celowi **zachowania krajobrazu tatrzańskiego**

OBOWIĄZUJĘ SIĘ:

1. **unikac** niszczenia i tępienia oraz nabywania właściwych okolicom górskim rzadszych gatunków roślin i zwierząt tatrzańskich;
2. unikać zaśmiecania gór i zakłócania ciszy górskiej (hałasowania, strzelania, strącania kamieni itp.);
3. przeciwdziałać **w** miarę możności tego rodzaju przekroczeniom.

(Podpis)

....

TOWARZYSTWO TATRZAŃSKIE
SEKCYA OCHRONY TATR.

LEGITYMACYA
Współpracownika Sekcyi

(z poza członków Towarzystwa Tatrzańskiego).

TOWARZYSTWO TATRZAŃSKIE — SEKCYA OCHRONY TATR.

WP. ....

(adres) ....

złożył .... kor. jako datek na ochronę Tatr na rok 191.....

L. V. 15 Dnia .... 191..... Podpis współpracownika: ....

WP. ....

złożył .... kor. jako datek na ochronę Tatr.

L. V. 15

Rok 191.......

Sekretarz:

F. Kornitowicz

TOWARZYSTWO TATRZAŃSKIE SEKCYA OCHRONY TATR.

Przewodniczący:

Bartkowsky

31

Sprzyjając celowi **zachowania krajobrazu tatrzańskiego**

OBOWIĄZUJĘ SIĘ:

1. *unikac niszczenia i tępienia oraz nabywania właściwych okolicom górskim rzadszych gatunków roślin i zwierząt tatrzańskich;*
2. *unikać zaśmiecania gór i zakłócania ciszy górskiej (hałasowania, strzelania, strącania kamieni itp.);*
3. *przeciwdziałać* **w** *miarę możności tego rodzaju przekroczeniom.*

(Podpis)

....

TOWARZYSTWO TATRZAŃSKIE
SEKCYA OCHRONY TATR.

LEGITYMACYA
Współpracownika Sekcyi

(z poza członków Towarzystwa Tatrzańskiego).

TOWARZYSTWO TATRZAŃSKIE — SEKCYA OCHRONY TATR.

WP. ....

(adres) ....

złożył .... kor. jako datek na ochronę Tatr na rok 191.....

L. V/16 Dnia .... 191..... Podpis współpracownika: ....

WP. ....

złożył .... kor. jako datek na ochronę Tatr.

L. V/16 Rok 191.....

Sekretarz: F. Koranitowicz

Przewodniczący: [signature]

32

Sprzyjając celowi ***zachowania krajobrazu tatrzańskiego***

OBOWIĄZUJĘ SIĘ:

1. *unikac niszczenia i tępienia oraz nabywania właściwych okolicom górskim rzadszych gatunków roślin i zwierząt tatrzańskich;*
2. *unikać zaśmiecania gór i zakłócania ciszy górskiej (hałasowania, strzelania, strącania kamieni itp.);*
3. *przeciwdziałać* ***w*** *miarę możności tego rodzaju przekroczeniom.*

(Podpis)

....

TOWARZYSTWO TATRZAŃSKIE
SEKCYA OCHRONY TATR.

LEGITYMACYA
Współpracownika Sekcyi

(z poza członków Towarzystwa Tatrzańskiego).

TOWARZYSTWO TATRZAŃSKIE — SEKCYA OCHRONY TATR.

WP. ....

(adres) ....

złożył .... kor. jako datek na ochronę Tatr na rok 191....

L. V/17 Dnia .... 191.... Podpis współpracownika: ....

WP. ....

złożył .... kor. jako datek na ochronę Tatr.

L. V/17 Rok 191....

Sekretarz: T. Korniłowicz

TOWARZYSTWO TATRZAŃSKIE SEKCYA OCHRONY TATR.

Przewodniczący: [signature]

33

*Sprzyjając celowi **zachowania krajobrazu tatrzańskiego***

OBOWIĄZUJĘ SIĘ:

1. *unikac niszczenia i tępienia oraz nabywania właściwych okolicom górskim rzadszych gatunków roślin i zwierząt tatrzańskich;*
2. *unikać zaśmiecania gór i zakłócania ciszy górskiej (hałasowania, strzelania, strącania kamieni itp.);*
3. *przeciwdziałać **w** miarę możności tego rodzaju przekroczeniom.*

(Podpis)

....

TOWARZYSTWO TATRZAŃSKIE
SEKCYA OCHRONY TATR.

LEGITYMACYA

Współpracownika Sekcyi

(z poza członków Towarzystwa Tatrzańskiego).

TOWARZYSTWO TATRZAŃSKIE — SEKCYA OCHRONY TATR.

WP. ....

(adres) ....

złożył .... kor. jako datek na ochronę Tatr na rok 191....

L. V/1 18 Dnia .... 191.... Podpis współpracownika: ....

WP. ....

złożył .... kor. jako datek na ochronę Tatr.

L. V/1 18 Rok 191....

TOWARZYSTWO TATRZAŃSKIE SEKCYA OCHRONY TATR.

Sekretarz: T. Korniłowicz

Przewodniczący: [signature]

34

Sprzyjając celowi ***zachowania krajobrazu tatrzańskiego***

OBOWIĄZUJĘ SIĘ:

1. *unikac niszczenia i tępienia oraz nabywania właściwych okolicom górskim rzadszych gatunków roślin i zwierząt tatrzańskich;*
2. *unikać zaśmiecania gór i zakłócania ciszy górskiej (hałasowania, strzelania, strącania kamieni itp.);*
3. *przeciwdziałać* ***w*** *miarę możności tego rodzaju przekroczeniom.*

(Podpis)

....

TOWARZYSTWO TATRZAŃSKIE
SEKCYA OCHRONY TATR.

LEGITYMACYA

Współpracownika Sekcyi

(z poza członków Towarzystwa Tatrzańskiego).

TOWARZYSTWO TATRZAŃSKIE — SEKCYA OCHRONY TATR.

WP. ....

(adres) ....

złożył .... kor. jako datek na ochronę Tatr na rok 191....

L. V/19 Dnia .... 191.... Podpis współpracownika: ....

WP. ....

złożył .... kor. jako datek na ochronę Tatr.

L. V/19 Rok 191....

Sekretarz: T. Korniłowicz

Przewodniczący: [signature]

35

Sprzyjając celowi **zachowania krajobrazu tatrzańskiego**

OBOWIĄZUJĘ SIĘ:

1. unikac niszczenia i tępienia oraz nabywania właściwych okolicom górskim rzadszych gatunków roślin i zwierząt tatrzańskich;
2. unikać zaśmiecania gór i zakłócania ciszy górskiej (hałasowania, strzelania, strącania kamieni itp.);
3. przeciwdziałać **w** miarę możności tego rodzaju przekroczeniom.

(Podpis)

....

TOWARZYSTWO TATRZAŃSKIE
SEKCYA OCHRONY TATR.

LEGITYMACYA
Współpracownika Sekcyi

(z poza członków Towarzystwa Tatrzańskiego).

TOWARZYSTWO TATRZAŃSKIE — SEKCYA OCHRONY TATR.

WP. ....

(adres) ....

złożył .... *kor. jako datek na ochronę Tatr na rok 191*....

L. V/20 *Dnia* .... *191*.... *Podpis współpracownika:* ....

WP. ....

złożył .... *kor. jako datek na ochronę Tatr.*

L. V/20 *Rok 191*....

Sekretarz: T. Kornitowicz

TOWARZYSTWO TATRZAŃSKIE SEKCYA OCHRONY TATR.

Przewodniczący: [illegible signature]

36

Sprzyjając celowi **zachowania krajobrazu tatrzańskiego**

OBOWIĄZUJĘ SIĘ:

1. **unikać** niszczenia i tępienia oraz nabywania właściwych okolicom górskim rzadszych gatunków roślin i zwierząt tatrzańskich;
2. unikać zaśmiecania gór i zakłócania ciszy górskiej (hałasowania, strzelania, strącania kamieni itp.);
3. przeciwdziałać **w** miarę możności tego rodzaju przekroczeniom.

(Podpis)

....

TOWARZYSTWO TATRZAŃSKIE
SEKCYA OCHRONY TATR.

LEGITYMACYA
Współpracownika Sekcyi

(z poza członków Towarzystwa Tatrzańskiego).

[illegible]

(r. 1913) 39

Projekt Statutu

Sekcyi Ochrony Tatr Towarzystwa Tatrzańskiego.

§1. Sekcya nosi nazwę „Sekcya ochrony Tatr Towarzystwa Tatrzańskiego". Siedzibą Sekcyi jest Zakopane.

§2. Celem sekcyi jest piecza nad zachowaniem krajobrazu tatrzańskiego w najszerszem tego słowa znaczeniu.

§3. Środkami do osiągnięcia tego celu są:

1. organizowanie obywatelskiej straży górskiej
   a) celem opieki nad rzadszemi roślinami i zwierzętami tatrzańskiemi,
   b) celem przeciwdziałania niewłaściwemu zachowaniu się człowieka w górach,
2. wpływanie na czynniki miarodajne w myśl zasad zachowania o ile możności pierwotnego charakteru gór,
3. wpływanie w tym duchu na opinię publiczną przez odpowiednie odezwy, wydawnictwa, odczyty, wycieczki i.t.d.,
4. utrzymywanie odpowiedniego księgozbioru,
5. nawiązywanie i utrzymywanie stosunków z towarzystwami o podobnym zakresie działania w kraju i zagranicą.

§4. Sekcya składa się z członków: honorowych, założycieli, wspierających i zwyczajnych.

§5. Członka honorowego mianuje Ogólne Zgromadzenie na wniosek Zarządu z pośród osób, które położyły szczególne zasługi w sprawie ochrony piękności i zabytków przyrody.

§6. Członkiem założycielem może być każdy członek Tow. Tatrz. przyjęty przez zarząd na wniosek dwóch członków Sekcyi i składający na cele Sekcyi jednorazowo najmniej 100 koron.

§7. Członkiem wspierającym może być każdy członek Tow. Tatrz., przyjęty przez Zarząd na wniosek dwóch członków Sekcyi i składający na cele Sekcyi rocznie najmniej 10 koron.

§8. Członkiem zwyczajnym może być każdy członek Tow. Tatrz., przyjęty przez Zarząd na wniosek dwóch członków Sekcyi i składający ustanowioną przez Ogólne Zgromadzenie

wkładkę roczną na cele Sekcyi.

§ 9. Za dowód należenia do Sekcyi służy karta legitymacyjna.

§ 10. O wykluczeniu członka z Sekcyi rozstrzyga Zarząd. Wolno jednak wykluczonemu odwołać się do Ogólnego Zgromadzenia Sekcyi. Członek występujący lub wykluczony z Tow. Tatr. przestaje przez to samo być członkiem Sekcyi.

§ 11. Każdy członek Sekcyi ma prawo:
1. wyboru i wybieralności oraz brania udziału czynnego w Ogólnych Zgromadzeniach Sekcyi,
2. korzystania z lokalu, urządzeń i udogodnień Sekcyi,
3. noszenie odznaki dla członków Sekcyi ustanowionej,

§ 12. Każdy członek Sekcyi jest obowiązany:
1. przyczynić się wedle możności do osiągnięcia celów Sekcyi,
2. jednać dla Sekcyi nowych członków
3. stosować się do postanowień statutu i regulaminu,
4. członek zwyczajny i wspierający obowiązany jest regularnie z góry uiszczać ustalone wkładki.

§ 13. Wystąpienie z Sekcyi zgłoszone być może na ręce zarządu każdego czasu. Należące za rok bieżący oraz zaległe wkładki winny być uiszczone. Członkowie nie płacący mimo wezwania wkładki do końca roku administracyjnego, uważani będą za występujących z Sekcyi.

§ 14. Sprawy Sekcyi załatwia Ogólne zgromadzenie i Zarząd, który jest organem Tow. Tatr. w określonych statutem Sekcyi czynnościach.

§ 15. Ogólne zgromadzenia są zwyczajne i nadzwyczajne. Zwyczajne odbywają się corocznie w styczniu. Nadzwyczajne odbywają się w razie uznanej przez zarząd potrzeby, lub w razie gdy tego przynajmniej 20 członków pisemnie zażąda.

§ 16. Do ogólnego Zgromadzenia należy:
1. prowadzenie obrad nad sprawozdaniem Zarządu o stanie Sekcyi i czynnościach Zarządu z roku ubiegłego,
2. roztrząsanie rachunków Sekcyi z roku ubiegłego, udzielanie absolutoryjum i uchwalanie budżetu,

3. wybór przewodniczącego, jego zastępcy, oraz siedmiu członków Zarządu i dwóch zastępców członków Zarządu, wszystkich na rok jeden,
4. wybór komisji kontrolującej, składającej się z trzech członków na rok jeden.

Uwaga do 3 i 4: wybory odbywają się tajnie kartkami.

5. określanie wysokości wkładek rocznych członków zwyczajnych,
6. mianowanie członków honorowych na przedstawienie Zarządu;
7. załatwienie wniosków i interpelacyj,
8. uchwalanie w granicach statutu Sekcji,
9. uchwalanie regulaminów
10. zmiana statutu,
11. rozwiązanie Sekcji.

§17. Termin Ogólnego Zgromadzenia winien być conajmniej na 7 dni naprzód do wiadomości członków podany. Powinien być ogłoszony oprócz w miejscowym organie jeszcze conajmniej w 3 dziennikach: krakowskim, lwowskim i warszawskim. Ogólne Zgromadzenie zwołuje przewodniczący lub jego zastępca.

§18. Do prawomocności uchwał Ogólnego Zgromadzenia potrzebna jest obecność 1/5 członków. Gdyby potrzebna ilość członków się nie zjawiła, należy zwołać ponowne Ogólne Zgromadzenie w terminie najwyżej 7 dniowym. Uchwały tego ponownego Ogólnego Zgromadzenia obowiązują bez względu na ilość obecnych członków.

§19. Uchwały Ogólnego Zgromadzenia zapadają bezwzględną większością głosów. Do ważności uchwał wymienionych w § 16 punkty 5, 10, potrzebna jest większość 2/3 głosów ~~i większość~~ obecnych członków, zaś do punktu 11 potrzebna jest obecność 1/4 członków i większość 3/4 obecnych. Członkowie wykonywują głosowanie osobiście.

§20. Zarząd składa się z przewodniczącego, jego zastępcy, ~~bi~~ ~~bibliotekarza~~ sekretarza, jego zastępcy, skarbnika,

jego zastępcy, bibliotekarza, naczelnika straży górskiej i jego zastępcy. Poza tem prawa członka Zarządu posiada przedstawiciel Wydziału Tow. Tatrz., przedstawiciele zaś innych Sekcyj fachowych, Oddziałów lokalnych i grup miejscowych Tow. Tatrz. mogą brać udział w posiedzeniach Zarządu z głosem doradczym.

§21. Posiedzenie Zarządu zwołuje przewodniczący lub jego zastępca.

§22. Zarząd ma prawo i obowiązek.
1. wykonywać uchwały ogólnego Zgromadzenia,
2. przyjmować i wykluczać członków,
3. uchwalać regulamin swych obrad i czynności,
4. wybierać z pośród swego grona sekretarza, jego zastępcę, skarbnika, jego zastępcę, bibliotekarza, naczelnika straży górskiej i jego zastępcę.
5. tworzyć i znosić Komisye wykonawcze do poszczególnych czynności, nadto komitety i kółka z poza swego grona.
6. mianować delegatów Sekcyi, wydawać im instrukcye oraz uwalniać ich od obowiązku,
7. zarządzać wszelkiemi innemi sprawami Sekcyi, nieobjętemi przez §16 (nienależącemi do zakresu Ogólnego Zgromadzenia)

§23. Uchwały Zarządu zapadają bezwzględną większością głosów obecnych członków na posiedzeniu. W razie równości głosów rozstrzyga przewodniczący zebrania. Do ważności uchwał potrzebna jest obecność przynajmniej 5 członków Zarządu prócz przewodniczącego, względnie jego zastępcy.

§24. Przewodniczący reprezentuje Sekcyę na zewnątrz, podpisuje wszystkie akta i pisma, wychodzące od Sekcyi. Przewodniczący posiada prawa członka

Wydziału Tow. Tatr.

§ 25. Zastępca przewodniczącego zastępuje tegoż w razie jego nieobecności lub zachodzących innych przeszkód we wszystkich jego czynnościach.

§ 26. Sekretarz (lub jego zastępca) prowadzi biuro Sekcyi, redaguje i podpisuje z przewodniczącym wszystkie pisma wychodzące z Sekcyi, spisuje protokoły obrad Zarządu i Ogólnego Zgromadzenia, załatwia sprawy administracyjne. Wszystkie te czynności załatwia według instrukcyi Zarządu lub przewodniczącego.

§ 27. Skarbnik lub jego zastępca prowadzi kasę, załatwia wszelkie sprawy pieniężne, układa rachunki i prowadzi odnośne księgi. Czynności te spełnia według instrukcyi Zarządu.

§ 28. Bibliotekarz utrzymuje w porządku księgozbiór Sekcyi, stara się o jego uzupełnienie, czuwa nad całością i porządkiem zbiorów. Czynności te spełnia według instrukcyi Zarządu.

§ 29. Naczelnik ochotniczej straży górskiej jest odpowiedzialny za swoje czynności przed Zarządem. Obowiązki naczelnika określa specyalny regulamin, przez Zarząd ułożony. W razie przeszkody zastępuje naczelnika jego zastępca.

§ 30. Komisya kontrolująca składa się z trzech członków, wybieranych co rok przez Ogólne Zgromadzenie. Sprawdza ona przynajmniej raz do roku księgi rachunkowe, przychody i wydatki kasowe, bilans oraz gotówkę w kasie, a następnie przedkłada Ogólnemu Zgromadzeniu Sekcyi wniosek co do udzielenia lub odmówienia absolutoryum każdorazowemu Zarządowi Sekcyi.

§ 31. Komisye wykonawcze ustanawia wedle potrzeby Zarząd stale lub czasowo, określa ich skład i zakres czynności, wydaje im instrukcye i polecenia. Komisye te są organami wykonawczemi Zarządu. Obowiązane są składać w oznaczonych przez Zarząd terminach sprawozdania i przedstawiać wnioski w powierzonych im sprawach.

§ 32. Delegaci Sekcyi spełniają czynności powierzone im przez Zarząd, stosując się do wydanej im instrukcyi. Są oni pośrednikami między członkami Sekcyi a Zarządem. Szczególnym ich obowiązkiem jest szerzenie wśród ogółu wiadomości o działalności Sekcyi i jednanie jej nowych członków.

§ 33. Członkami obywatelskiej straży górskiej mogą być członkowie Sekcyi, którzy zobowiążą się wypełniać ściśle postanowienia regulaminu, ułożonego przez Zarząd Sekcyi. Członków straży górskiej przyjmuje Zarząd po zasięgnięciu opinii naczelnika, przyczem może odmówić przyjęcia bez wyjaśnienia powodów. Zarząd również wyklucza członków straży. Członkowie straży obowiązani są bezwzględnie wykonywać polecenia naczelnika (lub jego zastępcy) i przestrzegać ściśle dotrzymania zobowiązań. Członkowie straży górskiej noszą osobną odznakę ~~górską~~ z napisem „Towarzystwo Tatrzańskie, Sekcya ochrony Tatr. Obywatelska straż górska", oraz obowiązani są mieć przy sobie odpowiednią legitymacyę, opatrzoną we własną fotografię.

§ 34. Majątek Sekcyi stanowią:

1. wkładki członków zwyczajnych, wspierających i założycieli,
2. subwencye i inne niestałe dochody,
3. wszelkie ruchomości, będące własnością Sekcyi.

§ 35. Wszelkie spory między członkami Sekcji w sprawach tejże rozstrzyga bez odwołania Sąd polubowny, wybrany przez strony spór wiodące z pośród członków Sekcji. Każda ze stron wybiera jednego sędziego, a ci wybierają trzeciego na rozjemcę.

§ 36. Rok administracyjny Sekcji trwa od 1 stycznia do 31 grudnia.

§ 37. W razie rozwiązania Sekcji cały majątek jej przechodzi na rzecz Towarzystwa Tatrzańskiego, z zastrzeżeniem, że o ileby powstało towarzystwo polskie o podobnych celach i podobnym zakresie działania, Towarzystwo Tatrzańskie winno mu majątek rozwiązanej Sekcji w całości przekazać.

Uchwała o rozwiązaniu Sekcji ma być powzięta dwukrotnie, na dwóch walnych Zgromadzeniach. Uchwała pierwsza ma być ogłoszona w piśmie zakopiańskiem i w trzech dziennikach: warszawskiem, krakowskim i lwowskim. Uchwała druga postanawiająca ostateczne rozwiązanie Sekcji ma być powzięta na Zgromadzeniu nadzwyczajnem, specyalnie zwołanem w 30 dni po Zgromadzeniu pierwszem.

Uchw.: Projekt ten bez zmian (albo z kilku małemi poprawkami) został uchwalony. [signature]

(Projekt [illegible] w [illegible] p. T. Zgromadzenia.)

Sfabatt

SOT

85 / 43

2

Projekt rezolucji przyj. na ... 14/10 914

I. Rząd Polski zechce w najpierwszym czasie
wypracować podstawę legislacyjną do niezwłocznego
projektu ustawy o ochronie zabytków
[illegible] do [illegible] ustawy [illegible] [illegible],
opierając na następujących zasadach
naczelnych:

a.) Pod względem zakresu – winna [illegible] objąć
w opiece państwowej i całą swoją [illegible]
w ogóle czy [illegible] jako charakter
kraju i sztuki, na [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible], – a dalej pojedyncze [illegible]
zbiory [illegible] [illegible] bądź to ze względów
[illegible] [illegible], bądź [illegible] znaczenie
[illegible] lub [illegible] naukowe lub [illegible]
jako pamiątkowe.

b.) Pod względem [illegible] – [illegible]
winna ustawa dążyć do ochrony [illegible] przez
zorganizowanie propagandy i [illegible]
[illegible] wykładu [illegible] nauki [illegible] [illegible]
w szkołach, – przez [illegible] i [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible], [illegible] celu [illegible], [illegible]
i ochrona [illegible] [illegible] i [illegible],
[illegible] [illegible], – przez
w [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] na gruncie [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] materyalnych [illegible]
[illegible] [illegible], – przez [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] i celów.
[illegible] [illegible].

c.) Pod względem organizacyi – ustawa

1/ Zebrani na dniu ... przez ... członkowie Towarz. Tatrz. w Zakopanem wraz z miłośnikami Tatr, przyjęli następujące rezolucje:

Z uwagi, że niszczony i ~~[illegible]~~ wyzyskiwany świat przyrody na Podhalu i w Tatrach z jednej strony, a wzmagający się z ~~[illegible]~~ każdym rokiem ruch turystyczny z drugiej — wiodą za sobą niechybnie = ~~[illegible]~~ ~~[illegible]~~ osłabienie ~~[illegible]~~ i bezwzględnej także ~~[illegible]~~ [illegible] i ~~[illegible]~~ [illegible], w celach barbarzyńskich i na wskroś [illegible] ideowe ~~[illegible]~~ ~~[illegible]~~ a [illegible] i [illegible] ~~[illegible]~~ lecz odleglejsze ogólne cele o lepszej spekulacji; —

z uwagi, że ten stan rzeczy z grozi powszechnym niebezpieczeństwem a wszystkim przyrodniczym w Tatrach i Podhalu pięknościom przyrody; —

— z uwagi, że zachowanie naszych [illegible] przyrody [illegible] przyrodniczych [illegible] zachowanie ze względu ~~[illegible]~~ naukowe, naukowe i estetyczne, ~~[illegible]~~ — jak w [illegible] — niedostatecznie ~~[illegible]~~ a także ~~[illegible]~~ [illegible] odstąpić od ~~[illegible]~~ Tatr ~~[illegible]~~ [illegible] [illegible] ~~[illegible]~~ zniszczeniu [illegible] —

— wnosi zwraca się do Rządu Polskiej następujące usilnym ~~[illegible]~~ przedstawieniem:

(J) 44

władz opiekuńczych zasadę decentralizacji i samorządowi organów [illegible] przy szkołach, ułatwić zaś współdziałanie [illegible] nauczycielstwa i kontroli w zakresie [illegible] przez sprzyjanie [illegible] [illegible] zapobiegając w potrzebie [illegible]. Obok tego organ [illegible] [illegible] [illegible] normowanie i [illegible] [illegible] celem [illegible] [illegible] ustawy [illegible] [illegible] [illegible] państwowej.

II. Rząd Polski zechce wygotować projekt ustawy o utworzeniu [illegible] [illegible] państwowego [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] w [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] osobni [illegible] [illegible].

45

Lista kandydatów
na członków Zarządu Sekcji Ochrony Tatr T.T.
przyjęta na posiedzeniu S.O.T. 9.IX.1921
w celu przedstawienia na Ogólnem Zgromadzeniu
Sekcji.

1. Prof. Dr. J.G. Pawlikowski – przewodniczący
2. p. Ksawery Prauss – zast. przewodniczącego
i skarbnik –
Zakopane, willa Gencjana –
3. p. Helena Małachowska – sekretarka
Zakopane,
Bystre, „Kresanica"
dom Ostafina
4. dr. Józef Diehl – kom. Rew.
Zakopane, ul. Zamoyskiego
„Polanka" potem „Tolin"
J. Sienkiewicza.
5. dr. Mieczysław Świerz
Zakopane, Dworzec Tatrzański
6 prof. ~~St.~~ St. Sokołowski
Zakopane, droga do Dol. Białego ~~Spadzista~~ willa „Orzeł"
7 p. J.G. Pawlikowski jun.
Zakopane, „Pod Jedlami"
na Kozińcu
8 kpt. Romaniszyn
Zakopane, ul. Zamoyskiego ~~ul. Sienkiewicza~~
~~Wołodyjówka~~"
willa „Jurek".

9 p. Edward Janczewski

Zakopane, ul. Chałubińskiego

„Stokrotka"

10 por. Zdzisław Ritterschild Kom. Rew.

nauczyciel straży górskiej

Zakopane, Bystre, „Kursanica"

dom Ostefina

11. dr. Wiktor Kuźniar

Kraków, Arjańska 6

12. Kapelan Humpola

od Czerwonego Krzyża (?)

Kom Rew.

13. ~~Zarząd głównego ...~~

Por. Tadeusz Żwoliński

ul. Sienkiewicza

„Wołodyjówka"

delegat na Warszawę

Tadeusz Korniłowicz

Oboźna 5 m. 23. | Warszawa

ODBIORU. POT

L. 9

96

Pokwitowanie.

Pan J. G. Pawlikowski

złożył kwotę ~~kk~~ 300 h. —

wyraźnie trzysta

tytułem za 60 egz. „O celach i środkach ochrony przyrody"

dnia 21/IX 1921

TOWARZYSTWO TATRZAŃSKIE SEKCYA OCHRONY TATR.

Podpis odbierającego

J. Kr. [illegible]

Towarzystwo Tatrzańskie.
Sekcya ochrony Tatr.

REGULAMIN

Obywatelskiej Straży górskiej.

I. Cel ustanowienia Straży.

§.1. Obywatelska Straż górska jest organem wykonawczym Zarządu Sekcyi, działającym bezpośrednio w Tatrach. /w myśl §. 3, 1. statutu/.

II. Sposoby działania Straży.

§.2. Członkowie Obywatelskiej Straży górskiej są obowiązani:

1. występować czynnie w razie dostrzeżonych przekroczeń ze strony poszczególnych jednostek. W tym wypadku porządek czynności strażnika ma być następujący:
   - a/ zwrócenie uwagi danego osobnika w sposób taktowny na niewłaściwość jego postępowania lub zachowania się, z powołaniem się na Towarzystwo Tatrzańskie i Sekcyę ochrony Tatr, i z okazaniem legitymacyi Straży Obywatelskiej.
   - b/ w razie, jeśli osbista uwaga nie poskutkuje, dostarczenie nazwiska i adresu danej osoby lub cech na których podstawie można ją rozpoznać, Naczelnikowi Straży, celem wdrożenia odpowiedniej akcyi przez Zarząd Sekcyi.
2. zawiadamiać Naczelnika o dostrzeżonych podczas pobytu w górach objawach, grożących danej o(k)olicy Tatr, lub poszczególnemu zabytkowi przyrody.

III. Naczelnik Straży.

§.3. Naczelnika Straży górskiej i jego zastępcę wybiera Zarząd z pośród swego grona / §.22. statutu /. Naczelnik Staży górskiej jest odpowiedzialny za swoje czynności przed Zarządem / §.29. statutu /. Naczelnik poleca kandydatów na członków Straży Zarządowi, prowadzi ewidencyę członków Straży i potwierdza swym podpisem co roku legitymacye. Prowadzi " Kronikę Obywatelskiej Straży górskiej", oraz zdaje sprawozdania z czynności Straży Zarządowi.

IV. Skład Straży.

§.4. Członkami Obywatelskiej Straży górskiej mogą być członkowie Sekcyi, którzy zobowiążą się wypełniać ściśle postanowienia regulaminu, ułożonego przez Zarząd Sekcyi. Członków Straży górskiej przyjmuje Zarząd po zasięgnięciu opinii Naczelnika, przyczem może odmówić przyjęcia bez wyjawienia powodów. Zarząd również wyklucza członków Straży.Członkowie Straży obowiązani są bezwzględnie wykonywać polecenia Naczelnika / lub jego zastępcy/ i przestrzegać ściśle dotrzymywania zobowiązań. Członkowie Straży górskiej noszą osobną odznakę z napisem: „Towarzystwo Tatrzańskie. Sekcya ochrony Tatr. Obywatelska Straż górska", i obowiązani są mieć przy sobie odpowiednią legitymacyę, opatrzoną we własną fotografię. /§. 39. statutu/. Zgłoszenie wystąpienia ze Straży winno być złożone na ręce Naczelnika.

V. Rada Straży.

§.5. W miarę potrzeby Naczelnik zwołuje Radę Obywatelskiej Straży górskiej, celem omówienia sposobów działania i podziału poszczególnych czynności pomiędzy członków Straży.-

=========

Z wyżej zatem wymienionych względów prosimy o bliższe porozumienie i współpracę.

Oczekując rychłej odpowiedzi kreślimy się

Z poważaniem

Adam Gielecki
sekretarz

Prezes E. Wesołowski

Towarzystwo Rozwoju Życia Narodowego w Polsce
Oddział
„ROZWÓJ”
Zakopane

Edmund [illegible]

Akta
Sekcji Ochrony Tatr

[illegible]

50

SPRAWOZDANIE

Z CZYNNOŚCI

TOWARZYSTWA TATRZAŃSKIEGO

WRAZ Z ZAMKNIĘCIEM KASOWEM

ZA CZAS

OD 15 CZERWCA 1919 R. DO 15 CZERWCA 1920 R.

ROK ZAŁOŻENIA 1873

BIURA TOWARZYSTWA:
W Krakowie: ul. A. Potockiego 4; Telef. 1277;
W Zakopanem: Dworzec Tatrzański na Krupówkach: Telef. Nr. 39.

NAKŁADEM TOWARZYSTWA TATRZAŃSKIEGO
DRUK W. L. ANCZYCA I SPÓŁKI W KRAKOWIE
1920

51

SPRAWOZDANIE

z czynności Towarzystwa Tatrzańskiego za czas od 15 czerwca 1919 do 15 czerwca 1920.

W miarę jak postępuje rozwój i konsolidacja Rzeczypospolitej Polskiej, wzmacnia się i utrwala byt wszystkich instytucyj na obszarze ziem polskich, a więc i Towarzystwo Tatrzańskie po przejściu sześcioletniej burzy wojennej wraca powoli do normalnego życia, sposobiąc się do podjęcia nowej, szerszej i daleko sięgającej działalności. W pierwszym rzędzie odnosi się to rozwinięcia żywszej akcji w kierunku powstawania nowych Oddziałów Towarzystwa Tatrzańskiego po całej Polsce.

Obecnie — ściśle biorąc — mamy dwa tylko, prawdziwie czynne oddziały: jeden dawny, ale zawsze jeszcze niezbyt silny Czarnohorski w Kołomyi i drugi młody, od 2 lat zaledwie istniejący w stolicy państwa, w Warszawie. Oddział: »Beskid« w Nowym Sączu dość słabe tylko daje znaki życia, a oba dawne oddziały: Pieniński w Krościenku i Babiogórski w Żywcu zamarły podczas wojny i wszelkie próby ich ożywienia nie przyniosły — jak dotąd — pożądanego rezultatu. Wnioskować z tego należałoby, że małe miasta lub miasteczka, nawet tuż u stóp bardzo zwiedzanych pasm górskich leżące, nie są w stanie same utrzymać Oddziałów Tow. Tatrz., nie mając widocznie wśród sił miejscowych dosyć zdolności lub zapału do opanowania pewnego obszaru górskiego i do skutecznego tamże przeprowadzenia zadań i zamiarów Tow. Tatrzańskiego.

Widocznie zatem tylko większe miasta, chociażby nawet

od gór odległe — mogą posiadać potrzebny zapas sił inteligentnych, rozumiejących doniosłe cele Tow. Tatrz. — wraz z pewną techniką organizacji zrzeszeń i mogą wytwarzać żywotne istotnie oddziały, rokujące trwałą, pożyteczną i płodną działalność.

W tym też kierunku — rozszerzenia możności powstania nowych oddziałów — okazała się teraz potrzeba zmiany dotychczasowego statutu i Wydział — po obszernych debatach w łonie Komisji statutowej i pełnego Wydziału — przedkłada obecnie Walnemu Zgromadzeniu projekt nowego statutu, polegający głównie na zmianie paragr. 6., t. j. na skreśleniu dotychczasowych grup miejscowych i na rozwinięciu szerszej podstawy dla nowych oddziałów, o ile możności w jak największej liczbie t. j. wszędzie, gdzie tylko znajdzie się większa liczba gotowych do pracy członkówTow. Tatrz., chociażby i najdalej od samych pasm Tatr i Karpat, chociażby i na najdalszych kresach Państwa Polskiego.

Wszak par. 1 naszego dotychczasowego statutu mówiąc wyraźnie tylko o Tatrach i Karpatach, nie chciał wykluczać innych gór polskich; wszak polskimi są także góry Świętokrzyskie lub Miodobory i tak one, jak każde inne pasmo górskie w granicach Polski może wejść w obręb opieki i działalności Towarzystwa Tatrzańskiego, pielęgnującego wszelką turystykę górską.

Na taką więc reformę statutu kładziemy przedewszystkiem nacisk, nie dążąc jednak obecnie do decentralizacji głównego zarządu naszego Towarzystwa. Najpierw musi się ono należycie wzmocnić i utrwalić przez nowe oddziały — oby jak najliczniejsze — a dopiero później za lat kilka lub kilkanaście, można będzie myśleć o rozdzieleniu odpowiednim i praw i obowiązków poszczególnych ugrupowań t. j. oddziałów, w miarę zrobionych doświadczeń co do trwałości zapału wśród członków naszych w różnych dzielnicach Polski i w różnych warunkach ekonomicznych i społecznych.

Wypada zmienić także par. 11. statutu, normujący dotąd zbyt trwale wysokość rocznych wkładek, które — wobec rosnących niemal codziennie cen najwyklejszych przedmiotów — trzebaby corocznie podwyższać i pod tym względem proponujemy takie postanowienie statutu, któreby już samemu Wydziałowi — bez potrzeby uciekania się aż do Walnego Zgromadzenia — dozwoliło ustanawiać wysokość rocznej wkładki z początkiem każdego roku kalendarzowego. Proponujemy wreszcie także — wo-

bec coraz bardziej rosnących agend i prac Tow. Tatrz., wymagających nieraz wiele czasu i poświęcenia ze strony członków Wydziału — powiększenie liczby członków Wydziału poza członkami Prezydjum — z dotychczasowej liczby 15 na 18, przez co zyskalibyśmy więcej chętnych a tak bardzo potrzebnych pracowników w bezpośredniem spełnianiu zadań Tow. Tatrz.

Poza tą reformą statutową niezbędnem jest również już teraz wydatne i trwałe powiększenie budżetu Tow. Tatrz. Z każdym dniem rosną nasze prace i nasze wydatki i te ostatnie w tak nieproporcjonalnej, wprost zastraszającej mierze, że, mimo, iż Tow. Tatrz. dość jeszcze cało przetrwało sześcioletnią burzę wojenną, troska o równowagę budżetową dopiero teraz musi coraz częściej nawiedzać Wydział.

Z głęboką zatem wdzięcznością musimy tutaj uznać poparcie Minist. Robót Publicznych, które udzieliło Tow. Tatrz. na rok 1920 subwencję w kwocie 13.000 marek, dodając w piśmie z dnia 24 marca b. r. bardzo miły dla nas ustęp, iż »korzysta ze sposobności, aby wyrazić Towarzystwu Tatrzańskiemu uznanie za jego celową, wytrwałą i skuteczną pracę, prowadzoną od lat blisko pięćdziesięciu dla rozwoju i propagandy polskiej turystyki górskiej«.

Ostatnie nadto słowa tegoż pisma, iż »Wydział Tow. Tatrz. prowadząc je w raz obranym kierunku, może być pewnym wszelkiego poparcia ze strony Minist. Robót publicznych« dają nam nadzieję dalszych a nam tak potrzebnych subwencyj. Również dziękujemy bardzo Minist. Zdrowia, które wyasygnowało nam na rok 1920 subwencję 7.000 m., wypłaconą z końcem r. 1919 w kwocie 8.400 koron.

Szczególnie gorące podziękowanie z naszej strony należy się wreszcie Minist. Spraw Zagranicznych, które przyznało nam subwencję 18.620 kor. specjalnie na wydanie tegorocznego Pamiętnika poświęconego sprawom Spisza, Orawy i Czadeckiego Okręgu. Subwencja ta dopiero umożliwiła wydanie tego Pamiętnika, który nareszcie po tak długiem opóźnieniu skutkiem drukarskich strajków i innych licznych trudności przedkładamy teraz Szanownym Członkom jako zbiór wszystkich ważnych wiadomości odnośnie do tych podtatrzańskich krain górskich, które da Bóg — wkrótce już wejdą w obręb Państwa Polskiego.

Do uzupełnienia tego Pamiętnika i urozmaicenia jego treści przyczynił się też niemało członek Wydziału prof. Rouppert,

którego staraniom zawdzięcza końcowy rozdział Pamiętnika p. t. »Nie damy Spisza« swoje powstanie i który zebrał z różnych stron na wydanie tegoż rozdziału 5000 kor., kwotę wcieloną później w ogólny fundusz wydawniczy tegorocznego Pamiętnika. Tom ten Pamiętnika — podobnie jak podczas wojny— wydajemy zbiorowo za dwa lata: 1919 i 1920 i ten sposób wydawania co dwa lata, a nie corocznie, prawdopodobnie będzie musiał być zatrzymanym i nadal, o ile wogóle kolosalne koszta druku, dochodzące w obecnym Pamiętniku do 120.000 m. za 3.000 egzempl. dozwolą Towarz. Tatrz. ponowienie takiego wydatku w przyszłości.

Sprawa budowy schroniska nowego na Hali Gąsienicowej postępuje i rozwija się bardzo korzystnie. Nowy nasz stołeczny Oddział ujął ją w ręce i pod kierownictwem wicemarszałka Sejmu p. Osieckiego pragnie ją doprowadzić do celu osobno na to uzyskanymi środkami pieniężnymi, bez obciążania zbytniego stałego budżetu Tow. Tatrz. Trudności tylko pewne powstały przy wyborze odpowiedniego projektu na schronisko, co do którego Sekcja Ochrony Tatr T. T. w Zakopanem podniosła pewne zasadnicze zastrzeżenia. Komisja porozumiewawcza, która odbyła się w Warszawie dnia 26 kwietnia przy współudziale delegatów Tow. Tatrz. pp. Jana Czerwińskiego i Stanisława Porębskiego i delegatów Oddziału warszawskiego pp. St. Osieckiego, K. Drewnowskiego, J. Lande, K. Wernika, St. Makarczyka, J. Jaroszyńskiego, G. Kaleńskiego, St. Roguskiego i Z. Kalinowskiego — niestety wszakże bez udziału reprezentantów Sekcji Ochrony Tatr—doszła przecież do porozumienia co do projektu wypracowanego przez p. architekta Kalinowskiego i prace wstępne w kierunku urządzenia biura budowy tegoż schroniska w Zakopanem, podjęte zostały przez delegatów Oddziału warszawskiego pp. Jaroszyńskiego, Makarczyka i p. Osieckiego w pierwszych dniach czerwca na miejscu. Po ustaleniu miejsca dla schroniska mamy nadzieję, że roboty murarskie około tego schroniska rozpoczną się niebawem.

Schronisko nad Morskiem Okiem, gdy dotychczasowy dzierżawca p. Karpowicz ustąpił, wydzierżawiliśmy na rok 1920 za cenę 25.000 m. rocznego czynszu spółce złożonej z p. Jana Świdra wójta z Białego Dunajca i p. Stanisława Bieńkowskiego z Zakopanego.

Kontrakt dzierżawny zawarty na razie na jeden tylko rok,

obejmuje stare i nowe schronisko, łodzie oraz koncesję szynkowania i w przepisach kontraktowych położyliśmy główny nacisk na przyjmowanie turystów o skromniejszych zasobach finansowych, a przedewszystkiem na wszechstronne zabezpieczenie pierwszeństwa dla członków Tow. Tatrz. co do możności uzyskania noclegów.

Od dawnego dzierżawcy musieliśmy wszakże zakupić różne przez niego przez czas dzierżawy w nowem schronisku przeprowadzone adaptacje i inwestycje, jak przedewszystkiem urządzenie oświetlenia, oraz urządzenie wielkiego pieca kuchennego w cenie ogólnej 32.220 koron i wydatek ten, który musi być pokryty w najkrótszym czasie, zaciąży bardzo a bardzo na tegorocznym budżecie Tow. Tatrz.

Schroniskiem na Babiej Górze zawiadywał dalej — gdy Oddział Babiogórski dotąd jeszcze nie ożył — prof. Sosnowski i gdy naprawa pieca w tymże schronisku stała się teraz już nieuchronną i naglącą, Wydział przeznaczyć musiał na ten cel w r. b. kwotę 3000 marek. Niepomiernie też wzrosły nasze wydatki na ubezpieczenie budynków i schronisk od ognia. Wobec wielokrotnego zwiększenia się wartości każdego dzisiaj budynku i sprzętu, Wydział musiał podnieść wartość ubezpieczonych budynków i schronisk o 200% i wskutek tego roczna rata ubezpieczeniowa wynosi obecnie 8440 kor. 92 hal., co jest istotnie bardzo wielkim ciężarem w naszym skromnym zawsze budżecie.

Ulgą natomiast wielką była dla nas pomoc chętna i wydatna kompanji wysokogórskiej w Zakopanem w licznych i gruntownych naprawach naszych schronisk, które zniszczone złośliwą ręką włamywaczy, wymagały wielokrotnie gruntownej i wszechstronnej niemal odbudowy. Pp. Komendantowi tejże kompanji Ziętkiewiczowi i porucznikowi dr Świerzowi, członkowi Wydziału należy się więc tutaj osobne podziękowanie.

Biuro Towarzystwa w Krakowie (przez cały rok) i w Zakopanem (przez sezon letni) fungowały normalnie w r. 1919 przy pewnych zmianach personalnych i pomocy członka Wydziału prof. Sosnowskiego w sierpniu i wrześniu r. 1919 w Zakopanem. Wydatki na biuro w Krakowie i płace personalu biurowego, koszta najmu, opału i oświetlenia wzrosły w ciągu r. 1919 i pierwszej połowy r. 1920 niesłychanie i będą stanowić nadal jedną z największych pozycyj nowego budżetu. Tem trudniej też będzie nam myśleć o zorganizowaniu stałego całorocznego

biura w Zakopanem, które dotąd było pod bezinteresownem kierownictwem członka wydziału p. Wigilewa, a które wymaga przecież stałego płatnego personalu.

Prace nad założeniem »Alpinarjum« czyli ogrodu roślin wysokogórskich w Zakopanem, umieszczonego za zgodą Towarzystwa częściowo na gruncie Tow. Tatrz., położonym przy Dworcu Tatrzańskim, postąpiły w ciągu u. r. o tyle, że wybudowano jedną skałę wapienną przeznaczoną do hodowli roślin charakterystycznych dla części wapiennej Tatr. W najbliższym czasie zostanie gotowa część Alpinarjum otoczona płotem i będą zasadzone na niej rośliny. Ministerstwo Wyznań Rel. i Oświec. Publ. przyznało »Komitetowi organizacyjnemu Alpinarjum« na rok bieżący subwencję w kwocie 30.000 Marek, a Komisja Klimatyczna postanowiła oddawać stale pewien procent taks klimatycznych na cele Alpinarjum. Jest więc wszelka nadzieja, że instytucja »Alpinarjum«, do której powstania przyczyniło się w pierwszej linii nasze Towarzystwo, zacznie niebawem spełniać swe cele naukowe i popularyzacyjne, jakie sobie wytknęło.

Bardzo doniosłym dla wszystkich turystycznych, krajoznawczych i narciarskich towarzystw i związków w Polsce był zjazd ich delegatów, urządzony w Krakowie 11 i 12 października 1919 r. z inicjatywy Ministerstwa Robót Publicznych, które reprezentowane na zjeździe przez referenta głównego Dra Orłowicza, pragnęło poinformować się na tej drodze dokładnie o zadaniach, potrzebach i środkach wszelkich polskich turystycznych związków i zrzeszeń.

Zjazd ten, obok innych licznych uchwał, zaprojektował zawiązanie ogólnego »Polskiego Związku Towarzystw Turystycznych«, którego statut przez osobną Komisję, złożoną z delegatów Tow. Tatrz., Związku Turystycznego w Krakowie i Towarzystwa Krajoznawczego już został opracowany i rozważany jest teraz przez każde stowarzyszenie z osobna.

W stanie majątku Tow. Tatrz. nie nastąpiły w r. 1919 żadne ważniejsze zmiany i pod tym względem możemy odesłać do sprawozdania z r. 1918. Z wiedeńską Poczt. Kasą Oszczęd. zlikwidowaliśmy nareszcie dawny stosunek i cała uwięziona dotąd kwota 5.296 K. 26 hal. przeniesioną została już do warszawskiej Poczt. Kasy Oszcz. i przeniesioną będzie dalej do filji Krak. Banku krajowego na nasz rachunek bieżący. Zapomocą Warsz.

Poczt. Kasy Oszcz. ściągamy też od wielu członków zaległe wkładki z bardzo dobrym wogóle rezultatem.

Nasi delegaci w różnych miastach, a szczególnie w Warszawie, oddają nam również przez ściąganie wkładek członków miejscowych wielkie usługi i należy im się za to z naszej strony serdeczne podziękowanie. Mamy wszakże jeszcze ciągle tych delegatów o wiele za mało i pragnęlibyśmy ich liczbę co najmniej jeszcze podwoić albo potroić.

Fundusz obligowy, przeznaczony na umorzenie obligów wypuszczonych przez Tow. Tatrz. na budowę schroniska nad Morskiem Okiem, na mocy uchwały Walnego Zgromadzenia z dnia 14 czerwca 1903 r., wykazany w poprzedniem sprawozdaniu w kwocie 1003 K 13 hal. został zlikwidowany, gdyż według tekstu listów obligowych, obligi nie zgłoszone do wypłaty przed końcem r. 1918 przepadły na korzyść Tow. Tatrz. i cały ten fundusz w kwocie 924 K. 30 hal. przelany został na rachunek bieżący.

Dochody Tow. Tatrz. (wraz z pozostałością z r. 1918) wyniosły ogółem w r. 1919: 87.052 K. 40 hal., rozchody zaś 50.178 K. 6 hal., pozostałość kasowa wykazuje zatem 36.874 K. 34 hal. Z rokiem przyszłym będziemy prowadzić naszą książkowość już w markach.

F u n d u s z e Tow. Tatrz. wykazują z dniem 15 czerwca 1920 r. stan następujący:

A) Fundusz żelazny, który wzrósł w r. 1919 o jedną wkładkę członka założyciela (400 K.) oraz o jedną wkładkę członka dożywotniego (100 K.) t. j. o kwotę 500 K. składa się:

a) z książeczki Kasy O. m. Krakowa nr. 108.683	na	K.	3.000.—
b) udział Spółki Handl. w Zakopanem nr. 74	. «	«	200.—
c) książeczki wkładk. Banku kraj. nr. 10.679	. «	«	10.385.60
d) » » » » nr. 16.909	. «	«	2.760.—
Razem		K.	16.345·60

B) Fundusz zapasowy, który wzrósł w r. 1919 z wpisowego nowych członków o kwotę 768 kor., wynosi obecnie, złożony na książeczkach wkładkowych Banku krajowego nr. 8.617 i 16.908 kwotę 4.155 K. 8 hal.

Razem więc wynoszą fundusze stałe Tow. Tatrz. 20.500 K. 68 h.

Ponadto podpisał Wydział na polską długoterminową Pożyczkę Odrodzenia kwotę 4.000 Marek używszy do tego 2.000 K.

im. wart. III austr. pożyczki wojennej oraz odpowiedniej kwoty z funduszu bieżącego.

Wreszcie znajdują się w rękach Tow. Tatrz. następujące depozyty:

A) Fundusz budowy kaplicy nad Morskiem Okiem:

a) książeczka wkł. Kasy O. m. Krak. nr. 140.766 na	K.	1.344·63
b) » udziałowa Spółki Handlowej w Zakopanem nr. 98 na	»	200·—
Razem . . .	K	1.544·63

B) Fundusz wzajemnej pomocy przewodników Tatrzańskich: książeczka wkładkowa Powiatowej Kasy Oszcz. w Krakowie nr. 40.652 na K 1.551 80 hal.

Wszystkie powyżej wymienione fundusze i depozyty są w przechowaniu krakowskiej filji Banku Krajowego, w której mamy od początku r. 1908 stały rachunek bieżący i za pośrednictwem której przeprowadzamy prawie wszystkie nasze wypłaty.

Na majątku Tow. Tatrz. cięży pożyczka Kasy Oszczędn. m. Krakowa w pierwotnej kwocie 30.000 K., z której ośmnaście rat amortyzacyjnych po 1.012 K. 50 h. już spłacone zostały. Obecnie reszta nie spłaconego kapitału wynosi 21.706 K. 19 h. Pożyczka umarzalna jest w 49 ratach półrocznych do r. 1934.

Z pożyczki drugiej zaciągniętej przez Tow. Tatrz. w r. 1908 w kwocie 50.000 w Kasie Oszcz. m. Krakowa, a spłacanej dotąd przez osobną subwencję Sejmu galicyjskiego, względnie Wydziału Krajowego — w ratach rocznych po 2.500 K., spłacona już została kwota kapitału 4.552 K. h., cała zaś pożyczka spłaconą ma być do r. 1956.

Oto sprawozdanie z r. 1919, w którem obok wielu jasnych mieliśmy także i bolesne chwile.

Z szeregu naszych członków ponieśliśmy liczne straty przez śmierć, a już szczególnie bolesnym był niespodziewany zgon ś. p. prof. Władysława Kulczyńskiego, do niedawna jeszcze niestrudzonego II wiceprezesa i członka honorowego Tow. Tatrz., który przez długie lata był jednym z najgłówniejszych filarów i pracowników Tow. Tatrz. Wspomnienie pozgonne z pod pióra prof. Króla omawia w tegorocznym Pamiętniku obszernie zasługi ś. p. Kulczyńskiego położone dla Tow. Tatrz., a wizerunek jego będzie dla nas wszystkich cenną po Zmarłym pamiątką.

Chwilowy uszczerbek w pracy musiał ponieść także Wydział przez zajęcie niektórych jego członków w Głównym Komitecie Spisko-Orawskim w Nowym Targu, gdzie — obok pierwotnego Narodowego Komitetu dla Obrony Spisza, Orawy i Czadeckiego Okręgu w Krakowie — skupiła się teraz główna, bardzo wielostronna i intensywna praca około plebiscytu na Spiszu i Orawie. Tam t. j. w Nowym Targu wrzała i wrze dalej gorączkowa praca około zdobycia drogą głosowania tych dziedzin polskich dla Państwa Polskiego, a całe Tow. Tatrz. musiało i musi dalej w tej pracy współdziałać aż do uzyskania w zupełności południowo-wschodnich i południowo-zachodnich stoków tatrzańskich wraz z całą doliną Popradu.

Praca ta dla wszystkich czynników działających z polskiej strony jest niesłychanie ciężką i mozolną, ale mimo wszystko mamy nadzieję, że sprawiedliwość dziejowa połączy nareszcie te krainy z Polską i że północne części Spisza, Orawy i Czadeckiego Okręgu, staną się wkrótce już dla ludności Rzeczypospolitej Polskiej rezerwoarem prawdziwym słońca i zdrowia.

Wydział.

ZAMKNIĘCIE

Przychody. **Tow. Tatrzańskiego w Krakowie**

		K	h
I.	Reszta kasowa z r. 1918	18660	51
II.	Wpisowe członków	768	—
III.	Wkładki » wprost	6817	90
IV.	» » przez delegatów . . .	4831	30
V.	» » założyciela	400	—
VI.	» » dożywotniego	100	—
VII.	Dochód ze schroniska nad M. Okiem . . .	6000	—
VIII.	» z innych schronisk	500	—
IX.	» » Dworca w Zakopanem	300	—
X.	» » Dobudowy szkoły	1500	—
XI.	» » łodzi na M. Oku	5806	—
XII.	Subwencja Minist. spraw zagr. na wydanie Pamiętnika w. r. 1920	18620	—
XIII.	» Minist. Zdrowia publ.	8400	—
XIV.	Różne: 1. Za odznaki K. 1500·— 2. » publikacje » 1165·— 3. z wycieczek » 3619·— 4. Drobne » 43·50	6327	50
XV.	Reszta z pożyczki na bud. schroniska nad M. Okiem	6621	58
XVI.	Z fund. obligowego	1003	13
XVII.	Procenta od lokacji gotówki	130	14
XVIII.	» » fund. żel. i zapas.	266	34
		87052	40

Sprawdzono przez Komisję

Wacław Anczyc *Jan Armółowicz*

56

KASOWE

za rok administracyjny 1919. **Rozchody.**

		K	h
I.	Roboty w Tatrach: 1. Utrzymanie schronisk i altan . . . . K 15.720·38 2. Roboty w górach . . . . . » 432·20 3. Straż górska . . . . » 400·—	16552	58
II.	Utrzymanie biura w Zakopanem: 1. Płaca funk. i służby . . . K 910·— 2. Opał, światło, telefon i drobne » 492·40	1402	40
III.	Utrzymanie biura w Krakowie: 1. Czynsz z lokalu . . . . . K 1.575·— 2. Płaca funk. i służby . . . » 2.668·— 3. Drobne biur. portor., opał, światło, telefon i wydatki administr. K 9.086·42	13329	42
IV.	Druk Pamiętnika z r. 1918	147	50
V.	Cele naukowe	580	—
VI.	Do rozporządzenia Wydziału	200	—
VII.	Podatki i ekwiwalent	1549	17
VIII.	Asekuracja	2664	11
IX.	Utrzymanie Dworca w Zakopanem . .	101	—
X.	Zaliczka na zakupno inwentarza w schron. nad M. Okiem	2006	—
XI.	Raty amort. Kasie Oszcz. m. Krakowa	5696	68
XII.	Subwencja na odrestaur. schroniska na Babiej Górze	500	—
XIII.	Subwencja Sekcji Narc. T. T.	1000	—
XIV.	» Stacji meteorologicznej . .	200	—
XV.	Różne: . . . . 1. Za odznaki . . . . K 1.006·— 2. Koszta wycieczek . . . . . » 1.975·20	2981	20
XVI.	Wpisowe członków do fund. zapasowego	768	—
XVII.	Wkładka członka założ. . . K 400·— » » dożywotn. » 100·— do fund. żelaznego . . . . » 500·—	500	—
	Reszta kasowa	36874	34
		87052	40

Kontrolującą dnia 24 czerwca 1920 r.

Dr. Faustyn Jakubowski

SKŁAD WYDZIAŁU TOWARZYSTWA TATRZAŃSKIEGO

według stanu w dniu 1 lipca 1920 r.

(biuro: ul. A. Potockiego 4, telefon nr. 1277).

Prezes: Dr. Szajnocha Władysław, prof. Uniw. Jagiell., człon. Akad. Um. (1920—1922).
I. Wiceprezes: Dr. Koy Michał, prezes Izby adwokackiej (1918—1920).
II. Wiceprezes: Dr. Goetel Walery, prof. Akad. Górniczej (1920—1922).
III. Wiceprezes: Dr. Lardemer Adam, st. radca prok. skarbu (1920—1921).

Członkowie.

Białkowski Mieczysław, st. komisarz magistr. m. Krakowa (1918—1920).
Dr. Diehl Józef, adwokat w Nowym Targu (1918—1920).
Dorawski Józef, naczelnik rachunk. w Kasie Oszcz. m. Krakowa (1920—1922).
Janikowski Teofil, rachmistrz Izby Obrach. m. Krakowa (1918—1920).
Krawczyk Stanisław, inspektor wodoc. miasta Krakowa (1919—1921).
Krawczyński Marjan, architekt w Zakopanem (1920).
Król Ignacy, prof. gimn. (1920—1922).
Dr. Łaba Włodzimierz, sekretarz sądu (1920—1922).
Dr. Nowicki Jan, st. radca Magistratu (1920—1922).
Dr. Piotrowski Kazimierz, lekarz (1919—1921).
Porębski Stanisław, kupiec (1919—1921).
Porębski Stefan, kupiec (1920—1922).
Dr. Rouppert Kazimierz, prof. Uniw. Jagiell. (1929—1922).
Sosnowski Kazimierz, prof. Akad. handlowej (1919—1921).
Stecki Konstanty, prof. gimn. w Zakopanem (1920—2921).
Dr. Świerz Mieczysław, podpor. wojsk polskich w Zakopanem (1919—1921).
Dr. Szafer Władysław, prof. Uniw. Jagiell. (1919—1921).
Wigilew Borys, przyrodnik w Zakopanem (1919—1921).

Sekretarz: Porębski Stanisław.
Zastępca sekretarza: Dr. Piotrowski.
Skarbnik: Janikowski Teofil.
Zastępca skarbnika: Dorawski Józef.
Bibliotekarz: Dr. Łaba Włodzimierz.
Zastępca bibliotekarza: prof. Sosnowski.

Reprezentanci Oddziałów i Sekcyj (1918—1920).

Oddział Babiogórski: prof. Sosnowski.
» Beskid: prof. Sosnowski.
» Czarnohorski: L. Markiewicz.
» Warszawski. — — —
Sekcya Turystyczna: Dr. Świerz.
» Narciarska — — —
» Ludoznawcza: Pawlikowski Jan.
« Ochrony Tatr: Dr. Kuźniar Wiktor.

Komisya administr. skarbowa: Dr. Diehl, Dorawski, Dr. Goetel, Janikowski, Dr. Koy, Dr. Lardemer, Dr. Łaba, Dr. Nowicki, Porębski Stanisław, Dr. Szajnocha.

Komisya techniczna: inż. Afanasowicz, kom. Białkowski, Dr. Goetel, inż. Krawczyk, archit. Krawczyński, prof. Romanowski, Sosnowski, Wigilew.

Komisya dla robót w Tatrach i przewodnictwa: inż. Afanasowicz, kom. Białkowski, Dr. Goetel, Janikowski, prof. Król, Porębski Stanisław, Porębski Stefan, Sosnowski, Dr. Świerz, Wigilew.

Komisya redakcyjno-naukowa: Dr. Goetel, Król, Dr. Rouppert, Sosnowski, Dr. Szafer, Dr. Szajnocha, Dr. Świerz.

Komisya statutowa: Dr. Diehl, Dr. Goetel, Dr. Koy, Król, Dr. Lardemer, Dr. Łaba, Dr. Nowicki, Dr. Szajnocha,

Komisya kartograficzna: Dr. Goetel, prof. Król, Dr. Rouppert, Dr. Smoleński, Sosnowski, Dr. Świerz.

Komisya biblioteczna: Król, Dr. Łaba, Dr. Piotrowski, Dr. Rouppert, Dr. Szafer.

Delegaci Wydziału do komisyi klimatycznej: Dr. Diehl, prof. Stecki.

Komitet Wydziału w Zakopanem: Dr. Diehl, arch. Krawczyński, Prof. Stecki, Dr. Świerz, Wigilew.

Delegat Tow. Tatrz. w Wydziale szkoły zawodowej przemysłu drzewnego w Zakopanem, Porębski Stefan.

Delegat Tow. Tatrz. w Wydziale Kraj. Związku turystycznego Dr. Nowicki.

Komisya kontrolująca: Radca Wacław Anczyc, Dyr. Banku Krajowego Jan Armółowicz, adwokat Dr. Faustyn Jakubowski.

Na mocy uchwały Walnego Zgromadzenia Towarzystwa Tatrzańskiego z dnia 26 czerwca 1920 wkładka członków zwyczajnych Tow. Tatrz. na rok bieżący (1920) wynosi odtąd 30 (trzydzieści) marek polskich.

Pamiętnik Tow. Tatrz. za rok 1919—1920 wyszły co dopiero i poświęcony w całości sprawom Spisza, Orawy i Czadeckiego Okręgu jest do nabycia w biurach Tow. Tatrz. (w Krakowie ul. A. Potockiego 4 i w Zakopanem, Dworzec Tatrzański na Krupówkach), dla członków Tow. Tatrz. po cenie 40 marek, dla nieczłonków zaś po cenie 100 marek.

PROJEKT

NOWEGO STATUTU

TOWARZYSTWA TATRZAŃSKIEGO.

Cel.

§ 1.

Celem Towarzystwa jest:

1) Umiejętne, wszechstronne naukowe badanie Tatr i Karpat,
2) Ochrona właściwych tym tylko okolicom, rzadszych gatunków zwierząt i roślin tatrzańskich i karpackich, jak np. kozic, świstaków, limb, szarot, cisów, różaneczników i t. p.,
3) Popieranie właściwych okolicom górskim gałęzi drobnego przemysłu,
4) Zapoznawanie swoich i obcych z naszemi górami i rozbudzanie zamiłowania do ich zwiedzania i do pobytu w naszych górskich miejscowościach,
5) Rozbudzanie zamiłowania do racyonalnej turystyki i sportów górskich.

Środki.

§ 2.

Środkami do osiągnięcia wymienionych celów są:

1) Wydawanie i popieranie publikacyi naukowych, artystycznych lub turystycznych, odnoszących się do gór polskich,
2) Odczyty naukowe i turystyczne, zebrania towarzyskie i wspólne wycieczki,
3) Zakładanie alpinaryów i wszelkiego rodzaju zbiorów naukowych i turystycznych, dotyczących gór polskich,
4) Ułatwianie swym członkom podróży po Tatrach i Karpatach oraz pobytu w nich,
5) Budowanie i utrzymywanie schronisk w górach, ulepszanie dróg, ścieżek i dostępów, stawianie drogoskazów i t. p.,
6) Nadzór nad przewodnictwem w górach,
7) Popieranie przedsiębiorstw, będących w związku z celami Towarzystwa,
8) Utrzymywanie stosunków z pokrewnemi towarzystwami alpejskiemi, przyrodniczemi i turystycznemi.

Skład Towarzystwa.

§ 3.

Towarzystwo Tatrzańskie składa się:

a) z Protektora Towarzystwa;
b) z członków honorowych;

c) z członków założycieli;
d) z członków dożywotnich;
e) z członków zwyczajnych.

§ 4.

Na Protektora Towarzystwa zaprasza Walne Zgromadzenie na wniosek Wydziału jedną z dostojnych osób, należących do Domu Cesarskiego.

Członków honorowych mianuje Walne Zgromadzenie na przedstawienie Wydziału z pośród osób, które położyły szczególne zasługi dla Towarzystwa Tatrzańskiego i jego celów.

Członkiem Towarzystwa może zostać każda osoba nieposzlakowana, wszelka korporacya, lub instytucya publiczna. Kto złoży jednorazowo przynajmniej 200 koron, staje się członkiem założycielem; składający jednorazowo 100 koron, staje się członkiem dożywotnim. O przyjęciu członka do grona Towarzystwa rozstrzyga Wydział i może go odmówić bez podania powodów.

Za dowód należenia do Towarzystwa służy karta legitymacyjna, członkom honorowym, członkom założycielom i członkom dożywotnim raz na zawsze, zwyczajnym zaś co rok wydawana. Oprócz tego członkowie honorowi, założyciele i dożywotni otrzymują osobny dyplom, który i członkom zwyczajnym na żądanie i na ich koszt wydany będzie.

Każdy członek może wystąpić z Towarzystwa za poprzedniem pisemnem uwiadomieniem Wydziału. Członkowie, którzy mimo wezwania po upływie roku nie zapłacili zaległej wkładki, uważani będą za występujących z Towarzystwa. Wy-

stąpienie jednak nie uwalnia od obowiązku zapłacenia zaległych należytości i wkładek.

O wykluczeniu członka z grona Towarzystwa rozstrzyga Wydział; wolno jednak wykluczonemu odwołać się do Walnego Zgromadzenia. Członek, któryby z Towarzystwa wystąpił lub wykluczony został, nie ma prawa domagać się zwrotu wniesionej wkładki.

Nazwa i siedziba Towarzystwa.

§ 5.

Towarzystwo ma nazwę: »Towarzystwo Tatrzańskie«. Siedzibą jego jest Kraków.

Towarzystwo używa pieczęci z wyobrażeniem kozicy i napisem »Towarzystwo Tatrzańskie«.

Oddziały, sekcye i grupy miejscowe Towarzystwa.

§ 6.

W łonie Towarzystwa Tatrzańskiego mogą tegoż członkowie dla skuteczniejszego osiągnięcia jego celów, zawiązywać w zakresie statutowego działania Towarzystwa Tatrzańskiego osobne organizacye, a mianowicie:

a) oddziały;
b) sekcye fachowe;
c) grupy miejscowe.

ad a) Oddziały tworzyć się mogą celem specyalnego zajęcia się pewną, terrytoryalnie ściśle oznaczoną częścią gór polskich, poza obrębem Tatr położonych.

ad b) Sekcye fachowe tworzyć się mogą dla rozwinięcia specyalnej działalności, dążącej do skuteczniejszego osiągnięcia jednego z celów Towarzystwa w § 1. statutu wymienionych.

ad c) Grupy miejscowe tworzyć się mogą poza Krakowem, wszędzie, gdzie przebywają członkowie Towarzystwa, a ich zadaniem będzie popieranie celów Towarzystwa odnośnie do Tatr i dostarczanie temuż potrzebnych do osiągnięcia tych celów środków materyalnych.

§ 7.

Oddziały i sekcye fachowe organizują się na podstawie odrębnych statutów, które jednak nie mogą pod żadnym względem zostawać w sprzeczności z niniejszym statutem Towarzystwa Tatrzańskiego. Oddziały i sekcye fachowe mogą być pod następującymi warunkami utworzone:

a) Inicyatorzy utworzenia osobnego oddziału lub osobnej sekcyi fachowej obowiązani są ten swój zamiar przedstawić Wydziałowi Towarzystwa Tatrzańskiego i równocześnie projekt swego statutu temuż Wydziałowi przedłożyć. Wydział Towarzystwa przedłoży ten projekt statutu wraz ze swym wnioskiem najbliższemu Walnemu Zgromadzeniu do ostatecznej uchwały. O ile Walne Zgromadzenie uchwali utworzenie nowego oddziału lub nowej sekcyi fachowej i odnośny statut zatwierdzi, będzie rzeczą Wydziału Towarzystwa Tatrzańskiego podać ten fakt do wiadomości powołanej władzy.

b) Oddziały obowiązane są oddawać wkładki roczne swych członków z reguły w połowie, sekcye zaś fachowe w całości Wydziałowi Towarzystwa Tatrzańskiego na ogólne cele Towarzystwa; mogą one jednak na swoje własne cele nakładać na swych członków obowiązek płacenia osobnych dodatkowych wkładek.

c) Oddziałom i sekcyom wolno jest majątkiem swoim ruchomym, jaki im po uczynieniu zadość swym obowiązkom względem Towarzystwa Tatrzańskiego pozostanie, dowolnie rozporządzać. Majątek nieruchomy oddziałów i sekcyi nie może być bez zezwolenia Walnego ZgromadzeniaTowarzystwa Tatrzańskiego pozbywany, ani obciążany ponad połowę wartości. Zakaz ten, jak również dalsze postanowienie, że w razie rozwiązania oddziału lub sekcyi cały ich majątek tak ruchomy jak i nieruchomy przejść ma na rzecz i własność Towarzystwa Tatrzańskiego, musi być w ich statucie pomieszczony.

d) Każdy oddział lub sekcya posiadać ma osobny zarząd i używa własnej pieczęci. Oddziały i sekcye jako takie biorą udział w Walnem Zgromadzeniu Towarzystwa Tatrzańskiego każde przez osobnego reprezentantanta, któremu prócz osobistego przysługuje prawo tylu głosów, ile oddziałowi lub sekcyi przypada w miarę ilości ich członków niezalegających w ostatnim roku z wkładką roczną, według tabeli zamieszczonej w § 9-tym.

e) Oddziały i sekcye obecnie w Towarzystwie istniejące, a mianowicie: Oddziały Babiogór-

ski, Beskid, Czarnohorski, Pieniński i Narciarzy w Zakopanem, oraz Sekcye: turystyczna i przyrodnicza w Zakopanem korzystają również z powyższego prawa reprezentacyi; zresztą zachowują w całości swój dotychczasowy stosunek do Towarzystwa Tatrzańskiego, o ile nie zmienią swych obecnych statutów w myśl ust. *b* co do udziału Towarzystwa Tatrzańskiego w rocznych wkładkach ich członków.

f) Zarządy oddziałów i sekcyi są obowiązane odsyłać Zarządowi Towarzystwa wykazy swych członków, a pierwsze także część wkładek, przypadającą Towarzystwu Tatrzańskiemu, corocznie przed końcem roku kalendarzowego, a to pod rygorem, że w razie przeciwnym utracą prawo poboru publikacyi w roku następnym oraz prawo osobnej reprezentacyi na Walnych Zgromadzeniach Towarzystwa Tatrzańskiego, i to na tak długo, dopóki temu obowiązkowi zadość nie uczynią.

§ 8.

Grupy miejscowe mogą się tworzyć w sposób określony dla oddziałów i sekcyi, po jednej w każdej miejscowości poza Krakowem, przy współudziale przynajmniej 20 członków Towarzystwa Tatrzańskiego.

Zadaniem grup miejscowych jest dążenie do celów Towarzystwa Tatrzańskiego środkami wymienionymi w § 2. ust. 2, 4, i 5 niniejszego statutu w odniesieniu do Tatr. Co do współdziałania i w innych punktach tego §-u przysługuje im

prawo przedkładania dotyczących wniosków Wydziałowi Towarzystwa Tatrzańskiego. Zakres ich działania w sprawach określonych ust. 5-tym § 2-go ma być ułożony i może zostać później zmieniony uchwałą Walnego Zgromadzenia Towarzystwa Tatrzańskiego na wniosek Wydziału, a plan corocznych robót grup miejscowych ma być układany w porozumieniu z Wydziałem Towarzystwa Tatrzańskiego.

Grupy miejscowe składają zwykłe roczne wkładki swych członków w całości do kasy Towarzystwa Tatrzańskiego, mają jednak prawo nakładać na swoich członków dodatkowe wkładki na własne cele.

Na pokrycie kosztów wynikłych ze współdziałania grup miejscowych w sprawach określonych § 2-gim ust. 5. może Wydział Towarzystwa Tatrzańskiego udzielać Zarządom grup z funduszu na roboty w Tatrach odpowiednie środki pieniężne, przyczem grupy mogą dla umożliwienia sobie intenzywniejszej pracy używać na te cele także innych środków materyalnych, pozyskanych własnem swem staraniem.

Grupy miejscowe organizują się na podstawie wzorowego regulaminu, ustanowionego przez Walne Zgromadzenie Towarzystwa Tatrzańskiego i obierają z pośród członków swych odpowiedni Zarząd.

Każda grupa miejscowa ma jako taka prawo brania udziału we Walnem Zgromadzeniu Towarzystwa Tatrzańskiego przez swego reprezentanta, którym może być każdy członek Towarzystwa Tatrzańskiego.

Grupy miejscowe są obowiązane odsyłać wykazy i wkładki swych członków corocznie przed

końcem roku kalendarzowego Wydziałowi Tow. Tatrz. a to pod rygorem, że utracą w przeciwnym razie prawo pobierania publikacyi oraz prawo osobnej reprezentacyi na Walnych Zgromadzeniach Towarzystwa Tatrzańskiego, i to na tak długo, dopóki temu obowiązkowi zadosyć nie uczynią.

§ 9.

Reprezentanci oddziałów, sekcyi i grup miejscowych mają na Walnem Zgromadzeniu Towarzystwa Tatrzańskiego oprócz osobistego tyle głosów, ile oddziałowi, sekcyi lub grupie w miarę ilości ich członków, niezalegających z wkładkami w ubiegłym roku kalendarzowym, będzie przysługiwało według następującej tabeli, t. j.:

do	włącznie	20	członków	—	1 głos
»	»	40	»	—	2 głosy
»	»	70	»	—	3 »
»	»	100	»	—	4 »
»	»	150	»	—	5 »
»	»	200	»	—	6 »
»	»	300	»	—	7 »

a ponad tę liczbę od każdej setki członków jeden głos więcej.

Prawa członków.

§ 10.

Każdy członek, spełniający swe obowiązki, wymienione w § 11 względem Towarzystwa, ma następujące prawa:

a) brania udziału w obradach Walnego Zgromadzenia, prawo wyboru i wybieralności. Wstęp na Walne Zgromadzenie mają jednakże z pośród członków zwyczajnych tylko członkowie, wykazujący się kartą legitymacyjną z roku bieżącego;

b) brania udziału w wycieczkach, przez Towarzystwo urządzanych, w zebraniach towarzyskich, zabawach i odczytach, a to bezpłatnie, o ileby za wstęp na nie nie oznaczył Wydział osobnej opłaty;

c) ma prawo do opieki ze strony organów Towarzystwa w czasie pobytu w górach, zasięgania od nich potrzebnych rad i informacyi;

d) korzystania z urządzeń, ułatwień i udogodnień przez Towarzystwo gdziekolwiek zaprowadzonych lub uzyskanych, z prawem pierwszeństwa przed osobami do Towarzystwa Tatrzańskiego nie należącemi;

e) przedstawiania drogą pisemną Wydziałowi wniosków w sprawach Towarzystwa a to w imieniu własnem, lub własnem i towarzyszy;

f) otrzymuje bezpłatnie pamiętnik, względnie rocznik Towarzystwa, a po zniżonej cenie inne tegoż publikacye;

g) wolno mu nosić oznakę, ustanowioną dla członków Towarzystwa.

Obowiązki członków.

§ 11.

Członek zwyczajny wnosi jednorazowo tytułem wpisowego 2 kor. (2 marki, 1 rub.) i opłaca

corocznie z góry 6 kor. (6 marek, 2 rub. 50 kop.) tytułem wkładki.

Obowiązki członków założycieli i dożywotnich określa § 4.

Członkowie honorowi, założyciele i dożywotni, nie opłacając rocznych wkładek, korzystają z wszystkich praw członków.

Członkowie oddziałów składają wpisowe i wkładki roczne Zarządom oddziałów, wszyscy inni zaś Zarządowi Towarzystwa Tatrzańskiego.

Członkowie należący do dwóch lub więcej oddziałów opłacają wkładkę każdemu z nich.

Organa Towarzystwa, sekcyi i grup miejscowych.

§ 12.

Sprawy Towarzystwa załatwia Walne Zgromadzenie i Wydział, sprawy oddziałów, sekcyi i grup miejscowych Ogólne ich Zgromadzenia i Zarządy.

Zarządy oddziałów, sekcyi i grup miejscowych są zarazem organami Towarzystwa w czynnościach określonych ich statutami i regulaminami.

Rok administracyjny Towarzystwa Tatrzańskiego, jego oddziałów, sekcyi i grup rozpoczyna się z dniem 1. stycznia.

Walne Zgromadzenie.

§ 13.

Walne Zgromadzenia odbywają się w Krakowie i są zwyczajne, albo nadzwyczajne. Zwyczajne odbywają się corocznie z reguły w ciągu

miesiąca lutego; nadzwyczajne stosownie do potrzeby odbywać się mogą w każdym innym czasie.

§ 14.

Do zakresu działania Walnego Zgromadzenia należą następujące sprawy:

a) wybór prezesa i wiceprezesów oraz członków Wydziału;

b) wybór komisyi kontrolującej;

c) mianowanie członków honorowych na przedstawienie Wydziału;

d) rozstrzyganie o przedstawionych wnioskach Wydziału lub samoistnych. Wnioski samoistne, aby były wzięte pod obrady, winny być przedłożone Wydziałowi z podpisem wnioskodawcy przynajmniej na dwa tygodnie przed Walnem Zgromadzeniem. Każdy jednakże wniosek, poparty przez połowę głosów osobistych i reprezentowanych na zebraniu, a przez Walne Zgromadzenie uznany za nagły, będzie wzięty pod obrady na temże zebraniu;

e) obrady nad sprawozdaniem Wydziału o stanie Towarzystwa i czynnościach Wydziału z roku ubiegłego;

f) roztrząsanie rachunków z roku ubiegłego, udzielanie absolutoryum i uchwalanie budżetu;

g) uchwalanie zmian statutu i regulaminu obrad Walnego Zgromadzenia;

h) tworzenie lub rozwiązanie oddziałów, sekcyi i grup miejscowych Towarzystwa i zatwierdzanie statutów oddziałów i sekcyi, tudzież regulaminu grup miejscowych;

i) zezwalanie Towarzystwu Tatrz., tudzież jego oddziałom, sekcyom fachowym i grupom miejscowym na pozbywanie nieruchomości lub obciążanie ich ponad połowę wartości:

k) postanawianie, jaką część wkładek swych członków oddziały są obowiązane składać Zarządowi Towarzystwa;

l) rozwiązanie Towarzystwa.

§ 15.

Uchwały na Walnem Zgromadzeniu zapadają bezwzględną większością głosów członków obecnych wraz z głosami reprezentantów oddziałów, sekcyi i grup miejscowych. W razie równości głosów rozstrzyga przewodniczący. Uchwały jednakże, dotyczące zmiany statutu, użycia funduszu żelaznego, podwyższenia rocznej wkładki i rozwiązania oddziału, sekcyi lub grupy miejscowej, zapadają $^2/_3$ wszystkich głosów reprezentowanych na Walnem Zgromadzeniu. Do uchwały orzekającej rozwiązanie Towarzystwa potrzebna jest istotna obecność przynajmniej 100 członków Towarzystwa oraz większość $^3/_4$ części wszystkich głosów osobistych i reprezentowanych. Nadto uchwała orzekająca rozwiązanie Towarzystwa wtenczas dopiero staje się prawomocną, jeżeli większość członków założycieli i członków dożywotnich na to rozwiązanie się zgodzi. W tym celu zawiadomi prezes wszystkich członków założycieli i członków dożywotnich o treści zapadłej uchwały i zażąda od nich pisemnego w tej mierze oświadczenia; nie odpowiadający na to wezwanie w terminie przez prezesa oznaczo-

nym, uważani będą za nie zgadzających się z zapadłą uchwałą rozwiązania.

Do prawomocności uchwał Walnego Zgromadzenia potrzebna jest istotna obecność przynajmniej 25 członków.

Gdyby nie zebrało się 25 członków na Walnem Zgromadzeniu, wtedy do dni 14 należy zwołać i ogłosić ponowne Walne Zgromadzenie z tym samym porządkiem dziennym, a uchwały tego ponownego Walnego Zgromadzenia są, bez względu na liczbę członków, prawomocne, o ile nie dotyczą zmiany statutu lub rozwiązania Towarzystwa.

Reprezentanci oddziałów, sekcyi i grup miejscowych winni mieć pisemne pełnomocnictwo wystawione przez Zarządy i przedłożyć je przed Walnem Zgromadzeniem Prezesowi lub Wiceprezesowi Towarzystwa Tatrzańskiego.

Głosowanie na Walnych Zgromadzeniach odbywa się w sprawie wyborów zawsze, w innych zaś, o ile przewodniczący uzna to za potrzebne — za pomocą kartek, na których uwidoczniona ma być ilość głosów reprezentowanych przez każdego głosującego.

§ 16.

Walne Zgromadzenie zwyczajne lub ponowne zwołuje prezes, lub jego zastępca, w czasie postanowieniem statutu przepisanym. Ogłoszenie zawierać powinno porządek obrad i poprzedzać ma dzień posiedzenia co najmniej o dwa tygodnie.

Przedmioty tem ogłoszeniem nie objęte, tylko w razie uznania nagłości ich przez Walne Zgromadzenie, wzięte być mogą pod obrady.

Nadzwyczajne Walne Zgromadzenie zwołuje prezes lub jego zastępca, z własnej inicyatywy lub też w wykonaniu uchwały Wydziału lub poprzedniego Walnego Zgromadzenia; jako też w wypadkach statutem przewidzianych. Na żądanie pisemne 50-ciu członków Towarzystwa obowiązany jest również prezes lub jego zastępca zwołać najdalej w dni 30 nadzwyczajne Walne Zgromadzenie.

Walne Zgromadzenia mają być ogłaszane co najmniej w dwóch dziennikach, krakowskim i lwowskim, a także i w tem piśmie, któreby za organ Towarzystwa uznane było.

Zwołanie nadzwyczajnego Walnego Zgromadzenia powinno być ogłoszone na dwa tygodnie przed zgromadzeniem; w ogłoszeniu wymienione mają być dokładnie przedmioty obrad; nieobjęte ogłoszeniem przedmioty nie mogą być wzięte pod obrady na nadzwyczajnem Walnem Zgromadzeniu.

Uchwalanie budżetu nastąpić może tylko na zwyczajnem posiedzeniu.

Wiece.

§ 17.

W miejscach górskich, więcej zwiedzanych, przedewszystkiem w Zakopanem, mogą się odbywać zgromadzenia członków tam obecnych, w celu uchwalenia rezolucyi, tyczących się miejscowych potrzeb Towarzystwa oraz oddziałów, sekcyi i grup miejscowych. Rezolucye takie, przez obecnych na wiecu członków uchwalone, Wydział obowiązany będzie rozważyć i załatwić lub według uznania

przedłożyć Walnemu Zgromadzeniu z odpowiednim wnioskiem.

Wydział.

§ 18.

Wydział wybrany przez Walne Zgromadzenie składa się z prezesa, trzech wiceprezesów i 15 członków, z których przynajmniej 10 musi stale mieszkać w Krakowie. W posiedzeniach Wydziału mogą brać udział z prawem głosu przewodniczący oddziałów, sekcyi fachowych i grup miejscowych, tudzież reprezentanci wybrani po jednym na przeciąg lat trzech przez oddział, sekcyę lub grupę miejscową z grona członków Towarzystwa, zamieszkałych w Krakowie. Reprezentanci oddziałów, sekcyi i grup miejscowych mają być zawiadamiani o terminie wszystkich posiedzeń Wydziału, przewodniczący zaś tychże tylko o terminie tych posiedzeń, na których porządku dziennym będą sprawy odpowiedniego oddziału, sekcyi lub grupy miejscowej.

Członkowie Wydziału, nie wyłączając prezesa i wiceprezesów, wybierani być mają przez Walne Zgromadzenie w zasadzie na lat trzy, wybory jednak odbywać się mają w ten sposób, iż co roku trzecia część członków odnawiać się będzie.

W pierwszym roku ustąpi 5 członków Wydziału i drugi wiceprezes, w drugim prezes, trzeci wiceprezes i 5 członków, a w trzecim pierwszy wiceprezes i 5 członków pozostałych.

W miejsce zrzekającego się swego mandatu

lub z innych powodów ubywającego w ciągu trzechlecia prezesa, wiceprezesa lub członka Wydziału, wybierze najbliższe Walne Zgromadzenie jego zastępcę na resztę trzechlecia, przez którą ubywający miał jeszcze w Wydziale pozostawać.

Posiedzenia zwyczajne Wydziału odbywają się przynajmniej raz na miesiąc, nadzwyczajne zaś wedle potrzeby z własnej inicyatywy prezesa, wiceprezesa, lub na żądanie przynajmniej pięciu członków Wydziału.

Uchwały Wydziału zapadają bezwzględną większością głosów obecnych a w razie równości rozstrzyga przewodniczący. Do ważności uchwał potrzebna jest obecność prócz przewodniczącego przynajmniej sześciu członków Wydziału. W razie nieobecności na posiedzeniu prezesa i wiceprezesów, przewodniczy najstarszy wiekiem z członków obecnych.

Nieusprawiedliwiona należycie nieobecność na posiedzeniach Wydziału którego z jego członków przez trzy po sobie następujące miesiące, uważana być ma za złożenie mandatu członka Wydziału.

§ 19.

Do zakresu działania Wydziału należy:

a) zarząd majątkiem ruchomym i nieruchomym Towarzystwa Tatrzańskiego;

b) wykonywanie uchwał Walnych Zgromadzeń zwyczajnych i nadzwyczajnych;

c) przygotowywanie spraw, których załatwienie należy do Walnego Zgromadzenia;

d) przyjmowanie i wykluczanie członków;

e) układanie regulaminu swoich obrad i czynności, tudzież regulaminu grup miejscowych;

f) wybór ze swego grona sekretarza, skarbnika, bibliotekarza i ich zastępców, oraz uchwalenie dla nich instrukcyj;

g) ustanawianie i znoszenie komisyi wykonawczych, określanie zakresu ich działalności i mianowanie członków tychże komisyi;

h) mianowanie delegatów Towarzystwa Tatrzańskiego i zwalnianie ich od obowiązku, tudzież wydawanie im instrukcyi;

i) mianowanie i usuwanie urzędników biurowych, tudzież uchwalanie dla nich płacy i instrukcyi;

k) utrzymywanie stałych stosunków z oddziałami, sekcyami i grupami miejscowemi Towarzystwa;

l) udział w nadzorze szkoły snycerskiej, założonej przez Towarzystwo;

ł) nadzór nad przewodnictwem;

m) redakcya i wydawnictwo rocznika Towarzystwa;

n) załatwianie wszelkich innych spraw Towarzystwa nieobjętych § 14. i nie należących do zakresu działania Walnego Zgromadzenia.

Wydział ma prawo uchwalać wydatki nadzwyczajne, niezamieszczone w budżecie, aż do wysokości 600 k. rocznie.

Wydziałowi pozostawia się wolność w nadzwyczajnych wypadkach przenoszenia w preliminarzu budżetowym poszczególnych pozycyi w wydatkach, o ile przez to ogólna równowaga budżetu nie będzie naruszona.

Prezes.

§ 20.

Prezes lub w zastępstwie tegoż wiceprezes reprezentuje Towarzystwo na zewnątrz wobec władz rządowych i krajowych, jakoteż wobec obcych Towarzystw i osób trzecich, podpisuje pisma i ogłoszenia wychodzące od Wydziału, zwołuje Walne Zgromadzenia i Wydział, kieruje obradami i przestrzega postanowień statutu i regulaminów, tudzież wykonania uchwał Walnego Zgromadzenia i Wydziału a nadto kieruje biurem Towarzystwa i jego personalem.

Towarzystwo przyjmuje za swoje wszelkie umowy zawarte przez prezesa lub wiceprezesa w jego imieniu w myśl powziętych uchwał Walnego Zgromadzenia, a względnie Wydziału.

Do ważności umów pisemnych potrzebny jest podpis prezesa względnie wiceprezesa i jednego członka Wydziału.

Prezesowi, a w jego zastępstwie wiceprezesowi, służy prawo zawieszenia w urzędowaniu, aż do najbliższego posiedzenia Wydziału, urzędników oraz wszelkiej służby Towarzystwa. W takim razie Wydział bezzwłocznie zwołany być winien.

Wiceprezesi.

§ 21.

Pierwszy wiceprezes zastępuje prezesa we wszystkich jego czynnościach w razie tegoż nieobecności lub zachodzących innych przeszkód, jego zaś w razie przeszkody zastępuje drugi, względnie trzeci wiceprezes. Gdyby prezes i wszyscy wicepre-

zesi z jakichkolwiek przyczyn nie mogli urzędować, prezes a względnie ostatni urzędujący wiceprezes wyznaczy członka Wydziału jako zastępcę członka prezydyum z wszystkiemi atrybucyami wiceprezesa na tak długo, dopóki nie obejmie urzędowania jeden z członków prezydyum; w przeciwnym razie takiego zastępcę wybiera Wydział, a prawo zwołania Wydziału przysługuje w tym wypadku najstarszemu wiekiem członkowi Wydziału.

Sekretarz i jego zastępca.

§ 22.

Sekretarz lub jego zastępca prowadzi kancelaryę Towarzystwa, redaguje i podpisuje z prezesem wszelkie pisma od Towarzystwa pochodzące, spisuje protokoły obrad Wydziału, czuwa nad utrzymaniem ewidencyi wszystkich członków i nad załatwianiem spraw administracyjnych wedle poleceń Wydziału lub prezesa.

Skarbnik i jego zastępca.

§ 23.

Skarbnik lub jego zastępca prowadzi zgodnie z instrukcyą kasę Towarzystwa, załatwia pod kontrolą prezesa lub jego zastępcy wszystkie sprawy pieniężne i składa rachunki, oraz prowadzi odnośne księgi według instrukcyi Wydziału.

Bibliotekarz i jego zastępca.

§ 24.

Bibliotekarz lub jego zastępca zawiaduje biblioteką Towarzystwa, utrzymuje ją w porządku,

stara się o jej uzupełnienie i powiększenie w myśl uchwał Wydziału i prowadzi korespondencyę w sprawie publikacyi nadchodzących do biblioteki Towarzystwa Tatrzańskiego.

Komisya kontrolująca.

§ 25.

Komisya kontrolująca składa się z trzech wybieranych co roku przez Walne Zgromadzenie członków, którzy z pomiędzy siebie obierają przewodniczącego. Komisya kontrolująca obowiązaną jest sprawdzać księgi rachunkowe, przychody i wydatki kasowe Towarzystwa przynajmniej raz w ciągu roku. Z końcem roku administracyjnego sprawdza Komisya kontrolująca bilans Towarzystwa, oraz stan jego czynny i dłużny i przedkłada sprawozdanie wraz z odpowiednimi wnioskami Walnemu Zgromadzeniu.

Komisye wykonawcze.

§ 26.

Komisye wykonawcze ustanawia wedle potrzeby Wydział stale lub czasowo, określa ich skład i zakres czynności, wydaje im instrukcye i polecenia. Komisye te są organami wykonawczymi Wydziału. Obowiązane są składać w oznaczonych przez Wydział terminach sprawozdania i przedstawiać wnioski w poruczonych im sprawach.

Delegaci.

§ 27.

Delegaci Towarzystwa, mianowani z pośród członków przez Wydział, spełniają czynności po-

ruczone im przez Wydział, stosując się do wydanej im instrukcyi. Są oni pośrednikami między członkami Towarzystwa a Wydziałem. Szczególnym ich obowiązkiem jest jednanie nowych członków Towarzystwu i przedstawianie Wydziałowi wszelkich wniosków, zmierzających do powiększenia ich liczby, oraz zachęcanie turystów do zwiedzania Tatr i Karpat i udzielanie im w tej mierze potrzebnych informacyi.

Majątek Towarzystwa.

§ 28.

Majątek Towarzystwa składa się:

a) z wszelkich ruchomości i nieruchomości, będących własnością Towarzystwa;

b) z funduszu żelaznego;

c) z funduszu zapasowego;

d) z dochodów Towarzystwa;

e) z wszelkich innych funduszów, jakie Wydział ustanowi.

Fundusz żelazny.

§ 29.

Fundusz żelazny Towarzystwa powstaje:

a) z jednorazowych wkładek, przez członków założycieli i członków dożywotnich wnoszonych;

b) z darów i zapisów, uczynionych wyraźnie na rzecz tegoż funduszu.

Fundusz żelazny ma być umieszczony albo w nieruchomościach Towarzystwa, albo w sposób dla lokacyi kapitałów pupilarnych ustawami prze-

pisany. Umieszczenie tego funduszu w nieruchomościach wymaga uchwały Walnego Zgromadzenia.

Fundusz ten będzie osobno administrowany. Dochód z niego wpływa corocznie do bieżących funduszów Towarzystwa.

Fundusz zapasowy.

§ 30.

Fundusz zapasowy powstaje:

a) z wpisowego nowych członków zwyczajnych;

b) z pewnej części corocznej pozostałości kasowej, o ile przeznaczona zostanie na wniosek Wydziału przez Walne Zgromadzenie;

c) z nadzwyczajnych dochodów Towarzystwa, jak np. darów, zapisów i t. p.

Fundusz zapasowy służy na pokrycie nieprzewidzianych wydatków, lub też możliwego niedoboru w budżecie.

Fundusz ten będzie osobno administrowany i może być użyty tylko za uchwałą Walnego Zgromadzenia, powziętą na wniosek Wydziału. Dochód z niego wpływa corocznie do bieżących funduszów Towarzystwa.

Załatwianie sporów.

§ 31.

Spory między członkami, wynikające ze stosunków Towarzystwa, rozstrzyga bez odwołania sąd polubowny. W tym celu obiera każda strona z grona członków Towarzystwa jednego sędziego, a ci wybierają trzeciego na superarbitra.

Rozwiązanie Towarzystwa.

§ 32.

W razie rozwiązania Towarzystwa, majątek tegoż, z wyjątkiem majątku oddziałów, sekcyi fachowych i grup miejscowych, przechodzi po opłaceniu ciążących na nim długów, na rzecz Akademii Umiejętności w Krakowie, z przeznaczeniem wyłącznem na popieranie i ogłaszanie prac i badań naukowych, mających za przedmiot fizyografię Karpat i Tatr. Ostatecznej likwidacyi majątku i oddania tegoż Akademii Umiejętności dokona ówczesny Wydział Towarzystwa.

O przeznaczeniu majątku oddziałów, sekcyi fachowych i grup miejscowych w razie rozwiązania Towarzystwa Tatrzańskiego rozstrzyga każdy oddział, sekcya i grupa z osobna w myśl własnego statutu, względnie regulaminu.

STARROSTWO W NOWYM TARGU.

70

L. 3008/21.

Nowy Targ, dnia 9. II. 1921.

OGŁOSZENIE!

Zwraca się uwagę mieszkańców powiatu Nowotarskiego, że w Tatrach żyją niektóre gatunki zwierząt narażone na zupełne wytępienie wskutek niedozwolonego i karygodnego polowania na nie i zabijania. Do zwierząt tych należą: **kozica, świstak** i **orzeł.**

W ostatnich czasach wzrosło zabijanie kozic, świstaków i orłów tak bardzo, że jeżeli ten stan rzeczy potrwa dalej, to gatunki te znikną zupełnie z gór tatrzańskich.

Przypominam zatem mieszkańcom gmin, że na mocy § 55 ustawy z dnia 13. VII 1909 Dz. u. k. Nr. 2 ex 1910 zabijanie kozic i świstaków jest surowo wzbronione pod karą grzywny lub aresztu i utratą zabitej zwierzyny.

Nadto Rozporządzenie Ministerstwa Wyzn. Rel. i Ośw. Publ. z dnia 15. IX 1919 zalicza kozicę, świstaka i orła do zabytków przyrody, których tępić nie wolno.

Zawiadamiam zatem, że na przyszłość przestrzegać będzie Starostwo powyższych ustaw i Rozporządzeń z całą ścisłością, a zabicie, zranienie lub chwytanie kozic, świstaków lub orłów będzie karane surowo.

Starosta:

HANIK mp.

Projekt pomocnika Zwolińskiego.

OPIS GRANICY PROJEKTOWANEGO OKREGU OCHRONY SANITARNEJ UZDROWISKA ZAKOPANE.

Od Północy: Poczynając od krzyża na Gubałówce/1123 m/biegnie granica Okr.Ochr. grzbietem Gubałówki do lasu ponad Furmanówką, stąd nieco poniżej grzbietu granicą katastr.gmin Zakopane i Zubsuche ku wschodowi. Ponad źródliskiem małego potoczku otoczonego pasem drzew-granica zwraca się w dół tym potoczkiem i schodzi do potoku Zakopianka, przecina go oraz szosę wiodącą do Poronina między osiedlami Sperkówka i Bachledówka, wychodzi na grzbiet wzniesienia poza linją kolejową/wzniesienie to jest przedłużeniem Bachledzkiego Wierchu/i zniża się poza tem wzniesieniem ku Bachledzkiemu potokowi. Potokiem tym biegnie granica około 300 m. ku południ., poczem skręca ku wschodowi i biegnie linją prostą /obok kapliczki w polu/przez grunta Olczy do zlewiska potoku Olczyskiego z potoczkiem od Pardołówki/kota 822 m/. Przecinając tu drogę Bystre-Poronin, biegnie granica potokiem Olczyskim do osiedla Huciska-pozostawiając całą Pardołówkę i górne osiedla Olczy w obrębie, zaś większą część wsi Olczy-poza obrębem okręgu Ochr.Sanitarnej. Od Hucisk granica opuszcza potok Olczyski i biegnie ku południ.wsch.w pobliżu polany Zajączyniec, mniejwięcej grzbietem wzniesienia/przez kotę 995 m/ ku Toporowej Cyrhli. Nie przecinając szosy ku Morskiemu Oku, zwraca się granica na Cyrhli Toporowej ku wschodowi i biegnie odtąd wzdłuż szosy do Morskiego-Oka w odległości 200 m.od tejże /licząc ku północy/, tak, że cała przestrzeń na południe i zachód od tej szosy oraz pas szerokości przynajmniej 200 m. na północ i wschód od niej pozostają w obrębie Okr.Ochr.Sanitarnej. Tak przebiega granica przez Capowski Las i lasy ku Zazadniej/obejmując ją w obręb Okr.Ochr.Sanit./ -dalej na grzbiet Hurkotnego i wreszcie na Łysą Polanę/obejmując cały obszar tej polany/.

Od wschodu: Od Łysej Polany schodzi granica do potoku Białki /stanowiącego tu tymczasową granicę polsko-czeskosłowacką/ i biegnie nim ku południowi przecinając most graniczny na Łysej Polanie, dalej poniżej Roztoki i Wodospadów Mickiewicza-aż do zlewiska potoków: Białej Wody i Rybiego pot. Stąd granica wznosi się granią Żabiego i biegnie wzdłuż tymczasowej granicy polsko czeskosłowackiej przez koty: 1583, 1753, 1833, 2035, 2101. 2252, 2438. 2371 - do szczytu Rysów /2503 m/-Cały przebieg granicy tej od wschodu jest zgodny z dawną granicą galicyjsko-węgierską w tej stronie Tatr.

Od południa: biegnie granica Okręgu Ochr.Sanitarnej zgodnie z granicą państwową polsko-czeskosłowacką-głównym grzbietem Tatr przez koty: 2304, 2405, 2437, 2378, 2174, 1989, 2067, 2157, 2306, 1989, 1874, 1913, 1901, 2004, 2101, 2128, 2099, 1689, 1979, 2068, 2128, 1789, 2163, do koty 1976/Siwe Turnie/w pukcie, gdzie od grani głównej oddziela się grzbiet Ornaku-dzielący doliny: Kościeliską i Chochołowską.

Od zachodu: Od koty 1976-biegnie granica Okr.Ochr.Sanit.grzbietem Ornaku/1861/-dalej przez przełęcz Iwaniacką/1444 m./na Kominy Tylkowe/1826 m/ dalej grzbietem dzielącym dolinę Kościeliską od dol: Lejowej przez Stoły /1432/i przełęcz /1097 m/ na Kopki, ich grzbietem przez koty 1336 i 1308- Stądgranica obniża się ku polanie Kiry u ujścia dol.Kościeliskiej, obejmując całą tę polanę.

Od północnego-zachodu: biegnie granica wzdłuż drogi do dol Kościeliskiej, w odległości około 200 m od niej ku północy-tak, że cały teren na południe od drogi i pas terenu szerokości przynajmniej 200 m. na półn. od niej pozostaje w obrębie Okr. Ochr. Sanit. Tak biegnie granica na Nędzów Gronik, to jest na wysokość działu wód między Białym Dunajcem/Zakopianką/ a Czarnym Dunajcem/Kirową Wodą/ Stąd zwraca się granica ku północy i dochodzi do koty 931/przechylina Gaberówka/. Od koty tej zniża się i dochodzi do potoczku, płynącego z pod Butorowa; potoczkiem tym biegnie ku górze do skraju lasu, leżącego nieco poniżej grzbietu Butorowa/we wzniesieniu Gubałowskiem/ i tymże skrajem lasu wychodzi na grzbiet wzniesienia Gubałowskiego w w miejscu położonem wprost na północ od Sanatorjum im.Dra Dłuskiego.

Od Północy-zamknięcie:- Od punktu opisanego zwraca się granica Okr.Ochr Sanitarnej ku wschodowi i biegnie grzbietem wzniesienia Gubałowskiego aż do krzyża na Gubałówce/1123 m./-gdzie łączy się z opisaną wyżej częścią granicy

Granica tak opisana obejmuje obszary należące do gmin katastralnych Zakopane, Kościelisko, Murzasichle, Brzegi, Zubsuche/z trzech ostatnich tylko części niewielkie względnie niezamieszkałe./

Józef Diehl 72

Memoryał Wydziału Uzdrowiska w Zakopanem.

Sprawa reformy administracji w uzdrowisku Zakopane.

Czynniki mające za zadanie unormować na przyszłość administrację Zakopanego jako uzdrowiska, muszą sobie **przedewszystkiem zdać sprawę z różnicy,** jaka zachodzi między uzdrowiskiem Zakopane, a wszystkiemi innemi uzdrowiskami w Polsce.

Zakopane jest **bezpańskie**, to znaczy, że Zakopane w przeciwieństwie do innych uzdrowisk nie jest własnością ani Państwa, ani Gminy, ani osoby prywatnej. Obszar dworski w Zakopanem nie jest właścicielem terytoryum, na którem mieści się uzdrowisko; Gmina jako taka posiada w Uzdrowisku dopiero od niedawna maleńki stosunkowo majątek nieruchomy, a poszczególni właściciele prywatni mają na terenie uzdrowiska na własność tylko nieznaczne działki gruntu lub zabudowania i za właścicieli uzdrowiska nawet jako ciało zbiorowe uważani być nie mogą, zwłaszcza że własność prywatna wciąż w nowe przechodzi w ręce.

Zakopane jako uzdrowisko niema więc tego przyrodzonego gospodarza, który jako właściciel uzdrowiska bezpośrednio w jego rozwoju finansowo interesowany — starałby się gospodarować w niem tak, aby i rozwój uzdrowiska i interes prywatny właściciela były zapewnione.

Zakopane natomiast jako uzdrowisko powinno być uważane w całem słowa znaczeniu za własność narodową całego polskiego społeczeństwa, jako jedyne w swym rodzaju uzdrowisko górskie w Państwie i dlatego cały naród ma prawo i obowiązek dbać o jego rozwój i dobro i czuwać nad jego administracją celową i pożyteczną.

Do bezpośredniej zaś opieki i troskliwości o to dobro uzdrowiska powołane są zarówno państwowe jak i samorządowe władze i urzędy.

Jak każda osada w Państwie podlega Zakopane jako gmina wiejska ogólno państwowej administracji, wykonywanej przez

Władze względnie urzędy powiatowe i gminne, państwowe i samorządowe.

Jednakże specyalne właściwości Zakopanego jako miejscowości turystycznej i uzdrowiska stworzyły tutaj specyalne warunki życia, które już dawno wywołały potrzebę stworzenia odrębnej administracji, zastosowanej do tych indywidualnych warunków jego egzystencyi i rozwoju.

Na tej zasadzie Namiestnictwo galicyjskie w porozumieniu z Wydziałem krajowym udzieliło rozporządzeniem z 3 października 1885 zezwolenie na utworzenie w Zakopanem uzdrowiska, a ustawą krajową z dnia 4 listopada 1891. dz. u. k. Nr. 80 wydano Statut dla uzdrowiska w Zakopanem.

Ten akt ówczesnych władz austryackich państwowych i samorządowych, stwierdziwszy potrzebę odrębnej administracyi Zakopanego jako uzdrowiska, miał stanowić o jego pomyślności na całą przyszłość.

Jednakże już w tym pierwszym zasadniczym akcie popełnione zasadnicze błędy, które na rozwoju Zakopanego jako uzdrowiska fatalnie się odbiły.

Przyczyny ogólnie znanego niedomagania Zakopanego jako uzdrowiska i stagnacyi w jego rozwoju polegają na następujących zasadniczych wadach jego administracyjnego ustroju:

1) Brak jednolitej lokalnej władzy dla administracyi uzdrowiskiem.
2) Brak należytej egzekutywy zarządzeń władz do administracyi lokalnej powołanych.
3) Brak planu regulacyjnego.
4) Brak specyalnej ustawy budowlanej dla uzdrowiska.
5) Zależność administracyi uzdrowiska od władzy powiatowej (Starostwa w Nowym Targu).

ad 1) Terytoryum na które rozciąga się kompetencya administrującej uzdrowiskiem Komisyi klimatycznej wchodzi w całości w obszar Gminy Zakopane. Z tego powodu na to samo terytoryum rozciąga się kompetencya dwóch zupełnie odrębnych Władz, których zakresu działania statut uzdrowiska nietylko nierozgraniczył, ale tak go powikłał, że ciągle powstające i nieuchronne spory kompetencyjne między temi dwiema władzami były aż do czasu wojny charakterystyczną i niemal tradycyjną cechą „działalności“ lokalnej administracyi. Ta **dwoistość władz** była jedną z największych bolączek Zakopanego, autorowie tak licznych rozpraw o Zakopanem napisanych wysuwali tę sprawę zawsze jako jeden z głównych powodów niedomagań uzdrowiska, — a Zakopane zażywa dziś jeszcze - mimo radykalnej zmiany stosunków pod tym względem — niepochlebnej opinii gniazda niezgody.

Waśnie i spory wyrastały na tle zaściankowych ambicyi rozmaitych miejscowych wielkości, a specyalna właściwość miejscowego społeczeństwa (zwłaszcza ludzi nie tutejszych, lecz

z różnych przyczyn na dłużej tutaj osiadłych) — zawziętego politykowania i krytykowania wszystkiego i wszystkich, a niezdolności do pozytywnej pracy, — podsycała tę niezgodę zamiast ją uśmierzać i usuwać.

W takich stosunkach nie mogło być mowy o pożytecznej działalności czynników administracyjnych miejscowych, a najlepsza nieraz wola ludzi chętnych do pracy i o dobro Zakopanego szczerze dbających, nie mogła wydawać dobrych rezultatów.

ad 2) Powołana do zarządu uzdrowiskiem Komisya klimatyczna niema prawie zupełnie egzekutywy swoich uchwał i zarządzeń, niema jej także w rzeczywistości ani inspektor klimatyczny, ani Zwierzchność gminna.

Egzekutywa zarządzeń Komisyi klimatycznej i inspektora klimatycznego oddaną została Gminie, przyczem już w samym statucie przewidziano, że „gdyby odniesienie się do Gminy o egzekucyę tych zarządzeń nie odniosło skutku, — należy zażądać pomocy Władz wyższych.“

Cóż w takich warunkach mogą być warte jakiekolwiek zarządzenia i jak wygląda powaga Władzy?!

Gdyby nawet Gmina okazała zawsze chęć i wolę wyegzekwowania każdego zarządzenia Komisyi Klimatycznej czy inspektora klimatycznego, to przy szczupłości jej organów wykonawczych i — powiedzmy otwarcie — przy operetkowej wiejskiej policyi gminnej, złączonej w dodatku przeróżnymi a nierozerwalnymi węzłami z miejscową ludnością — zarządzenia te mało kiedy mogły mieć realny skutek.

Dlatego najpilniejsze i najaktualniejsze zarządzenia, przedewszystkiem sanitarne, nie miały i nie mają poszanowania, mogą być odsyłane od instancyi do instancyi, a że uzdrowisko na tem cierpi, nie trzeba udowadniać.

ad 3) Brak planu regulacyjnego z chwilą utworzenia i zabudowywania się uzdrowiska wywołał przedewszystkiem to, że uzdrowisko — zdaniem wszystkich kompetentnych czynników — powstało w najnieodpowiedniejszej i najniezdrowszej części Zakopanego. Zamiast rozbudować się z wystawą do słońca, do południa, na stokach Gubałówki, usadowiło się uzdrowisko tyłem do słońca, skupiło przy Krupówkach i rozszerza się ciągle jeszcze bez planu i ładu.

Brak planu regulacyjnego nie dopuścił do przeprowadzenia do dnia dzisiejszego tak niezbędnej inwestycyi jak kanalizacya, a przeszkadza rozszerzeniu wodociągów, elektryki i utworzeniu nowych a koniecznych w uzdrowisku dróg komunikacyjnych, nie mówiąc już o pożądanych również skwerach, placach do zabaw dla dzieci i t. p. inwestycyach.

ad 4) Brak specyalnej ustawy budowlanej dla uzdrowiska spowodował, że w Zakopanem, które przecież — mimo wszystko — dąży do rozwoju, panują pod względem budowlanym

stosunki jak w byle zapadłej wiosce, o której nikt nie wie i niczego od niej nie pragnie.

Z tego to powodu możliwem jest w Zakopanem powstawanie dzisiaj jeszcze obok pięknych stylowych budynków a nawet spaniałych gmachów, na pryncypalnych ulicach uzdrowiska, zwykłych góralskich chałup i obrzydliwych zabudowań, szpecących miejscowość i wywołujących zdziwienie i oburzenie ludzi przybyłych z Europy.

Niestety rady żadnej na to do dzisiaj niema, bo ustawa budowlana obecnie w Zakopanem obowiązująca jest ustawą normującą przepisy budowlane **dla gminy wiejskiej** i dlatego sprzeciwy władz lokalnych przeciw oszpecaniu uzdrowiska budowlami w uzdrowisku niedopuszczalnemi, nigdy nie odnosiły skutku u Władz wyższych.

Z ubolewaniem trzeba zaznaczyć, że z tej wolności oszpecania uzdrowiska korzystali nietylko miejscowi górale, ale ludzie inteligentni a nawet tacy, których zawodowym obowiązkiem było takiemu barbarzyństwu ze wszystkich sił przeciwdziałać.

ad 5) Zależność lokalnych władz w Zakopanem administrujących od Starostwa w Nowym Targu, nigdy Zakopanemu nie wychodziła na zdrowie.

Centralny rząd austryacki obawiając się konkurencyi Zakopanego dla niemieckich i czeskich „badów i kurortów“ nie odnosił się do spraw uzdrowiska naszego nigdy życzliwie, a często celowo przeszkadzał jego rozwojowi. Starostwo zależne od rozkazów idących z góry, nie mogło skutecznie tej nieżyczliwej tendencyi przeciwdziałać, a zresztą i samo nie bardzo dbało o Zakopane.

Objawy zdecydowanej nieprzychylności Starostwa nowotarskiego dla Zakopanego uwydatniły się jaskrawo w czasie wojny, kiedy wpływy i stosunki — zwłaszcza ostatniego austryackiego starosty w Nowym Targu — paraliżowały nietylko każdą pożyteczną i rozumną akcyę miejscowych czynników, ale potrafiły udaremnić nawet akcye przez sam rząd austryacki dla rozwoju Zakopanego projektowane.

Za czasów rządów ostatniego starosty austryackiego w powiecie nowotarskim zniknęła w Zakopanem wszelka autonomia. Rada gminna i Zwierzchność gminna w Zakopanem musiały być posłuszne nie tylko życzeniom Starostwa nowotarskiego, ale kaprysom osobistym starosty rządzącego terrorem i wysyłającego opornych do wojska. System tych rządów był przyczyną nietylko zupełnej stagnacyi w działalności rady gminnej, Zwierzchności gminnej i Komisyi klimatycznej w zakresie ich samorządnego działania, ale stał się również przyczyną niezrealizowania do dzisiejszego dnia licznych inwestycyi w Zakopanem koniecznych, przez Rząd austryacki uznanych i przez tenże Rząd subwencyonowanych, ponieważ projektowane inwestycye

i ich plany nie dogadzały osobistym wyobrażeniom i zamiarom starosty, który wpływami swoimi umiał każdą akcyę udaremnić.

Ze względu na tak zwane „konieczności wojenne“ już z początkiem wojny zamianowano inspektorem Stacyi klimatycznej urzędnika policyjnego, który zarazem był jako taki konfidentem i organem wywiadowczym „der Kundschaftsstelle“. Takich urzędników policyjnych, inspektorów klimatycznych w Zakopanem było po sobie w czasie wojny dwóch. Dla sprawiedliwości trzeba tu zaznaczyć, że o ile pierwszy z nich pozostawił po sobie wspomnienia jaknajgorsze — o tyle drugi przeciwdziałał z całych sił wrogim dla Zakopanego tendencyom władz austryackich i szkodliwości niektórych miejscowych czynników i przez to dla Zakopanego rzetelnie się zasłużył.

O jakimkolwiek autonomicznym zakresie ich działania nie mogło być mowy.

Po drugim z rzędu inspektorze klimatycznym — urzędniku policyjnym, zamianowało Prezydyum c. k. Namiestnictwa znowu urzędnika administracyi politycznej Inspektorem Stacyi klimatycznej. Wtedy to starosta nowotarski, chcąc prawnie ubezpieczyć swój wyłączny autokratyczny wpływ na administracyę Zakopanego w każdym kierunku i odjąć inspektorowi Stacyi klimatycznej wszelką samodzielność, przez swoje stosunki u naczelnych Władz galicyjskich uzyskał wydanie reskryptu przez Namiestnika galicyjskiego generała Huyna z daty Biała 25 listopada 1917. L. 28338 pr. wystosowanego do ówczesnego inspektora Stacyi klimatycznej tej treści „że co do sprawowania wszystkich spraw należących do zakresu działania Inspektora zdrojowego w Zakopanem podlega tenże c. k. Starostwu w Nowym Targu i winien w tym względzie stosować się ściśle do zarządzeń starosty w Nowym Targu. Tym samym reskryptem zniesiono nawet tytuł i charakter tegoż urzędnika jako Inspektora uzdrowiska w Zakopanem, mianując go „c. k. exponowanym Komisarzem Starostwa nowotarskiego w Zakopanem.

Stan taki dotrwał do wskrzeszenia Polski i do wprowadzenia rządów polskich w całej Rzeczypospolitej, a jakie były faktyczne skutki tego stanu dla Zakopanego — wiadomo.

Ale jeżeli stan ten uważać należy dzisiaj za jeden z wojennych „dopustów Bożych“, to nie trzeba sądzić, że przed wojną działo się dużo lepiej i inaczej.

Odwieczna zasada austryackich rządów „Divide et impera“ która stworzyła opisaną już dwoistość Władz nad jednem ciałem administracyjnem, stosowaną była i przed wojną do Zakopanego w ten sposób, że władze powiatowe zależnie od chwilowej sytuacyi wygrywały albo Gminę przeciw Klimatyce, albo Klimatykę przeciw Gminie, a usiłowania Nowego Targu szły przedewszystkiem w kierunku pozyskania Inspektora uzdrowiska i przeciw obydwu tym instytucyom i przeciw poszczególnym członkom tych instytucyi dla zamiarów Starostwa niewygodnym.

Nieskłaniający się do tych tendencyi starościńskich inspektor klimatyczny zazwyczaj rychło „wylatywał“ do czego dopomagały zresztą miejscowe intrygi i protekcye osobistości wpływowych.

Pierwszy głos w sprawach uzdrowiska mającym starostom nowotarskim zależało niemal zawsze na tem, ażeby Zakopane, letnia stolica Polski, nie przerosło Nowego Targu, stolicy powiatu...

Dzisiaj ze zmianą Rządów zmieniły się i polepszyły te stosunki, zależność nie jest ciężka a opieka Władzy powiatowej jest szczersza i troskliwsza.

Jednakże potrzeb i konieczności Zakopanego zaspokoić to nie potrafi.

Zakopane nie posiadając u siebie żadnej miejscowej władzy o kompetencyi mogącej załatwić na miejscu rozliczne interesa tak miejscowej ludności, jak zwłaszcza przybyszów naraża wszystkich przebywających tutaj na uciążliwe jazdy do Nowego Targu, siedziby takich władz za lada sprawą, która nieraz, nie jest wartą ponoszenia kosztów, trudów i niewygód szczególnie dla ludzi chorych, których tutaj jest co najmniej trzy czwarte.

Okoliczność ta jest — zwłaszcza w dzisiejszych czasach, powodujących konieczność ustawicznego stykania się z najrozmaitszemi władzami dla każdego niemal obywatela Państwa, dotkliwą bolączką Zakopanego i wywołuje największe niezadowolenie i narzekania ze strony przybyszów szukających tu przedewszystkiem spokoju i wypoczynku, a zmuszonych udawać się do Nowego Targu, co zawsze podraża niepomiernie koszta każdej sprawy, a przytem zdrowemu grozi niejednokrotnie utratą zdrowia, zaś choremu katastrofą.

Z tych względów zgodną jest opinia wszystkich miejscowych czynników, władz, urzędów, instytucyi publicznych i prywatnych jak i ogółu publiczności, **że kreowanie w Zakopanem Władzy mającej pełną kompetencyę Starostwa powiatowego jest sprawą konieczną** i o rozwoju Zakopanego jako **uzdrowiska decydującą.**

Starostwo nowotarskie obejmujące 75 gmin administracyjnych nie mogło nigdy i nie może dzisiaj przy szczupłości swego personalu — poświęcić Zakopanemu tej uwagi i opieki jakiej ta miejscowość ze względu na jej specyalne właściwości niezbędnie potrzebuje.

Niewspominając już o stosunkach za czasów austryackich, zależność Zakopanego od Starostwa w Nowym Targu nawet przy najlepszej woli i chęci tej władzy powiatowej powoduje nieuniknione przewlekanie rozlicznych spraw choćby tylko z powodu pośredniości, pomnażającej tok instancyi.

Za kreowaniem w Zakopanem władzy administracyjnej o pełnej kompetencyi Starostwa powiatowego przemawiają również względy na utrzymanie w tej miejscowości należytego bezpieczeństwa publicznego, ładu i porządku społecznego, oraz na u-

możliwienie sprężystej i energicznej egzekutywy wszelakich zarządzeń policyjnych, sanitarnych, budowlanych i t. p., co wszystko — jak uczy doświadczenie — zawodzi i niedomaga w miarę odległości od siedziby centralnej władzy powiatowej, a niedomaga tembardziej w Zakopanem, gdzie jak wyżej wspomniano Klimatyka wogóle żadnej samoistnej egzekutywy nie posiada.

Zakopane mimo swoich braków i wad cieszy się prawdziwą sympatyą polskiego społeczeństwa, a temsamem znaczną frekwencyą gości, która zwłaszcza w ostatnich latach wzrasta w bezprzykładny dotąd sposób. Ze wzrostem frekwencyi mnożą się z natury rzeczy agendy władz i tembardziej wzmaga się konieczność sprężystej administracyi i doraźnej lokalnej egzekutywy rozmaitych zarządzeń.

Wszakże Zakopane o znacznej ilości mieszkańców stałych, przewyższającej o wiele ludność Nowego Targu skupia w czasie sezonu tak zimowego jak i letniego (których granice już się zresztą zupełnie zatarły) wszystkie sfery społeczeństwa od najwyższej arystokracyi duchowej, rodowej i finansowej do najskrajniejszej nędzy materyalnej i moralnej. Doświadczenie ostatniego roku uczy, że w Zakopanem szukają ludzie nietylko zdrowia, ale i łatwych choć ryzykownych i karygodnych zarobków. Równocześnie z chorymi, turystami i ludźmi pragnącemi wypoczynku zjeżdżają tutaj szumowiny i wyrzutki społeczeństwa, bądźto dla wydania pieniędzy, bądź też dla rozmaitych złodziejskich operacyi. Kradzieże, włamania, oszustwa, uprawianie hazardu i t. p. były i są niestety na porządku dziennym, a nadto same Władze państwowe zsyłają do Zakopanego na deportacyę indywidua, które w siedzibie tych Władz okazały się dla porządku i ładu społecznego niebezpieczne. Z tych więc także powodów potrzebuje Zakopane na miejscu władzy o pełnej kompetencyi Starostwa powiatowego od Nowego Targu zupełnie niezależnej, któraby — rozporządzając należytą egzekutywą — zapewniała spokój i bezpieczeństwo zdrowia i mienia stałych i czasowych tutejszych mieszkańców.

* * *

Przedstawiony powyżej wadliwy ustrój administracyjny Zakopanego był przyczyną, że wszystkie Komisye klimatyczne urzędujące w Zakopanem od chwili utworzenia w niem uzdrowiska dążyły zawsze do zmiany i reformy statutu uzdrowiska. Od roku 1891 t. j. od chwili wydania pierwszego zasadniczego statutu do dnia dzisiejszego siedm razy uchwalano projekty reformy statutu i siedm razy projekty te przedkładano kompetentnym Władzom do rozpatrzenia i zatwierdzenia. Po ostatniej reformie statutu uzdrowiska zatwierdzonej reskryptem c. k. Namiestnictwa z dnia 26 maja 1908. L: 67743/VI B. usiłowano jeszcze dwukrotnie statut ten zmienić raz w roku 1912

drugi raz w czasie wojny w roku 1916., lecz dwa ostatnie projekta niedoczekały się decyzyi ze strony kompetentnych Władz

Te wielokrotne usiłowania zmiany statutu świadczą o tem, że żadna zmiana powierzchowna nie mogła zaspokoić potrzeb Zakopanego jak długo nie zmieniono **zasadniczego** błędu statutu t. j. jak długo **nie zniesiono dwoistości Władz**, a trudno było spodziewać się tego po rządach okupacyjnych, pielęgnujących szablon i patrzących na potrzeby Zakopanego z odległości zielonego stolika i przez teleskop austryackiego biurokratyzmu.

Z tych więc powodów sprawa **zasadniczej reformy statutu** jest aktualną tem więcej dzisiaj, kiedy spodziewać się należy, że Zakopane doczeka się wreszcie **nie szablonowego** uregulowania administracyi uzdrowiska i że czynniki od których sprawa ta zależy, a które od czasu zmartwychwstania Państwa Polskiego dużo szczerego zainteresowania się Zakopanem już okazały, **uznają konieczność zupełnie odrębnego, indywidualnego traktowania tej sprawy odnośnie do tutejszego uzdrowiska.**

Niestety, — obawiać się trzeba jeszcze obecnie, że niektóre czynniki miarodajne nie doceniają tego **najważniejszego** warunku pomyślności Zakopanego — skoro oficyalne enuncyacye ich reprezentantów zapowiadają uregulowanie stosunku władz państwowych do władz samorządowych w Zakopanem — **podobnie jak w innych stacyach klimatycznych i uzdrowiskach** na podstawie zasadniczej ustawy sanitarnej (Dz. p. p. Nr. 63) — a co gorsza zapowiadają, że kompetencyę w sprawie zarządu i nadzoru nad wykonywaniem ustaw, **wogóle we wszystkich uzdrowiskach i zdrojowiskach, a tem samem i w Zakopanem sprawować ma Komisya klimatyczna, której skład określa §. 30 projektu ustawy o zdrojowiskach.**

(Broszura Delegata Minist. zdrowia Dra Jaworskiego o Zakopanem str. 23 — i oświadczenie delegata Min. zdrowia Dra Dydyńskiego).

Jeżeli skład Komisyi klimatycznej unormowany statutem uzdrowiska z roku 1891 mimo tylokrotnych późniejszych zmian statutu jest zły i warunkom pożytecznej administracyi Zakopanego nieodpowiadający — **to należy odrazu i z całym naciskiem stwierdzić, że projektowany w §. 30 ustawy o zdrojowiskach i uzdrowiskach skład Komisyi klimatycznej byłby w stosunku do Zakopanego ukoronowaniem szablonu i prawdziwem nieszczęściem!**

Obawy o należyte unormowanie przyszłej administracyi uzdrowiska powiększa jeszcze ta okoliczność, że władze do których sprawa ta należy, zachowują się w zagadkowy sposób i z lekceważącem milczeniem **do obecnego faktycznego stanu administracyi Zakopanego**, znanego im dobrze i z urzędowych sprawozdań i z toku obrad ankiet odbytych w sprawie potrzeb Zakopanego w Krynicy i w Zakopanem w roku 1919 i natural-

nie z relacyi Delegatów różnych Władz centralnych, którzy w ostatnim czasie często Zakopane odwiedzają.

A przecież sprawa ta milczeniem załatwić się nie da i zlekceważyć jej ani nie można, ani nie wolno.

Wszakże przeszło rok temu w styczniu 1919 na podstawie **jednomyślnych i jednakowych uchwał** rady gminnej i Komisyi klimatycznej w Zakopanem dokonano likwidacyi dotychczasowej Komisyi klimatycznej i utworzono zupełnie nowe ciało dla administracyi Zakopanego jako uzdrowiska pod nazwą „Wydział uzdrowiska". W skład tego Wydziału uzdrowiska weszło sześciu delegatów rady gminnej i naczelnik Gminy, jako przewodniczący, oraz sześciu członków dotychczasowej Komisyi klimatycznej po wyłączeniu delegatów Namiestnictwa.

Akt ten nie był żadnym zamachem stanu ze strony rady gminnej na Komisyę klimatyczną, ani wykorzystaniem chwilowej dezorganizacyi Władz w Państwie polskiem dla dogodzenia ambicyom ciała samorządowego w Gminie zakopiańskiej.

Jednomyślne i jednakowe uchwały tak Rady gminnej jak i Komisyi klimatycznej powzięte przy znacznym komplecie świadczą o tem, że akt ten był wyrazem jednomyślnych przekonań i dążeń obydwu czynników dotychczas administracyę Zakopanego sprawujących, że obydwa te czynniki uznając konieczność stworzenia **jednolitej** administracyi uzdrowiskiem, spełniły w ten sposób nietylko swoje długoletnie względami na dobro Zakopanego podyktowane pragnienia, ale i swój obowiązek, do którego spełnienia dopomogło pozbycie się nieżyczliwych dla Zakopanego rządów okupacyjnych.

Wydział uzdrowiska ukonstytuowawszy się we wyżej opisany sposób doniósł o swem istnieniu natychmiast ówczesnej Komisyi Rządzącej w Krakowie z prośbą o powzięcie w sprawie tej decyzyi, oraz doniósł o tem później i Namiestnictwu we Lwowie i Ministerstwu Zdrowia w Warszawie.

Żadna z tych Władz, żadnej decyzyi w tej sprawie do dzisiaj nie powzięła.

Skoro zaś gospodarka jednoroczna Wydziału uzdrowiska ukończyła wreszcie od lat ciągnącą się sprawę zaprowadzenia w uzdrowisku światła elektrycznego, to już to jedno odróżnia ją niezmiernie korzystnie od wszystkich poprzednich Komisyi klimatycznych, które we wiele lepszych warunkach z zadania tego wywiązać się nie potrafiły...

Poza tym efektem realnym na zewnątrz o gospodarce uzdrowiska świadczącym, — dokonała ona może jeszcze pożyteczniejszego dzieła, złączywszy wreszcie w łonie jednej organizacyi często dotychczas odrębne i niezgodne dążenia dwóch czynników administracyjnych t. j. Gminy i Klimatyki, ustaliwszy jednolity kierunek akcyi dla podniesienia i rozwoju uzdrowiska, wykorzeniwszy antagonizmy i indywidualne ambicyjki, przez co — spodziewać się należy — położono kamień węgielny dla

przyszłej naprawdę zgodnej i pożytecznej pracy dla dobra Zakopanego.

Ciężki obuch rządów nowotarskich nad Zakopanem w czasie wojny nauczył wreszcie wszystkie lokalne władze zakopiańskie zgody i jedności i przekonał je, że tylko w ten sposób można naprawdę **działać** podczas gdy dotąd umiano w Zakopanem tylko krytykować i narzekać!

Że tak jest a nie inaczej, świadczą choćby obrady ankiet i zebrań w sprawie Zakopanego w ubiegłym roku odbytych, na których występował Wydział uzdrowiska przez swoich członków i referentów zawsze jednomyślnie, a zapatrywania i wnioski referentów aprobowane przedtem przez Wydział uzdrowiska czy to pod względem asanacyi Zakopanego, czy projektowanych inwestycyi i sposobu ich przeprowadzenia, czy reformy administracyi spotkały się nietylko ze zupełnem uznaniem Delegatów Władz, ale i miejscowego społeczeństwa i reprezentantów tych wszystkich czynników, od których pomocnej ręki przyszłość Zakopanego zależy.

Równomierny wpływ na sprawy uzdrowiska tak Gminy, jak czynników poza nią stojących a do decydowania o sprawach Zakopanego powołanych i kompetentnych, jedynie gwarantuje pożyteczną działalność administracyi uzdrowiska.

* * *

Przypatrzmy się teraz kto administrowałby uzdrowiskiem Zakopane w myśl §. 30 projektowanej ustawy o zdrojowiskach i uzdrowiskach, którym to paragrafem Władze i Zakopane uszczęśliwić pragną? Projektowany statut rządowy przewiduje taki skład „Komisyi klimatycznej“ 1) dyrektor rządowy, jeżeli zdrojowisko lub uzdrowisko jest własnością Skarbu Państwa, 2) właściciel zdrojowiska względnie uzdrowiska lub jego zastępca lub też pomocnik administracyjny, jeżeli dana miejscowość jest własnością prywatną, 3) lekarz zdrojowy względnie klimatyczny, 4) miejscowy lekarz powiatowy, 5) lekarz wojskowy, jeżeli na miejscu istnieje zakład leczniczy wojskowy, 6) lekarz szpitalny jeżeli na miejscu istnieje szpital, 7) delegaci lekarzy, praktykujący w danem zdrojowisku lub uzdrowisku w liczbie jednego od każdych sześciu praktykujących lekarzy, 8) dwaj delegaci rady miejskiej lub gminnej w zależności od tego, czy dane zdrojowisko lub uzdrowisko wchodzi w obszar miasta lub wsi, 9) dwaj delegaci właścicieli tych willi, które leżą w obszarze danego zdrojowiska lub uzdrowiska, 10) naczelnik policyi miejscowej, 11) przedstawiciel straży ogniowej miejscowej, 12) inżynier obwodowy, 13) przedstawiciel miejscowej władzy górniczej, jeżeli dana miejscowość lecznicza jest zdrojowiskiem, 14) jeden gość kuracyjny, wybierany przez Komisyę.

Z punktów 3, 4, 5, 6 i 7 tego paragrafu widoczne, że Komisyą klimatyczną zawładnąć mają zupełnie lekarze. W skład

takiej zakopiańskiej Komisyi klimatycznej wchodziłoby ich bowiem co najmniej ośmiu!

Jakkolwiek nikt chyba nie ośmieli się zaprzeczyć, że opinia lekarzy i ich wpływ na sprawy uzdrowiska powinny i muszą być przedewszystkiem respektowane, to jednak koniecznym warunkiem pożytecznej działalności każdej instytucyi administracyjnej jest, ażeby w każdej sprawie wymagającej opinii jakiegokolwiek czynnika ustaliło się jedno zdanie, a nie żeby takich zdań było ośm!

Długoletnie zaś doświadczenie (na co dowodem protokoły obrad Komisyi klimatycznej za wszystkie lata jej istnienia) uczy, że gdzie jak gdzie, ale w Zakopanem lekarze na jedną opinię w sprawach dotyczących Zakopanego chyba nigdy się nie zgodzą. „Medycyna nie jest matematyką“.... i ta zasada rodzi zawsze opinie zupełnie rozbieżne, a nieubłagane.

Zresztą poszczególne punkta § 30 z wyżej wymienionych nie dadzą się przeszczepić na grunt tutejszy. Punkta 1 i 2 projektowanego statutu rządowego nie mają zastosowania do Zakopanego, jako do uzdrowiska bez właściciela zaś reszta punktów **musi** w stosunku do Zakopanego uledz zupełnej zmianie.

I tak: ad 3) Lekarz uzdrowiska, jako organ wykonawczy Komisyi, nie może być członkiem ciała uchwalającego bo jako jej członek miałby prawo sprzeciwiać się jej zarządzeniom, a wtedy przestałby być organem wykonawczym! Administracya uzdrowiska doświadczyła niestety takich konkretnych przykładów fatalnych w skutach i nie pragnie doświadczać ich w przyszłości. ad 4) Ponieważ koniecznością Zakopanego jest zerwanie zależności od Władzy powiatowej w Nowym Targu, lekarz powiatowy nie może mieć prawa zasiadania w Komisyi klimatycznej. ad 5) Sprawy wojskowe podlegają — jak wiadomo — do tego stopnia rozkazom władz wojskowych, że lekarz miejscowego Zakładu wojskowego nie mógłby jako członek Komisyi klimatycznej być w swych zdaniach i opiniach samodzielnym; a znowu ciało uchwalające nie może być krępowane niczyimi rozkazami... ad 6) Lekarz szpitalny jest lekarzem gminy względnie lekarzem uzdrowiska, udział jego w Komisyi klimatycznej jest więc wykluczony z powodów przytoczonych ad 3) — ad 7) Ponieważ w Zakopanem istnieje Sekcya Towarzystwa lekarskiego, zastępcą opinii wszystkich tutaj praktykujących lekarzy i delegatem ich do Komisyi klimatycznej powinien być prezes tego Towarzystwa, już jako prezes obdarzony ich zaufaniem i konsolidujący w swej opinii zdania ich wszystkich.

Ponieważ jednak na opinii lekarskiej musi Zakopanemu bardzo zależeć, bo od tego zawisła pomyślność uzdrowiska, jego wzięcie i frekwencya gości **i ponieważ zależy to nie tyle od opinii lekarzy miejscowych ile od przedstawicieli świata lekarskiego poza Zakopanem** — udział w obradach Komisyi kli-

matycznej powinni mieć prezesi Towarzystw lekarskich w miastach uniwersyteckich Polski. W ten sposób całe polskie społeczeństwo, którego narodową własnością jest Zakopane i do którego opieka nad jego rozwojem należy, może przez najwybitniejszych i najbardziej kompetentnych swoich przedstawicieli opiekę tę bezpośrednio wykonywać i żądania swoje wypowiadać.

Reprezentacya tych kół społeczeństwa zastąpi równocześnie projektowanego w § 30 ad punkt 14. jako członka Komisyi jednego gościa sezonowego, który — jak uczy długoletnie doświadczenie — był zawsze członkiem albo nieobecnym, albo niepoczuwającym się do prawa wypowiadania opinii gości, gdyż wychodził zazwyczaj z wyboru najwyżej dziesięciu osób.

ad punkt 8) Jak już wyżej szczegółowo wyjaśniono i udowodniono udział Gminy Zakopane w administracyi uzdrowiskiem musi być równomiernym z udziałem innych czynników poza nią stojących a wchodzących w skład administrującej uzdrowiskiem Komisyi dla zapewnienia zgody, usunięcia ustawicznych do niedawna starć i umożliwienia należytej obu tych czynników działalności. Udział taki należy się zresztą Gminie i z tego powodu (który uznaje § 30 projektowanej ustawy) że obszar na który rozciągać się ma kompetencya Komisyi klimatycznej **jest tym samym na jaki rozciąga się kompetencya Gminy.**

Dlatego w Komisyi klimatycznej której skład powinien być o ile możności liczebnie jak najmniejszy, chociaż musi obejmować reprezentantów wszystkich czynników **naprawdę** kompetentnych, **połowa członków** powinna składać się **z delegatów rady gminnej,** a naczelnik gminy powinien być jej przewodniczącym z mocy statutu.

ad 9) Zamiast projektowanych w § 30 dwóch delegatów właścicieli tych willi, które leżą w obszarze tutejszego uzdrowiska w Zakopanem, w skład Komisyi klimatycznej powinien wejść prezes „Gremium właścicieli pensyonatów, hoteli i restauracyi“ który jako taki interesa tej sfery mieszkańców Zakopanego w zupełności zastąpić potrafi.

Jest to wskazane i z tego względu, że w Zakopanem właściciele willi z bardzo tylko nielicznymi wyjątkami sami pensyonatów nie prowadzą bo oddali je w dzierżawę, lub pod dzierżawę i w Zakopanem nawet nie mieszkają.

ad 10) Projektowany według § 30 na członka Komisyi Klimatycznej naczelnik miejscowej straży ogniowej jest w Zakopanem naczelnikiem stałego gminnego pogotowia pożarnego i jako taki jest organem podwładnym Zwierzchności gminnej. Z tego powodu nie może być on członkiem ciała uchwalającego, a funkcyę jego spełnią delegaci Rady gminnej.

ad 11) Naczelnik miejscowej policyi państwowej nie może być członkiem Komisyi klimatycznej jako ciała uchwalającego, ponieważ jest organem podwładnym miejscowej rządowej władzy administracyjnej t. j. rządowego inspektora uzdrowiska, do któ-

rego należy nadzór nad wykonywaniem policyi miejscowej i inicyatywa w tych sprawach.

ad 12) Inżynier obwodowy nie może być członkiem Komisyi klimatycznej taksamo jak lekarz powiatowy z przyczyn podanych ad punkt 4. O ile zaś — co jest zresztą koniecznie potrzebne) — utworzonym będzie przy urzędzie uzdrowiska urząd inżyniera uzdrowiską, to ten jako organ wykonawczy Komisyi klimatycznej nie będzie również mógł być członkiem Komisyi podobnie jak lekarz uzdrowiska z przyczyn podanych ad punkt 3.

Wreszcie punkt 13) Zakopane nie będąc zdrojowiskiem nie podlega władzy górniczej wobec czego jej reprezentant nie będzie członkiem Komisyi klimatycznej.

Projektowany przez obecnie administrujący w Zakopanem Wydział uzdrowiska **nowy statut,** opierając się w szczegółach na dawnym statucie zreformowanym ostatnio reskryptem Namiestnictwa z 26 maja 1908. L. 67743 VI. B. **zaprowadza dwie zasadnicze zmiany:**

1) **Dąży do utworzenia w Zakopanem rządowej instytucyi administracyjnej zupełnie samodzielnej, od władzy powiatowej** (Starostwa w Nowym Targu) **zupełnie niezależnej, a wyposażonej w zakres działania i w kompetencyę powiatowej władzy administracyjnej I instancyi.**

Urząd ten i władza do tego urzędu przywiązana spoczywać ma w rękach albo **„starosty zakopiańskiego“ z siedzibą urzędową w Zakopanem** albo **„inspektora uzdrowiska“,** urzędnika administracyi politycznej.

2) **Dąży do utworzenia jednej tylko władzy do bezpośredniej administracyi uzdrowiskiem powołanej** t. j. gminnego „Wydziału uzdrowiska“ składającego się z pięciu delegatów rady gminnej, naczelnika Gminy jako przewodniczącego i z pięciu reprezentantów miejscowych czynników z poza rady gminnej.

Wykazane powyżej braki i potrzeby Zakopanego motywują konieczność utworzenia tutaj właśnie takich władz i urzędów względnie instytucyi administracyjnej.

Starosta zakopiański względnie inspektor uzdrowiska nie może być — w przeciwieństwie do tego jak było dotychczas — członkiem Komisyi klimatycznej. Inspektor uzdrowiska jako reprezentant władzy państwowej i jako organ tej władzy ma wykonywać państwowy nadzór nad działalnością Komisyi klimatycznej, udzielać egzekutywy jej prawomocnym uchwałom przez podwładne mu organa wykonawcze, względnie pilnować, by uchwały Komisyi klimatycznej nie wychodziły poza ramy obowiązujących ustaw, lub im się nie sprzeciwiały. W obradach Komisyi klimatycznej bierze inspektor uzdrowiska udział **z urzędu** jako reprezentant władzy państwowej lecz nie głosuje.

Wchodzący w skład urzędu uzdrowiska a podlegli tak inspektorowi uzdrowiska, jak i Wydziałowi Uzdrowiska mają być funkcyonaryuszami gminnymi, mianowanymi przez Wydział uzdrowiska t. j. Komisyę klimatyczną. Jako tacy nie mogą być również członkami Wydziału uzdrowiska t. j. Komisyi klimatycznej, mają zaś brać udział w jej obradach **z urzędu** i składać przed nią swoje sprawozdania i stawiać wnioski.

W skład Wydziału uzdrowiska obok czterech delegatów rady gminnej, naczelnika Gminy i jego zastępcy wchodzić mają :

a) prezes sekcyi zakopiańskiej Towarzystwa lekarskiego,
b) przezes Towarzystwa tatrzańskiego,
c) prezes stowarzyszenia Gremium właścicieli pensyonatów hoteli i restauracyi,
d) właściciel obszaru dworskiego w Zakopanem,
e) wyznaczony przez akademię Sztuk pięknych w Krakowie reprezentant artystów plastyków stale w Zakopanem mieszkających.

Na wypadek niemożności brania udziału w obradach Wydziału uzdrowiska zastępuje naczelnika Gminy jego zastępca, członków Wydziału z łona rady gminnej ich zastępcy przez radę wybrani, zaś członków Wydziału uzdrowiska pod a, b, c, d, e, wymienionych upełnomocnieni przez nich ich zastępcy z łona tej samej instytucyi.

Jak widoczne z powyżej projektowanego składu Wydziału uzdrowiska, t. j. Komisyi klimatycznej, dążeniem dzisiejszych czynników uzdrowiskiem administrujących — opartem na długoletnim doświadczeniu — jest uniknięcie o ile możności osobnego wybierania delegatów do tej instytucyi.

Dla społeczeństwa tutejszego w ostatnich zwłaszcza czasach rozagitowanego i rozwiecowanego, wszelkie wybory są wprawdzie zawsze dużą atrakcyą, wprowadzając jednakże choćby niedługotrwały ferment, walkę kandydatur, rozłam na partye i t. p. i t. p. nie są czynnikiem skupiającym i budującym, ale przeciwnie przeszkadzającym spokojnej i celowej pracy.

Jeżeli więc prezesi rozmaitych instytucji uprawnionych do udziału w Wydziale uzdrowiska t. j. Komisji klimatycznej, już jako tacy wyszli z wyborów, powołanie ich na członków Wydziału uzdrowiska wydaje się najbardziej wskazanem, i z tych samych powodów mandat ich do Wydziału uzdrowiska powinien trwać tak długo jak długo stoją oni na stanowiskach prezesów odnośnych instytucji.

Właściciel obszaru dworskiego w Zakopanem t. j. właściciel Kuźnic i przyległości musi mieć prawo udziału w Wydziale uzdrowiska t. t. Komisji klimatycznej, ponieważ rozliczne interesa i potrzeby uzdrowiska są organicznie związane albo z interesami, albo z przyrodzonemi właściwościami terenu należące-

go do właściciela obszaru dworskiego. Sprawa wodociągów, oświetlenia elektrycznego, toru saneczkowego i t. p. bez współudziału i zgody właściciela obszaru dworskiego w Zakopanem nie dałaby się wogóle przeprowadzić.

Ponieważ dla rozwoju uzdrowiska obok wszystkich innych warunków tego rozwoju nie małej wagi jest jego wygląd zewnętrzny, zastosowany i do prawideł estetyki i do jego naturalnego otoczenia i do rodzimego stylu, o czem mogą decydować jako kompetentni, miejscowi i zamiejscowi artyści, — pożądanym jest udział artysty-plastyka w Wydziale uzdrowiska, a wyznaczenie tego artysty powinno być pozostawione krakowskiej Akademii Sztuk pięknych.

Do udziału w obradach Wydziału uzdrowiska mają mieć nadto prawo:

1) (jak wspomniano wyżej) prezesi Towarzystw lekarskich z miast uniwersyteckich w Polsce, względnie ich zastępcy z grona odnośnych towarzystw,

2) zaproszeni przez przewodniczącego Wydziału uzdrowiska rzeczoznawcy,

3) wydelegowani przedstawiciele naczelnych władz państw.

Zasadniczą tendencją projektu nowego statutu dla uzdrowiska Zakopane jest stworzenie miejscowej administracji, któraby przez zapewnienie wpływu na sposób sprawowania tej administracji i całego społeczeństwa i wszystkich miarodajnych czynników, zapewniała spokój i zgodę w łonie tego czynnika, celowość i sprężystość jej działalności i należytą egzekutywę jej zarządzeń.

Spodziewać się należy, że przez zatwierdzenie projektu tego statutu cele te zostaną osiągnięte.

Przytem projektowany statut uzdrowiska załatwia radykalnie i w jedynie możliwy sposób sprawę rozgraniczenia kompetencji i wzajemnego stosunku lokalnych władz państwowych i samorządowych. Samorząd powołanym jest do **bezpośredniej** administracji uzdrowiskiem, władza państwowa zaś do nadzoru i udzielania egzekutywy i pomocy. Oto jedyne wyjście.

Zrozumienie doniosłości wyżej wyszczególnionych postulatów dla dobra i rozwoju Zakopanego przez władze centralne, wogóle czynniki do unormowania administracji Zakopanego powołane, — postulatów będących jednomyślnym wyrazem opinii i dążeń **całego tutejszego społeczeństwa** — oto kardynalne warunki pomyślnej przyszłości naszego uzdrowiska.

O tem pamiętać powinni przedewszystkiem nasi pp. Posłowie, tutaj największe, ale i najwdzięczniejsze ich zadanie!..

Za czasów austryackich rząd odnośnie do Zakopanego kokietował na papierze z tak zwanym samorządem, a w praktyce

starał się wszelką samorządową działalność udusić i przez inspirowanie wzajemnych antagonizmów wmówić w obydwa czynniki Zakopanem administrujące przekonanie o ich ... działalności.

Dzisiaj, kiedy interesa i dążności tak Władz państwowych, jak samorządowych idą po jednej i tej samej linii, nietylko nie trzeba się obawiać, że samorząd nadużyje swego wzmocnionego stanowiska w administracyi uzdrowiskiem, albo że Władze państwowe usiłować będą przeszkadzać jego dążeniom w pracy, dobro i rozwój Zakopanego na celu mającej, — lecz przeciwnie z całem zaufaniem spodziewać się należy, że przez wspólną i zgodną administracyę obydwu tych czynników w Zakopanem, przynajmniej dzieci nasze oglądać będą Zakopane takiem, jakiem byśmy już dzisiaj mieć je chcieli.

Czcionkami Jana Trybuły w Zakopanem.

/:Dziennik Ustaw Rzeczypospolitej Polskiej z d.30/IV.1922.
Nr.30.:/

U S T A W A

z dnia 23. marca 1922 r. O UZDROWISKACH .

Ustawa
z dnia 23.marca 1922 roku o uzdrowiskach.

(Dziennik Ustaw Rzeczypospolitej Polskiej z dnia 30.IV. 1922. Nr.30.-)

Art.1. Zgodnie z art.2. punkt 6. zasadniczej ustawy sanitarnej nadzór nad sprawami, dotyczącemi uzdrowisk w Państwie, i zarząd uzdrowiskami państwowemi wykonywa Minister Zdrowia Publicznego; dla spraw, związanych z wykonywaniem nadzoru nad udzrowiskami, przedewszystkiem w wypadkach, przewidzianych niniejszą ustawą, Minister Zdrowia Publicznego powoła jako organ doradczy Państwową Radę do Spraw Uzdrowisk; skład oraz zakres działania Państwowej Rady do Spraw Uzdrowisk określi Minister Zdrowia Publicznego w oddzielnem rozporządzeniu.

Art.2. Za uzdrowiska uważać należy :

1/. miejscowości, posiadające cieplice lub zdroje lecznicze (źródła, studnie lub otwory wiertnicze o wodzie zawierającej mineralne, gazowe lub inne składniki, względnie wykazującej specjalne działania, co nadaje jej własności i zastosowanie lecznicze), czyli t.zw.zdrojowiska:

2/. stacje klimatyczne;

3/. kąpieliska morskie;

Uzdrowiska państwowe oraz uzdrowisko Zakopane i zakłady zdrojowe w Inowrocławiu otrzymują charakter użyteczności publicznej z dniem wejścia w życie ustawy niniejszej.

Art.3. Uzdrowiska mogą być uznane za posiadające charakter użyteczności publicznej. Uznanie uzdrowiska za posiadające charakter użyteczności publicznej odbywa się niezależnie od tego, skąd wyjdzie inicjatywa w tej sprawie, w drodze rozporządzenia Rady Ministrów na wniosek Ministra

Zdrowia Publicznego po zasięgnięciu przez tegoż opinji Państwowej Rady do Spraw Uzdrowisk; rozporządzenie Rady Ministrów winno być opublikowane w dzienniku urzędowym.

Pierwszy spis uzdrowisk, posiadających charakter użyteczności publicznej, Rada Ministrów na wniosek Ministra Zdrowia Publicznego ogłosi najdalej w ciągu roku od dnia wejścia w życie niniejszej ustawy; uzdrowiskom, umieszczonym w pierwszym spisie uzdrowisk, a nie czyniącym zadość wszystkim wymaganiom art.5. niniejszej ustawy, Minister Zdrowia Publicznego władny będzie wyznaczyć odnośne terminy prekluzyjne pod grozą zastosowania art.9. niniejszej ustawy.

Art.4. Uzdrowisko może być uznane za posiadające charakter użyteczności publicznej, jeżeli :

1/. posiada zdroje o stwierdzonych własnościach leczniczych, lub też wyjątkowe warunki klimatyczne względnie kąpielowe;

2/. zdroje lecznicze mają zapewniony dostateczny dopływ wody leczniczej o stałym naturalnym składzie chemicznym a mogą być zabezpieczone od zepsucia i zużytkowane za pomocą odpowiednich urządzeń technicznych;

3/. znajduje się w miejscowości, w której niema poważnych przeszkód do zabezpieczenia nieodzownych warunków sanitarnych, i posiada konieczne urządzenia zdrowotne i lecznicze.

Art.5. Do koniecznych urządzeń zdrowotnych każdego uzdrowiska zalicza się :

a/. urządzenia, zabezpieczające dostateczne zaopatrzenie w dobrą wodę do picia;

b/. urządzenia, należycie usuwające wody ściekowe i odpadki;

c/. pomieszczenia izolacyjne dla dotkniętych chorobami zakaźnemi oraz dla obsługującej ich służby pielęgniarskiej;

d/. urządzenia do odkażania;

e/. dom przedpógrzebowy.

Art.6. Osoby fizyczne i prawne, pragnące, aby uzdrowisko uznane zostało za posiadające charakter użyteczności publicznej, winny złożyć do Ministerstwa Zdrowia Publicznego podanie z wykazaniem danych, wyliczonych w art.4.,oraz stanu i charakteru urządzeń zdrowotnych, przewidzianych w art.5; o ile Minister Zdrowia Publicznego po wysłuchaniu opinji Państwowej Rady do Spraw Uzdrowisk nie odmawia złożonemu podaniu poparcia, skierowuje je do Rady Ministrów z wnioskiem o uznanie uzdrowiska za posiadające chakakter użyteczności publicznej.

Art.7. Uzdrowiska, uznane za posiadające charakter użyteczności publicznej, korzystają ze specjalnej opieki ze strony Państwa; podczas pokoju uzdrowiska te w okresach ogłoszonych urzędowo zgodnie z ich statutem sezonów kuracyjnych wolne są od powinności kwaterunkowych i rekwizycji wojskowych.

Art.8. Uzdrowiskom, uznanym za posiadające charakter użyteczności publicznej, przy wprowadzaniu przez nie urządzeń zdrowotnych, wskazanych w art.5. służy prawo korzystania z odpowiedniej pomocy ze strony Skarbu Państwa; zasady, na jakich pomoc ta udzielana będzie, w każdym poszczególnym wypadku ustali Minister Zdrowia Publicznego w porozumieniu z Ministrem Skarbu i Ministrem Robót Publicznych.-

Art.9. Rozporządzenie Rady Ministrów, nadające uzdrowisku charakter użyteczności publicznej, może zawierać zastrzeżenie, warunkujące odjęcie tego charakteru w drodze rozporządzenia Ministra Zdrowia Publicznego; o ile to zastrzeżenie nie jest przewidziane, a uzdrowisko wskutek utraty warunków, przewidzianych w art.4.i 5, traci charakter użyteczności publicznej, zmiana ta następuje w sposób, w jaki mu przyznano ten charakter; Ministrowi Zdro -

wia Publicznego służy jednak w tym wypadku prawo, do czasu wydania odnośnego rozporządzenia Rady Ministrów, zawieszenia wszelkich świadczeń rządowych, z których korzystało uzdrowisko.-

Art.10. Uzdrowisko, któremu przyznano charakter użyteczności publicznej, winno mieć :

a/. własny statut;

b/. plan zabudowania (regulacyjny);

Statut uzdrowiska, po zasięgnięciu opinji Państwowej Rady do Spraw Uzdrowisk, wydaje Minister Zdrowia Publicznego w porozumieniu z zainteresowanymi ministrami i ogłasza go w dzienniku urzędowym; statut oznaczy :

a/. granice uzdrowiska;

b/. granice okręgów ochronnych: sanitarnego, względnie i górniczego;

c/. organizację komisji uzdrowiskowej, zarządzającej sprawami uzdrowiska (zdrojowej,klimatycznej,kąpielowej).

Plan zabudowania sporządza właściwa komisja uzdrowiskowa; plan ten winien objąć program regulacji istniejącego stanu miejscowości, sprawy rozbudowy i upiększenia uzdrowiska; plan zabudowania zatwierdza Minister Robót Publicznych w porozumieniu z Ministrem Zdrowia Publicznego oraz z zainteresowanymi ministrami.

Wznoszenie lub przekształcanie budowli i urządzeń w uzdrowisku może być dokonane jedynie zgodnie z zatwierdzonym planem zabudowania.

Art.11. Określenie granic obszaru uzdrowiska, mającego charakter użyteczności publicznej, winno być dokonane w ten sposób, ażeby o ile możności pokrywały się one z granicami związku komunalnego (gminy,gromady) w obrębie którego znajduje się uzdrowisko.

Gdy obszar uzdrowiska leży w granicach kilku związków komunalnych i z tego powodu określenie granic w myśl ustę-

pu pierwszego jest niemożliwe, na wniosek Ministra Zdrowia Publicznego. Minister Spraw Wewnętrznych może przeprowadzić utworzenie z tego obszaru oddzielnego związku komunalnego.

Utworzenie oddzielnego związku komunalnego w tejże drodze postępowania może nastąpić również wtedy, gdy obszar uzdrowiska, choć jest położony w granicach jednego związku komunalnego, ze względów wyjątkowych wymagać będzie wyodrębnienia w oddzielny związek komunalny.

Art.12. Granice okręgu ochrony sanitarnej uzdrowiska, posiadającego charakter użyteczności publicznej, ustala Minister Zdrowia Publicznego w porozumieniu z Ministrem Spraw Wewnętrznych, a w razie potrzeby z innymi właściwymi ministrami, po wysłuchaniu opinji Państwowej Rady do Spraw uzdrowisk, na wniosek komisji, specjalnie w tym celu delegowanej przez władze administracyjne drugiej instancji.

Komisja składać się będzie :

a/. z przedstawiciela władzy administracyjnej drugiej instancji;

b/. lekarza powiatowego;

c/. lekarza miejscowego;

d/. przedstawiciela komisji uzdrowiskowej, a w braku tejże - naczelnika zainteresowanej gminy;

e/. w razie potrzeby przedstawiciela władzy górniczej.

Komisja ma prawo powoływania rzeczoznawców. Granice okręgu ochrony sanitarnej uzdrowiska, posiadającego charakter użyteczności publicznej, w zasadzie obejmują :

a/. obszar w granicach terytorjalnych danego uzdrowiska;

b/. sąsiednie tereny, objęte planem regulacyjnym i rozbudowy uzdrowiska;

c/. tereny, na których znajdują się zdroje, które zaopatrują uzdrowisko w wodę do picia, względnie zdroje lecznicze.

Art.13. W obrębie granic okręgu ochrony sanitarnej uzdrowiska, posiadającego charakter użyteczności publicznej, bez uprzedniego zezwolenia władz w drodze, przewidzianej ustawą niniejszą, nie wolno prowadzić żadnych robót, które mogą wywrzeć szkodliwy wpływ na sanitarne warunki uzdrowisk, w a szczególności :

a/. wznosić nowych budowli;

b/. otwierać fabryk i zakładów przemysłowych, a także przedsiębiorstw handlowych i komunikacyjnych;

c/. urządzać kanalizacji, wodociągów i studni, dołów i tp.

d/. dokonywać wyrębu lasów.

Art.14. Dla uzdrowiska mającego charakter użyteczności publicznej, a posiadającego zdroje lecznicze (zdrojowiska) utworzony będzie okręg ochrony górniczej źródeł mineralnych, przyczem zależnie od miejscowych warunków wyznaczony będzie bądź jeden okrąg dla szeregu sąsiadujących ze sobą źródeł, bądź kilka okręgów dla każdego źródła oddzielnie.

Okrąg ochrony górniczej tworzy się w celu zabezpieczenia źródeł przed ujemnemi zmianami :

a/. w wydajności tychże;

b/. w wysokości wzniesienia się zwierciadła wody;

c/. w biegu ich dopływów;

d/. czystości;

e/. w składzie chemicznym lub fizykalnych własnościach wody, w tem i jej radjoaktywności.

Pozatem z urzędu, lub na żądanie czynników zainteresowanych mogą być utworzone w tymże celu takież okręgi ochrony górniczej dla każdej innej miejscowości w Państwie posiadającej zdroje mineralne o własnościach leczniczych.

Oznaczenie granic okręgu ochrony górniczej należy do Ministra Przemysłu i Handlu w porozumieniu z Ministrem Zdrowia Publicznego po zbadaniu terenu źródeł mineralnych

przez Państwowy Instytut Geologiczny, a w razie potrzeby także przez specjalnych rzeczoznawców, na zasadzie opinji specjalnej komisji, powołanej przez właściwą władzę górniczą drugiej instancji.

Art.15. W granicach okręgu ochrony górniczej niewolno prowadzić żadnych robót, mogących wywołać ujemne zmiany, przewidziane w art.14, tak górniczych jak i tych ziemnych, które nie podlegają przepisom ochrony sanitarnej.

Spis robót górniczych i ziemnych, które w każdym czasie mogą być wykonywane bez uprzedniego zezwolenia właściwych władz, ustala Minister Przemysłu i Handlu na wniosek przewidzianej w art.16. specjalnej komisji do ustalenia granic okręgu ochrony górniczej.

Art.16. W skład komisji, powołanej do ustalenia granic okręgu ochrony górniczej, wchodzą przedstawiciele władz drugiej instancji, a mianowicie :

a/. przedstawiciel właściwego urzędu górniczego,
b/. " " zdrowia;
c/. " " administracyjnego.

Komisja powołać może do swego grona rzeczoznawców.

Przed przedstawieniem ostatecznego wniosku Ministrowi Przemysłu i Handlu komisja ogłosi swe projekty w dzienniku urzędowym, wyznaczając termin 30-dniowy do składania zażaleń.

Zatwierdzone projekty komisji do ustalenia granic okręgu ochrony górniczej oraz spisu robót, przewidzianych w art.15, Minister Przemysłu i Handlu przesyła Ministrowi Zdrowia Publicznego, który ogłasza je w dzienniku urzędowym.

Jakiekolwiek zmiany tak samych granic okręgu ochrony górniczej, jak i spisu robót, przewidzianych w art.15, na wniosek właściwych władz górniczych, względnie ciał samorządowych lub stron zainteresowanych, mogą być dokonane

jedynie przez Ministra Przemysłu i Handlu w porozumieniu z Ministrem Zdrowia Publicznego.

Art.17. Granice okręgów ochrony górniczej i sanitarnej urzędowo oznaczone być winny na planie sytuacyjnym uzdrowiska; plan taki wykonany zostanie według skali przynajmniej 1:10.000. Pozatem na planie uwidocznione być winno dokładne położenie każdego źródła chronionego.

Art.18. Wydatki, połączone z wyznaczeniem granic okręgów ochrony górniczej i sanitarnej, ponosi Skarb Państwa.

Wnoszący zażalenie na opinje władzy państwowej ponoszą jednak koszty wywołanego zażaleniem postępowania, jeżeli zażalenie okaże się nieuzasadnionem.

Koszty zmiany istniejących granic okręgów ochrony górniczej i sanitarnej pokrywa interesowany, wnoszący o zmianę.

Art.19. Bez przychylnej opinji właściwej Komisji Uzdrojowiskowej (zdrojowej, klimatycznej, kąpielowej) kompetentne władze państwowe nie mogą udzielać nikomu pozwolenia na prowadzenie robót, wskazanych w art.13 i 15, jak również pozwolenia na otwarcie jakiegokolwiek z przed-siębiorstw i zakładów, wymienionych w tychże artykułach.

Przeciwko nieprzychylnemu orzeczeniu komisji uzdrowiskowej stronie służy odwołanie do właściwego urzędu władz administracyjnych drugiej instancji w ciągu dni 14, a w ostatecznej instancji w ciągu dni 30 do Ministra Zdrowia Publicznego.

Art.20. W ciągu roku od daty przyznania uzdrowisku charakteru użyteczności publicznej winny być ustanowione miejscowe przepisy budowlane, normujące warunki i zasady wznoszenia, przebudowy i urządzenia budynków i zakładów użyteczności publicznej w obrębie tegoż, przy równoczesnem uwzględnieniu przepisów drogowych oraz przepisów co do przymusu korzystania z urządzeń wodociągowych i kanaliza -

cyjnych. Przepisy te uzyskują moc obowiązującą po zatwierdzeniu ich przez Ministra Robót Publicznych w porozumieniu z Ministrem Zdrowia Publicznego, którzy poza tem mogą wydać dla uzdrowiska dodatkowe specjalne przepisy budowlane.

Art.21. Po upływie dni 30 od daty ogłoszenia rozporządzenia Rady Ministrów o uznaniu uzdrowiska za posiadające charakter użyteczności publicznej właściwe władze administracyjne, względnie górnicze, winny do czasu ustalenia i ogłoszenia granic okręgów ochrony górniczej i sanitarnej, nie dłużej jednak niż na przeciąg 6 miesięcy :

a/. wstrzymać wydawanie wszelkich zezwoleń na roboty, przewidziane w art.13 i 15 niniejszej ustawy;

b/. wstrzymać rozpoczęcie tychże robót pomimo uprzedniego wydania zezwolenia na ich prowadzenie.

Pozatem władze te mogą wstrzymać prowadzenie tych rozpoczętych już na zasadzie otrzymanego uprzednio zezwolenia robót, które uznane zostaną za szkodliwe, a za przerwanie których bądź Skarb Państwa w myśl art.27., bądź strona zainteresowana za jej zgodą obowiązana będzie wypłacić odnośne odszkodowanie.

Pozatem właściwe władze administracyjne winny zarządzić, ażeby najdalej w ciągu 3 miesięcy od daty ogłoszenia rozporządzenia Rady Ministrów o uznaniu uzdrowiska za posiadające charakter użyteczności publicznej komisje, przewidziane dla opracowania wniosku w sprawie granic ochrony sanitarnej i górniczej, przedstawiły je do zatwierdzenia właściwym ministrom.-

Art.22. Pozwolenia na wszelkie roboty w uzdrowiskach, uznanych za posiadające charakter użyteczności publicznej, dla których oznaczono granice ochrony górniczej i sanitarnej, winny zawierać zastrzeżenie, iż w razie przeprowadzenia robót wsposób niezgodny z ogłoszonemi przepisami lub zagrażający źródłom pod względem wydajności i składu wód

mineralnych, lub całemu uzdrowisku pod względem sanitarnym, władze administracyjne drugiej instancji bądź z własnej inicjatywy, bądź z inicjatywy władzy górniczej, bądź komisji uzdrowiskowej mogą roboty te wstrzymać i dalszego wykonania zabronić bez odszkodowania; przeciwko tej decyzji osoby lub instytucje poszkodowane mają prawo wnieść w ciągu dni 30 od chwili otrzymania decyzji zażalenie do tego Ministerstwa, które zezwolenie wydało; w razie uwzględnienia sprzeciwu poszkodowanym należy się odszkodowanie ze Skarbu Państwa.

Art.23. Pozwolenie na wykonanie urządzeń, wymienionych w art.5.punkt a/.i b/. na roboty około ujęcia zdrojów, na budowę wszelkich zakładów leczniczych lub przeznaczonych do użytku publicznego, wydają władze administracyjne drugiej instancji, po rozpatrzeniu i zatwierdzeniu przedłożonych przez zainteresowaną stronę ściśle opracowanych projektów.

Zatwierdzenie projektów tych urządzeń ze strony władz administracyjnych drugiej instancji nastąpić winno najdalej w ciągu dni 90, o ile uzyskano przychylną opinję miejscowej komisji uzdrowiskowej.

Art.24. Dla celów, przewidzianych w art.23, jak również ba założenie niezbędnych ogrodów publicznych, na żądanie stron zainteresowanych, poparte przychylną opinją miejscowej komisji uzdrowiskowej, władze administracyjne drugiej instancji mogą przeprowadzić wywłaszczenie odnośnych niezbędnych terenów za odszkodowaniem na podstawie obowiązujących przepisów prawnych.

Koszty przeprowadzenia wywłaszczenia oraz odszkodowanie pokrywa strona.

Art.25. Winni przekroczenia przepisów art.13. i 15. oraz niezastosowania się do zarządzeń, wydanych na podstawie art.21. niniejszej ustawy, ulegną w drodze admini-

stracyjnej karze aresztu do 6 tygodni i grzywnie do 50.000 mk., lub jednej z tych kar.

Grzywna zamieniona będzie, na wypadek niemożności ściągnięcia, na areszt według słusznego uznania władzy orzekającej, jednak nie ponad 6 tygodni.

Aż do wydania szczegółowych w tym względzie przepisów od orzeczeń karnych władz administracyjnych, zapadłych w drugiej instancji, można odwołać się w ciągu dni 7 do miejscowego właściwego sądu okręgowego, który rozstrzyga prawomocnie przy odpowiedniem zastosowaniu przepisów o odwołaniu się od wyroków sądu pokoju (powiatowego).

Sąd nie może jednak uchylić orzeczenia władzy administracyjnej z przekazaniem sprawy do ponownego rozpatrzenia i zawyrokowania.

Odwołanie się do sądu nie wstrzymuje wykonania kary z wyjątkiem kary pozbawienia wolności.

W b.dzielnicy pruskiej stosuje się art.10.ustawy z dn. 23.czerwca 1921.roku (Dz.U.R.P.Nr.75.poz.511.)

O wykonanie kary pozbawienia wolności zwrócić się należy do sędziego pokoju (powiatowego) miejsca pobytu skazanego i w tym celu należy sędziemu przesłać akta sprawy.

Art.26. Minister Zdrowia Publicznego, po porozumieniu się z właściwemi władzami oraz wysłuchaniu opinji Państwowej Rady do Spraw Uzdrowisk, wyda w drodze rozporządzenia szczegółowe przepisy, które, mając na celu ochronę źródeł i zakładów kąpielowych oraz zabezpieczenie uzdrowiska pod względem sanitarnym, winny być przestrzegane w obrębie okręgów sanitarnych.

Art.27. Jeżeli w celach ochrony górniczej lub sanitarnej uzdrowiska, posiadającego charakter użyteczności publicznej, okaże się koniecznem zniesienie istniejących lub wznoszonych budynków, zamknięcie fabryki lub przedsiębiorstwa, uznanych za bezwzględnie szkodliwe, lub zastosowanie

innych środków, pociągających za sobą straty i istotne ograniczenia praw osób prywatnych, to wprowadzenie w życie tego rodzaju zarządzeń może nastąpić w drodze wywłaszczenia na podstawie obowiązujących przepisów prawnych, względnie wypłacenia za zgodą strony poszkodowanej odpowiedniego odszkodowania.

Art.28. Jeżeli właściciel uzdrowiska, uznanego za posiadające charakter użyteczności publicznej, lub mającego wszelkie warunki ku temu, przewidziane w art.4. :

a/. eksploatuje zdroje lecznicze w sposób dla nich szkodliwy;

b/. nie korzysta w dostatecznej mierze z wydajności ujętych źródeł, pomimo większego zapotrzebowania lub nie eksploatuje zdrojów leczniczych wcale, pomimo stwierdzenia ich wybitnych własności leczniczych;

c/. prowadzi gospodarkę niedbałą, wstrzymującą naturalny rozwój uzdrowiska;

d/. dopuszcza do stanu, zagrażającego warunkom zdrowotnym miejscowości - Minister Zdrowia Publicznego winien wyznaczyć termin najkrócej lat 3, najdłużej lat 5, oraz określić warunki, jakie w tym terminie wypełnione być winny w celu usunięcia braków.

Jeżeli po upływie roku właściciel uzdrowiska nie uczyni nic w celu wypełnienia warunków, określonych przez Ministra Zdrowia Publicznego, lub po upływie ostatecznego terminu nie wypełni wszystkich warunków, Rada Ministrów na wniosek Ministra Zdrowia Publicznego w drodze rozporządzenia może zarządzić wywłaszczenie go w myśl obowiązujących przepisów prawnych, bądź z całego obszaru uzdrowiska, bądź z poszczególnych jego części wraz ze zdrojami na rzecz Skarbu Państwa.

Dotyczyć to może również uzdrowiska, którego właściciel nie wykona w określonym przez Ministra Zdrowia Publi-

cznego terminie najkrócej lat 3, najdłużej lat 5, obowiązków, przewidzianych w art.5.niniejszej ustawy.

W rozporządzeniu o wywłaszczeniu Rada Ministrów na wniosek Ministra Zdrowia Publicznego ustali zasady dalszego zarządzenia wywłaszczonem uzdrowiskiem; Rada Ministrów może zarządzić oddanie wywłaszczonego uzdrowiska bądź w długoletnią dzierżawę pod warunkiem wykonania ustalonych z góry inwestycji, bądź odstąpić prawo własności osobom trzecim, o ile te zwrócą wszystkie wydatki, poniesione w tej sprawie przez Skarb Państwa.

Art.29. W każdem uzdrowisku, uznanem za posiadające charakter użyteczności publicznej, jako organ zarządzający jego sprawami na obszarach okręgu ochrony sanitarnej, powołana zostanie komisja uzdrowiskowa: w zdrojowiskach - zdrojowa, w kąpieliskach - kąpielowa, w innych uzdrowiskach - klimatyczna.

Poza uprawnieniami, przewidzianymi w art.34. niniejszej ustawy, komisja uzdrowiskowa w granicach zatwierdzonego statutu może mieć również dodatkowo poruczony zakres działania w zastępstwie organów administracji gminnej, lub państwowej.

Na komisję uzdrowiskową przechodzi sprawowanie policji zdrowia i budowlanej, jak również w ciągu sezonów kuracyjnych prawo korzystania z pomocy państwowej policji bezpieczeństwa w granicach uprawnień, przyznanych gminom miejskim.

Jeżeli obszar uzdrowiska leży na terenie gminy miejskiej oraz w gminach, stanowiących uzdrowiska morskie, Minister Zdrowia Publicznego może poruczyć wykonanie zadań komisji uzdrowiskowej, przewidzianych w art.34. niniejszej ustawy, bądź w całości, bądź w poszczególnych punktach tego artykułu właściwym organom gminnym, lub związkom tychże gmin pod warunkiem utworzenia przez nie osobnego wy -

działu z udziałem czynników, przewidzianych w art.30.punkty 4,5,6 i 7, oraz dwóch mianowanych przez Ministra Zdrowia Publicznego z pośród stałych mieszkańców danego powiatu. Ilość członków takiego wydziału z ramienia gminy lub związku gmin nie może przewyższać 5; wydział posiada wszelkie kompetencje, przyznane ustawą niniejszą komisjom uzdrowiskowym. Fundusz kuracyjny w uzdrowiskach, gdzie powołany zostanie wydział, winien być zarządzany przez tenże wydział niezależnie od funduszów gminnych.

Art.30. Skład komisji uzdrowiskowej ostatecznie określa statut uzdrowiska; w zasadzie w skład komisji uzdrowiskowej z głosem decydującym wejść mają prawo:

1/. dyrektor rządowy, jeżeli uzdrowisko jest własnością Skarbu Państwa, lub właściciel uzdrowiska, lub jego zastępca, względnie pełnomocnik administracyjny, jeżeli uzdrowisko jest własnością prywatną;

2/. wójt gminy, lub burmistrz miasta, w których obszar wchodzi uzdrowisko częściowo lub w całości; w uzdrowiskach, których granice obejmują części kilku sąsiadujących ze sobą gmin, członkiem komisji jest wójt, lub burmistrz tej gminy, w której okręgu prowadzona jest eksploatacja źródeł, lub której obszar stanowi największą część uzdrowiska, lub wreszcie, jeśli obszary objęte przez uzdrowisko w sąsiadujących ze sobą gminach są pod względem obszaru jednakowe - gminy, w której znajdują się władze uzdrowiska;

3/. jeden delegat Rady Miejskiej lub gminnej tych gmin, w których wójt lub burmistrz wchodzą w skład komisji zgodnie z punktem 2; gmina, która w całości wchodzi w skład obszaru uzdrowiska, o ile liczba jej mieszkańców przekracza 3 tysiące, deleguje dwuch przedstawicieli, o ile przekracza 8 tysięcy - trzech przedstawicieli;

4/. lekarz urzędujący w uzdrowisku;

5/. wybierany na lat 3 delegat właścicieli willi oraz przedsiębiorstw wynajmu lokali dla kuracjuszów zakładów leczniczych na obszarze danego uzdrowiska;

6/. wybierany na 3 lata delegat zrzeszenia lekarzy, którzy wykonywali lub wykonują praktykę w uzdrowisku, o ile takie zrzeszenie zarejestrowane zostało przez właściwe władze państwowe; o ile takiego zrzeszenia niema - z urzędu wchodzi w skład komisji najstarszy liczbą lat praktyki - w uzdrowisku, a w razie równości lat praktyki - najstarszy wiekiem lekarz;

7/. wybierany na lat 3 delegat zrzeszenia, popierającego rozwój danego uzdrowiska, o ile takie zrzeszenie zarejestrowane zostało przez władze państwowe; w braku takiego zrzeszenia w charakterze delegata powołany będzie przedstawiciel jednego z miejscowych towarzystw; turystycznego lub krajoznawczego, względnie miejscowych oddziałów towarzystw o tym zakresie działania, a działających na całym terenie Państwa; w razie istnienia kilku pokrewnych zrzeszeń przedstawiciela delegować będzie zrzeszenie, posiadające największą liczbę członków.

Pozatem w obradach komisji uzdrowiskowej, względnie specjalnego wydziału, powołanego w myśl art.29. niniejszej ustawy, mają prawo brać udział z głosem doradczym;

a/. stały, w lub w poszczególnym wypadku delegowany przedstawiciel starostwa;

b/. lekarz powiatowy;

c/. w razie stwierdzonej przez właściwe władze administracyjne specjalnej ze względu na interes publiczny potrzeby delegowana przez nie rządowa siła techniczna;

d/. stali lub do specjalnych spraw powołani przez komisję zwykłą większością głosów rzeczoznawcy.

Uchwały komisji są ważne, o ile powzięte zostały w o -

becnościmprzynajmniej połowy członków, posiadających prawo głosu decydującego; o terminie i porządku dziennym każdego posiadzenia, na którem mają być powzięte uchwały, komisja przynajmniej na 3 dni przedtem winna zawiadomić starostę, lub za jego zgodą jego stałego zastępcę.

Art.31. Uchwały komisji uzdrowiskowej w sprawie, przewidzianej w art.34, punktach 1,2,4,6 i 8, uzyskują natychmiastowo moc obowiązującą, o ile powzięte zostały w obecności delegata starostwa, względnie w sprawach sanitarnych,- lekarza powiatowego, a nie nastąpił,z ich strony natychmiastowy sprzeciw; w razie ich nieobecności uchwały te stają się obowiązujące, o ile w ciągu dni 7 od dnia zawiadomienia właściwego starosty nie spotkały się one z jeg umotywowanym sprzeciwem; w tym ostatnim wypadku komisji sł ży prawo odwołania do władz administracyjnych drugiej instancji, które najdalej w ciągu miesiąca winny wydać decyzję; od decyzji władz drugiej instancji służy prawo odwołania w ciągu dni30 do Ministra Zdrowia Publicznego.

Art.32. Komisja wybiera ze swego grona na lat 3 stały wydział wykonawczy (zarząd) z 4 członków, a mianowicie : 1/.przewodniczącego, 2/.zastępcę przewodniczącego, 3/.sekretarza, 4/.skarbnika; przewodniczącym i sekretarzem może być jedynie ten członek komisji, który w uzdrowisku ma stałe miejsce zamieszkania.

Przewodniczącego i jego zastępcę zatwierdza naczelnik władzy administracyjnej drugiej instancji; w skład wydziału wykonawczego z głosem doradczym może wchodzić przedstawiciel właściwego starostwa oraz urzędujący lekarz miejscowy.

W uzdrowiskach rządowych z urzędu przewodniczącym komisji i wydziału wykonawczego jest dyrektor rządowy; w innych uzdrowiskach będący członkiem komisji naczelnik gminy o ile nie został powołany na przewodniczącego, zostaje z urzędu zastępcą przewodniczącego i członkiem wydziału.

Członkowie komisji uzdrowiskowej i wydziału wykonawczego mogą pobierać z funduszu kuracyjnego odpowiednie stałe odszkodowania pieniężne, względnie otrzymywać pokrycie rzeczywistych swych wydatków, wynikłych z pełnienia obowiązków, do wysokości z góry przewidzianej.

Art.33. Porządek postępowania (regulamin) dla komisji uzdrowiskowej ogłosi Minister Zdrowia Publicznego w oddzielnem rozporządzeniu; to samo dotyczy porządku postępowania dla wydziału wykonawczego.

Art.34. Do zakresu działania komisji uzdrowiskowej należy :

1/. zarządzanie funduszem kuracyjnym, czuwanie nad całością majątku, powstałego z funduszu kuracyjnego, oraz zapomóg, otrzymanych od gmin lub rządu;

2/. ustalanie wysokości taks i opłat w uzdrowiskach, z których powstaje fundusz kuracyjny; w uzdrowiskach rządowych taksy i opłaty ustala Minister Zdrowia Publicznego;

3/. zakładanie szpitali i zakładów humanitarnych, względnie przyjmowanie tychże pod swój zarząd zgodnie z wolą ofiarodawcy, zakładanie i prowadzenie instytucji badawczych (stacji meteorologicznych, geologicznych i t.p. oraz specjalnych urządzeń sanitarnych), domy izolacyjne, urządzenia kanalizacyjne, względnie asenizacyjne, wodociągowe i t.p.;

4/. wydawanie obowiązujących postanowień, przepisów i zarządzeń sanitarnych, w celu utrzymania w obrębie okręgu ochrony sanitarnej należytej czystości, porządku i utrzymania warunków zdrowotnych na koniecznym poziomie, specjalnie zaś w kierunku zabezpieczenia przed chorobami zakaźnemi;

5/. opracowywanie projektów, mających na celu podniesienie uzdrowiska pod względem sanitarnym, rozbudowy, oraz udostępnienia ich najuboższym warstwom ludności;

6/. zatwierdzanie rocznego budżetu dochodów i wydatków komisji, rocznych sprawozdań, oraz przekładanie ich Ministerstwu Zdrowia Publicznego w styczniu każdego roku;

7/. wydawanie opinji, od których uzależnione jest udzielanie zezwoleń przez właściwe władze państwowe na prowadzenie robót budowlanych, otwieranie przedsiębiorstw, zakładów i t.p.;

8/. regulowanie spraw mieszkaniowych dla osób, przybywających na kurację, oraz warunków życia tychże w uzdrowisku przez ukrócanie nadużyć, wreszcie ustanawianie cenników w odnośnych dziedzinach;

9/. sporządzanie planu rozbudowy i wydawanie przepisów budowlanych w myśl art.10 i 20;

10/. wykonywanie wszelkich zarządzeń władz administracyjnych i sanitarnych za pośrednictwem bądź wydziału wykonawczego, bądź też specjalnych delegatów-członków komisji, oraz wydawanie opinji na żądanie władz.

Art.35. Do zakresu działania wydziału wykonawczego należy :

1/. wykonywanie wszelkich prawomocnych uchwał komisji;

2/. pobieranie taks i opłat, z których powstaje fundusz kuracyjny;

3/. decydowanie w sprawach uwalniania pojedynczych osób w wypadkach, zasługujących na uwzględnienie od obowiązku uiszczenia taks i opłat;

4/. zarządzanie zakładami szpitalnemi, sanitarnemi i badawczemi oraz instytucjami humanitarnemi, utworzonemi prze komisję, lub oddanemi komisji w zawiadywaniu oraz współdziałanie z władzami państwowemi w nadzorze nad takiemiż instytucjami, działającemi z inicjatywy prywatnej;

5/. nadzór nad wykonywaniem przepisów i postanowień, ogłoszonych przez komisję, a posiadających moc obowiązując

6/. wyznaczanie kar pieniężnych za przekroczenia przepisów i postanowień obowiązujących, ogłoszonych przez komisj do wysokości 10.tys.marek;

7/. prowadzenie dokładnego inwentarza całego majątku zarów

tego, który jest własnością funduszu kuracyjnego, jako też i tego, który bądź to przez Skarb Państwa, bądź przez właściciela uzdrowiska, lub zakładu, bądź przez gminę, bądź przez kogokolwiek innego zostanie oddany w zarząd komisji dla użytku gości;

8/. opracowywanie projektów rocznego preliminarza budżetowego komisji w celu przedstawienia go do jej zatwierdzenia oraz sprawozdań rocznych;

9/. prowadzenie listy gości kuracyjnych, statystyki osób, przebywających podczas sezonów w uzdrowisku, oraz księgi życzeń i zażaleń;

10/. współdziałanie z władzami państwowemi i samorządowemi;

11/. prowadzenie przedsięwzięć, mających na celu kulturalne rozrywki gości kuracyjnych oraz wydawania na nie zezwoleń przedsiębiorcom prywatnym dla przedstawienia władzom policyjnym do ostatecznej decyzji, oraz reklamowanie uzdrowiska.

Wydział wykonawczy przy wykonywaniu swych czynności ma prawo korzystania z pomocy organów administracyjnych państwowych i komunalnych, które niezwłocznie pomocy tej obowiązane są udzielić; specjalnie dotyczy to przymusowego ściągania taks, opłat i kar.

Art.36. Przeciw zarządzeniom komisji uzdrowiskowej na zasadzie uchwał, które zgodnie z art.31. niniejszej ustawy uzyskały moc obowiązującą, stronie służy prawo odwołania do władzy administracyjnej drugiej instancji w ciągu miesiąca; przeciw orzeczeniom władz administracyjnych drugiej instancji tak komisja, jak i strony, mają prawo odwołać się do Ministra Zdrowia Publicznego, którego orzeczenie jest ostateczne; odwołanie nie wstrzymuje wykonania zarządzenia. W wypadkach większej wagi, gdy przywrócenie do pierwotnego stanu byłoby niemożliwe lub strona interesowana mogłaby ucierpieć niepowetowaną szkodę, może władza administracyjna dru-

giej instancji zarządzić wstrzymanie wykonania uchwały komisji uzdrowiskowej aż do wydania prawomocnego rozstrzygnięcia.

W uzdrowiskach państwowych odwołanie od zarządzeń komisji uzdrowiskowej winno być kierowane do Ministra Zdrowia Publicznego bezpośrednio.

W sprawach zdrowotnych miejscowy lekarz powiatowy ma prawo w ciągu dni siedmiu od daty zawiadomienia zaskarżyć uchwały komisji do władzy administracyjnej drugiej instancji; skarga taka powstrzymuje wykonanie uchwały.

Art.37. Jeżeli komisja uzdrowiskowa nie wypełnia dokładnie swych zadań, lub przekracza zakres swej kompetencji, Minister Zdrowia Publicznego na wniosek właściwego wojewódzkiego urzędu ma prawo rozwiązać komisję, zarządzając utworzenie nowej najdalej w terminie 6 miesięcy ;

Na czas od daty rozwiązania komisji aż do ukonstytuowania nowej Minister Zdrowia Publicznego mianuje komisarza rządowego, któremu przysługiwać będą wszelkie kompetencje wydziału wykonawczego, przewidziane w art.35.niniejszej ustawy.

Art.38. Preliminarz dochodów i wydatków na następny rok kalendarzowy komisja uchwalić winna najdalej w październiku każdego roku, przedstawiając go władzy administracyjnej drugiej instancji do zatwierdzenia; o ile w ciągu dni 30 złożony preliminarz nie został zakwestjonowany, uznany on będzie za zatwierdzony.

Ministerstwu Zdrowia Publicznego służy prawo wstawienia do budżetu komisji określonych sum z funduszu kuracyjnego na niezbędne inwestycje sanitarne, przy równoczesnem uprawnieniu komisji do podwyższenia odpowiednich pozycji dochodowych.

Roczne sprawozdania rachunkowe oraz z czynności składa komisja władzy administracyjnej drugiej instancji naj-

później z końcem stycznia roku następnego, a w ciągu sezonu następnego roku podaje te sprawozdania do publicznej wiadomości.

Art.39. Komisja uzdrowiskowa mianuje i wydala wszelkich swoich funkcjonarjuszów, ustala dla nich przepisy i zawiera umowy służbowe, w szczególności mianuje lekarza miejscowego (zdrojowego,kąpielowego,klimatycznego) na zasadzie umowy pisemnej, określającej wzajemnie prawa i obowiązki.

Lekarz miejscowy w okresie funkcjonowania uzdrowiska w sezonie kuracyjnym jest zastępcą właściwego lekarza powiatowego i winien podporządkować się wszystkim jego rozporządzeniom; pełniąc swe obowiązki, korzysta z praw zastępcy lekarza powiatowego.

Szczegółowe obowiązki lekarza miejscowego w uzdrowiskach i jego kwalifikacje określi osobna instrukcja Ministra Zdrowia Publicznego.

O przyjęciu lekarza miejscowego w uzdrowisku winno być zawiadomione Ministerstwo Zdrowia Publicznego najdalej w ciągu miesiąca; miejscowego lekarza w uzdrowisku zatwierdza na stanowisku Minister Zdrowia Publicznego; jeżeli lekarz nie posiada odpowiednich kwalifikacji, lub też nie odpowiada obowiązkom przyjętym na siebie, Ministerstwo Zdrowia Publicznego ma prawo żądać od komisji przyjęcia innego lekarza; zwolnienie miejscowego lekarza przez komisję uzdrowiskową, o ile tenże sam tego nie zażądał, nastąpić może za zgodą Ministra Zdrowia Publicznego.

W uzdrowiskach rządowych lekarza miejscowego mianuje Minister Zdrowia Publicznego.

Art.40. W każdem uzdrowisku, któremu przyznano charakter użyteczności publicznej, tworzy się fundusz kuracyjny.

Fundusz ten powstaje :

a/. z taks kuracyjnych i innych opłat, ustalonych przez ko -

misję uzdrowiskową;

b/. z opłat, pobieranych od wszelkiego rodzaju przedsiębiorstw handlowych i przemysłowych, działających na terenie uzdrowiska w czasie sezonu;

c/. z opłat od widowisk, zabaw, koncertów i t.p.przedsiębiorstw;

d/. z opłat od osób, wynajmujących mieszkania przyjezdnym;

e/. z opłat za używanie urządzeń.utrzymywanych z funduszu kuracyjnego;

f/. z grzywien, wymierzanych w myśl postanowień niniejszej ustawy;

g/. z dobrowolnych ofiar i zapisów;

h/. z zasiłków ze Skarbu Państwa, lub od ciał samorządowych;

i/. z dochodów od majątków i kapitałów, należących do funduszu kuracyjnego.

Fundusz kuracyjny jest osobą prawną i posiada wszelkie uprawnienia, przysługujące osobom prawnym w myśl ogólnych przepisów.

Gminy, których stali mieszkańcy korzystają z urządzeń uzdrowiska, założonych lub utrzymywanych przez komisję,mogą być pociągnięte do uiszczenia za to opłat do funduszu kuracyjnego i odwrotnie do opłat na rzecz gminy mogą być pociągnięte komisje uzdrowiskowe w uzdrowiskach, gdzie goście korzystają z urządzeń, założonych i prowadzonych na rachunek gminy. Wysokość tych opłat ustali komisja specjalna złożona z dwu delegatów komisji uzdrowiskowej i dwu delegatów gminy pod przewodnictwem starosty; przeciw orzeczeniu komisji specjalnej stronom służy prawo zgłoszenia odwołania w ciągu 30 dni do władz administracyjnych drugiej instancji; orzeczenie tych władz jest ostateczne.

Za korzystanie z urządzeń, należących do soób prywatnych lub stowarzyszeń, na terenie uzdrowiska mogą być

pobierane przez właścicieli specjalne opłaty, zatwierdzane przez komisję; komisja ma prawo pobierać od powyższych opłat dodatek na fundusz kuracyjny.

Art.41. Od opłat taksy kuracyjnej,za muzykę i t.p. wolni są :

1/. lekarze, ich żony i będące na utrzymaniu ich dzieci;

2/. urzędnicy, którzy przebywają w uzdrowisku w sprawach służbowych;

3/. osoby, które uzyskały zwolnienie na mocy uchwały wydziału wykonawczego.

Art.42. Wykonanie niniejszej ustawy powierza się Ministrowi Zdrowia Publicznego,w porozumieniu z zainteresowanymi ministrami.

Art.43. Ustawa niniejsza wchodzi w życie z dniem jej ogłoszenia; wszystkie przepisy sprzeczne z postanowieniami niniejszej ustawy z dniem tym tracą moc obowiązującą.

Marszałek :
Trąmpczyński.

Prezydent Ministrów :
Antoni Ponikowski.

Minister Zdrowia Publicznego :
Chodźko.

94

MINISTERSTWO
ROBÓT PUBLICZNYCH

№ III - 1399.

WARSZAWA.

D. 18 listopada 1919 R.

Do

Pana Prof.Dr.J.G. P A W L I K O W S K I E G O

Z A K O P A N E.

K o z i n i e c.

Ministerstwo Robót Publicznych wraz z Ministerstwem Zdrowia Publicznego jako władze powołane do opieki nad Zakopanem tak, jako największem w Polsce letniskiem i stacją turystyczną jakoteż stacją klimatyczną,przed opracowaniem szczegółowych planów popierania dalszego rozwoju Zakopanego,życzą sobie wysłuchać życzeń i opinii tak czynników miejscowych,jakoteż zainteresowanych rozwojem Zakopanego władz,instytucji,stowarzyszeń i osób.

Z tego też powodu zwołują ankietę w sprawie potrzeb i rozwoju Zakopanego,która odbędzie się w Zakopanem dnia 22-gi i 23-go listopada b.r. Otwarcie ankiety nastąpi w sobotę,22-go listopada o godzinie 9-tej rano w sali obrad rady gminnej w Zakopanem,gdzie też podanem będzie pora i miejsce następnego posiedzenia.

Przedmiotem ankiety będą następujące pytania:

1. Wobec tego,że Zakopane jest równocześnie letniskiem stacją turystyczną i sportów zimowych z jednej, a stacją klimatyczną dla piersiowo chorych z drugiej strony,jakie środki należy przedsięwziąć dla izolacji chorych i zapobieżenia zakażeniu osób zdrowych ?
2. Postulaty sanitarne (szpital, i t.d.)
3. Ustrój władz państwowych i samorządnych i ich stosunek do siebie.
4. Regulacja Zakopanego (kanalizacja,dzielnica sana-

: - :

toryjna, park i t.d.)

5. Postulaty turystyczne (dom wycieczkowy, schroniska, drogi i t.p.)

6. Postulaty na polu szkolnictwa i instytucji kulturalnych.

7. Sprawy kolejowe i komunikacje.

8. Sprawa rezerwatu i ochrony przyrody w Tatrach.

9. Porządek i kolejność inwestycji.

10. Sfinansowanie inwestycji.

11. Sprawa założenia innych letnisk u stóp Tatr (Witów, Siwa Polana, Poronin, Bukowina, Białka, Łysa Polana, Roztoka, Zazadnia i t.d.

Uprasza się o wzięcie udziału w ankiecie.-

w.z. SZEF SEKCJI I-ej:

Przyłęcki

POLSKIE TOWARZYSTWO TATRZAŃSKIE
W KRAKOWIE
ULICA ANDRZEJA POTOCKIEGO L. 4.
TELEFON NR. 1277.

95

Kraków, dnia 13/5 1922.

Do

Sekcji turystycznej Pol. Tow. Tatrzańskiego

na ręce Prezesa JWPana

Prof. Dra. Gwalberta Pawlikowskiego

we

<u>L W O W I E</u>

Uprzejmie prosimy o wskazanie nam delegata Sekcji do Wydziału o ile możności w Krakowie zamieszkałego, któryby mógł brać udział w posiedzeniach Wydziału.

Za Wydział Polskiego Towarzystwa Tatrzańskiego

Sekretarz:
Stanisław Porębski

TOWARZYSTWO TATRZAŃSKIE W KRAKOWIE.

Prezes:
Dr Władysław Szajnocha

odp. 19/5 — wydelegowany jest prof. dr. Sokołowski

86

ODDZIAŁ WARSZAWSKI
POLSKIEGO TOWARZYSTWA TATRZAŃSKIEGO

Warszawa, d. 8 lipca 1921 roku.

Szanowny Panie!

Współdziałaniem i ofiarnością szerokich sfer społecznych, przy wydatnej pomocy Rządu i Wojskowości, dźwiga się w Tatrach, na Hali Gąsienicowej, w czasach nieomal beznadziejnych dla budownictwa monumentalnego, wielkie granitowe Schronisko. Umieszczone poniżej dotychczasowego schroniska, na skraju lasu, dostosowane materjałem budowlanym i linjami konturu do tła otaczającej przyrody, nowe schronisko winno być początkiem tej troskliwej a szanującej niepokalaną czystość i powagę krajobrazu górskiego opieki, jaką cała Polska otoczy swe ukochane Tatry.

Od trzech miesięcy trwają nieprzerwanie roboty przygotowawcze. W tej chwili Komitet Budowy jest w posiadaniu całego aparatu technicznego i większości materjałów, niezbędnych do sprawnego wykonania przedsięwzięcia, przedstawiającego ze względu na trudność dowozu i ogólne warunki kraju istotnie trudne do spełnienia zadanie. Dotychczasowy jednak stan robót i zapał, z jakim są prowadzone, pozwalają wierzyć, że śmiałe zamierzenia inicjatorów zostaną w krótkim czasie uwieńczone powodzeniem.

W dniu 24 lipca r. b. o godzinie 12 w południe odbędzie się na miejscu budowy założenie i poświęcenie kamienia węgielnego.

Niniejszym pozwalamy sobie prosić Sz. Pana o przybycie na tę uroczystość, która, mamy nadzieję, zgromadzi na Hali Gąsienicowej ze wszystkich dzielnic Polski liczne zastępy miłośników Tatr.

Przewodniczący Oddziału Warszawskiego
Wicemarszałek Sejmu

Sekretarz:

Drukarnia Państwowa № 14339. 6-VII 21. 500.

Ochrona przyrody na terenie ośrodka lwowskiego

(Krótki opis historyczno-sprawozdawczy)

I.

Realizacja idei ochrony przyrody w ośrodku lwowskim w czasach zaborczych ma za sobą chlubną kartę i sięga swemi początkami jeszcze r. 1868. Oto w dniu 5 października tegoż roku Sejm Krajowy, na skutek usilnych zabiegów ówczesnych przyrodników z prof. Uniw. Jag. A. Nowickim na czele, uchwalił ustawę o ochronie świstaka i kozicy w Tatrach, oraz ustawę „o ochronie pożytecznych ptaków i innych zwierząt". Pierwsza z tych ustaw weszła w życie w lipcu 1869 r., druga niestety nie uzyskała zatwierdzenia rządu austrjackiego.

Tu we Lwowie Komitet Tow. Gosp. zwrócił się w r. 1868 do Sejmu z apelem o wpłynięcie na rząd wiedeński, aby wszczął odpowiednie pertraktacje z państwami południowo - europejskiemi w sprawie ochrony ptaków przelotnych. Niestety, akcja ta okazała się bezskuteczną.

Tak dzielnie zapoczątkowana działalność na polu ochrony przyrody w Małopolsce wskutek niezrozumienia jej przez władze austrjackie, nie wykazała w następnych latach wybitniejszego nasilenia. Dopiero około roku 1890 zasługuje na podkreślenie niezwykłej wagi fakt utworzenia przez Włodzimierza hr. Dzieduszyckiego pierwszego wogóle w Małopolsce rezerwatu lasu bukowego w dobrach Pieniackich w paśmie Woroniaków.

Nowy okres intenzywnej pracy na polu ochrony przyrody rozpoczął się od roku 1900, tj. z chwilą powrotu do kraju prof. Marjana Raciborskiego, wielkiego krzewiciela idei ochrony przyrody w pojęciu nowoczesnem.

Gdy w roku 1904 Namiestnictwo we Lwowie na zlecenie Ministerstwa Oświaty odniosło się do szeregu instytucyj i osób prywatnych z wezwaniem do nadesłania wiadomości o zabytkach przyrody godnych ochrony, dzięki staraniom prof. Raciborskiego Pol. Tow. Przyrodników im. Kopernika, przedłożyło szczegółowy wykaz kilkudziesięciu pomników przyrody, oraz zaproponowało utworzenie rezerwatów leśnych w Karpatach i stepowych na Podolu.

Jakkolwiek Namiestnictwo zaniedbało całą tę sprawę, to jednak Towarzystwo Przyrodników im. Kopernika kontynuowało nadal pracę nad zbieraniem materjałów do pierwszego „inwentarza zabytków przyrody" w Polsce, za pośrednictwem rozesłanych po kraju kwestjonarjuszy. Część zebranych tą drogą materjałów odnoszących się do osobliwości florystycznych opublikował prof. Raciborski w pracy pt. „Ochrony godne drzewa i zbiorowiska roślin" (Kosmos 1910).

W akcji ochrony przyrody współpracowali wydatnie również leśnicy polscy, skupieni w ówczesnem Galicyjskiem Towarzystwie Leśnem. Na swych dorocznych Zjazdach, szczególnie w latach 1912 i 1913, uchwalili oni szereg rozolucyj w sprawie ochrony rzadkich drzew i ginących zwierząt leśnych. Na podkreślenie zasługuje także akcja Kółka przyrodniczego Słuchaczy Wyższej Szkoły Lasowej, które za inicjatywą i pomocą prof. Szafera opracowało odpowiedni kwestjonarjusz i rozesłało go w celu zebrania wiadomości o pierwotnych partjach naszych lasów.

Czasopismo leśne „Sylwan" organ Towarzystwa Leśnego zamieszczało na swych łamach cenne rozprawy jak prof. Szafera o wschodniej granicy buka, o „pamiątce Pieniackiej", o cisach w Kniaźdworze pod Kołomyją, jako ochrony godnym zabytku przyrody leśnej i o limbie u źródeł Łomnicy, oraz artykuły z zakresu ochrony przyrody np. Juljana Brunickiego, Janosza i in...

Echa tego tak żywotnego i poważnego ruchu ochroniarskiego, domagającego się stworzenia rezerwatów leśnych dotarły i do Wiednia, na skutek czego Ministerstwo Rolnictwa poleciło w roku 1910 Lwowskiej Dyrekcji lasów i dóbr państwowych wyszukanie w jednym z państwowych nadleśnictw odpowiedniego obszaru lasu na rezerwat. Po porozumieniu się Dyrekcji z Towarzystwem Leśnem i Towarzystwem Przyrodników im. Kopernika, zadania tego podjęli się profesorowie Sokołowski i Szafer. W roku 1914 zwiedzili oni lasy nadleśnictwa Worochta i zaprojektowali narazie na rezerwat oddziały 107—112. Ostateczne wnioski mieli oni przedłożyć dopiero po zwiedzeniu reszty nadleśnictw.

Wybuch wojny światowej uniemożliwił wykonanie tego, oraz przerwał starania o utworzenie rezerwatu cisowego w Kniaźdworze.

Omawiając przedwojenną akcję na polu ochrony przyrody nie mogę pominąć zasług i bardzo poważnej roli, jaką odegrało Muzeum Przyrodnicze im. Dzieduszyckich we Lwowie. Niemałą zasługą tej instytucji było uratowanie dla kraju wykopalisk dyluwialnych w Staruni, oraz wydanie nader cennej zbiorowej publikacji pt. „Wykopaliska Staruńskie" (Słoń, mamut i nosorożec włochaty wraz z współczesną florą i fauną). Szczególnie ważnem dla ochrony przyrody wydawnictwem Muzeum była zbiorowa rozprawa pt. „Przyroda Lwowa, jej osobliwości i zabytki". Wydawnictwa Muzeum torowały drogę do coraz szerszego zainteresowania się społeczeństwa małopolskiego zabytkami przyrody i ich ochroną.

Z przyrodników działających na polu ochrony przyrody wymienić należy także posła na Sejm Krajowy Juljana Brunickiego z Podhorzec, wybitnego znawcę krajowej fauny motyli. Nie bez słuszności nazwano go „rzecznikiem" sprawy ochrony przyrody w Sejmie. W pamiętnej swej mowie wygłoszonej w listopadzie 1910 roku w Sejmie w znakomity sposób uzasadnił on potrzebę tworzenia rezerwatów, żądając równocześnie od Wydziału Krajowego przygotowania „projektu ustawy o ochronie szarotki, limby, cisa i ewentualnie innych roślin na wymarciu będących".

Do grona najwybitniejszych działaczy na polu ochrony przyrody w okresie przedwojennym należał prof. Jan Gwalbert Pawlikowski. Ideę ochrony przyrody propagował on w kołach literatów i artystów polskich. Jego rozprawa pt. „Kultura i natura ogłoszona w „Lamusie" w roku 1913 wywarła wielki wpływ nie tylko na opinję przedwojenną, ale stała się nicią przewodnią dla pracy ochroniarskiej w dobie powojennej.

Takby się w krótkości przedstawiały przedwojenne poczynania realizujące idee ochrony przyrody ojczystej w ośrodku lwowskim, które stały się podstawą i nawiązaniem do pracy w Polsce odrodzonej.

Wojna światowa, która przeszła przez ziemie polskie, zadała ciężkie i nie do zagojenia rany naszej przyrodzie. Ofiarą wojny padły w znacznej mierze szczególnie dąbrowy podolskie, wojna zniszczyła niemal wszystkie drzewiaste okazy cisa w Kniaźdworze pod Kołomyją, oraz zdziesiątkowała zwierzostan lasów Karpackich.

To też po wojnie, w wolnej już Ojczyźnie, przypadła nam w udziale tem odpowiedzialniejsza i niecierpiąca zwłoki praca nad ratowaniem ocalałych zabytków naszej przyrody.

Ministerstwo Wyznań Religijnych i Oświecenia Publicznego powołało w tym celu do życia Tymczasową Państwową Komisję Ochrony Przyrody i oddało jej ten tak ważny referat do prowadzenia pod przewodnictwem b. Lwowianina prof. Władysława Szafera.

Z ośrodka lwowskiego powołani zostali do Komisji profesorowie J. Hirschler, J. G. Pawlikowski, E. Romer i R. Zuber.

Dnia 4 lutego 1920 roku, powstało we Lwowie Kuratorjum Ochrony Przyrody, dla województw: lwowskiego, stanisławowskiego, tarnopolskiego i wołyńskiego.

Przewodnictwo Kuratorjum w czasie od 4. 2. 1920 do 29. 6. 1920 roku, było w rękach prof. J. Hirschlera, od 29. 6. 1920 do 30. 4. 1923 w rękach prof. A. Kozikowskiego, zaś w czasie od 30. 6. 1923 do 15. 3. 1026 przewodniczącym Kuratorjum był prof. S. Krzemieniewski.

W ciągu przeszło 5-cio letniej działalności Lwowskiego Kuratorjum Ochrony Przyrody, zasługują na podkreślenie następujące sprawy:

Dla zbadania największego do niedawna na Podolu stepu Pantalicha, oraz lasu cisowego w Kniaźdworze urządzono 2 zbiorowe wycieczki. Wycieczka na Pantalichę stwierdziła niestety niemal zupełne zniszczenie stepu, zaś wycieczka do Kniaźdworu miała możność sprawdzić, że stan ilościowy cisów w porównaniu ze stanem w roku 1914 zmniejszył się przynajmniej o 2/3 a to na skutek działań wojennych, niszczenia cisów przez ludność okolicznych wsi, oraz z powodu obsuwania się w dół po zboczach lasu pod działaniem wód zaskórnych.

Rozesłano do wszystkich szkół Okręgów Szkolnych Lwowskiego i Wołyńskiego opracowane przez Państwową Komisję Och. Przyr. kwestjonarjusze i uzyskano tą drogą bardzo interesujące wiadomości o różnych osobliwościach przyrodniczych południowo-wschodniej Polski.

Szczególnie ważnym i doniosłym momentem w tym czasie było wydanie przez Rząd nasz polecenia Administracji lasów państwowych wydzielenia w nadleśnictwie Worochta od użytkowania oddziałów lasu 76 i 77 o powierzchni 140 ha., wraz z przylegającą do nich połoniną na wschód od potoku Dancerz o pow 307.5 ha., oraz zażądanie od Państwowej Komisji Ochrony Przyrody przedłożenia konkretnych wniosków w sprawie utworzenia rezerwatu Czarnohorskiego. Przygotowanie projektu rezerwatu zleciła Państwowa Komisja O. P. Kuratorjum Lwowskiemu. Kuratorjum dla przygotowania potrzebnego do tego celu materjału urządziło szereg wycieczek na Czarnohorę. Do sprawy rezerwatu dołączyła się kwestja zamierzonej, a nawet postanowionej eksploatacji kosodrzewiny i to na obszarze zaprojektowanym na rezerwat. Aby nie dopuścić do zeszpecenia piękna wysokogórskiego krajobrazu przez nieopatrzne zniszczenie kosodrzewiny, Kuratorjum O. P. rozwinęło energiczną akcję w obronie projektowanego rezerwatu i kosodrzewiny.

Po stronie Kuratorjum stanęły wszystkie naukowe, kulturalne i społeczne Towarzystwa Lwowskie, oraz Oddział Stanisławowski Pol. Tow. Tatrzańskiego, przyczem najmocniej i najwydatniej współdziałało z Kuratorjum Pol. Tow. Przyr. im. Kopernika, Oddz. Lwowski. Należy stwierdzić, że zdołano poruszyć i przychylnie dla sprawy nastawić szeroką opinję nietylko ośrodka lwowskiego i krakowskiego, ale także Warszawy, Poznania i Wilna. Interwencje w Nadleśnictwie w Worochcie, w Okręgowym Zarządzie lasów państwowych we Lwowie, u Dyrektora Departamentu leśnego, u Ministra Rolnictwa i Dóbr Państwowych, memorjały do Władz Naczelnych, artykuły w prasie, oto główne środki działania Kuratorjum w obronie zagrożonego piękna naszych gór.

Z uwagi na wielkie znaczenie naukowe, dydaktyczne i wychowawcze osobliwości przyrodniczych i zabytków znajdujących się w obrębie Lwowa i najbliższej okolicy zajęto się ich ochroną. Szczególniejszą uwagę zwrócono na wzgórze Chomiec w Krzywczycach k. Lwowa, należące do najciekawszych lwowskich osobliwości przyrodniczych ze względów florystycznych i faunistycznych.

Z uwagi na postanowioną parcelację Krzywczyc porobiono starania o wydzielenie Chomca z obszaru mającego ulec parcelacji, oraz przygotowano projekt utworzenia rezerwatu na Chomcu.

W związku z prowadzoną parcelacją majątków ziemskich poczyniono pewne kroki w Województwach i Urzędach ziemskich w celu zabezpieczenia objektów przyrodniczych godnych ochrony.

Jeśli chodzi o propagandę idei ochrony przyrody, to starano się odczytami i artykułami w prasie zainteresować szersze koła społeczeństwa lwowskiego sprawami ochrony przyrody. Wśród 15-tu odczytów wygłoszonych za staraniem Kuratorjum Lwowskiego O. P., zasługuje na bliższą uwagę odczyt prof. J. G. Pawlikowskiego pt. „Społeczna organizacja ochrony przyrody" wygłoszony 30. 10. 1920 roku, na posiedzeniu naukowem Pol. Tow. Przyrodników im. Kopernika we Lwowie, w którym czcigodny prelegent przedstawił program zadań i pracy na polu ochrony przyrody, domagając się wciągnięcia szerokich warstw społeczeństwa do współdziałania, a także tych Towarzystw, które obok swoich specjalnych zadań i celów mają również zajmować się i ochroną przyrody, jak np. Stowarzyszenia miłośników miast, przyjaciół zwierząt, miłośników przyrody, miłośników drzew, Towarzystwa Krajoznawcze, turystyczne itp.

Dr. SZYMON WIERDAK.

Perspektywy wojny bakteryjnej

W dzisiejszem, naukowem tego słowa znaczeniu, wojna bakteryjna wydaje się być groźną zmorą, ciążącą nad ludzkością, — powiedziałbym — niemal „muzyką przyszłości", i to przyszłości wcale niedalekiej.

Widmo podobnej wojny pojawiło się już przed dwudziestu laty już wówczas chodziły wieści o zatruwaniu studzień i zakażaniu pokarmów ,oraz paszy dla bydła. Dziś, przy ogromnych postępach techniki wojennej, sprawa ta nabiera tem większej aktualności.

To już nie poetycka wizja „Zarazy w Grenadzie", lecz rzecz naprawdę realna. Obok gazów bojowych — wojna bakteryjna, — dwa nowoczesne sposoby walki, oba — zdawałoby się — jednako okrutne.

Zastanówmy się jednak, czy i jakie naprawdę są możliwości wojny bakteryjnej.

* * *

Pierwszym warunkiem skuteczności podobnego rodzaju walki musi być jej doraźny, błyskawiczny niemal efekt. Zakażenie musiałoby mieć charakter masowy, co utrudniałoby natychmiastowe zastosowanie środków obronnych, wnosząc popłoch i dezorganizację w obozie przeciwnika.

W rachubę wchodzą tu przedewszystkiem ważniejsze punkty w głębi zaatakowanego kraju, ośrodki mobilizacyjne, większe miasta, obozy ćwiczebne i t. p. Najmniej natomiast na niebezpieczeństwo podobnej wojny narażone będą oddziały wojskowe znajdujące się na froncie lub w pobliżu linji bojowej. Byłaby to bowiem broń obosieczna, jednako groźna dla obu stron walczących. Teren ,zakażony np. zarazkami cholery, dżumy itp. byłby przez dłuższy czas wogóle niedostępnym i dla atakującego spowodu niebezpieczeństwa zarazy.

Zanim pomówimy o samej technice wojny bakteryjnej, trzeba zdać sobie sprawę, jakie rodzaje zarazków chorobotwórczych wchodzą tu w rachubę.

Podzielić je można na trzy zasadnicze grupy:

1) bakterje wywołujące choroby przewodu pokarmowego: cholera, tyfus brzuszny, paratyfus i czerwonka.
2) bakterje powodujące ogólną intoksykację organizmu w połączeniu z wysoką gorączką: dżuma i tyfus plamisty.
3) bakterje powodujące wysoką, długo trwającą gorączkę z nawrotami, jednak bez objawów ogólnego zatrucia: malarja, gorączka wołyńska.

Zgóry już wykluczyć można pewne zarazki chorób wyżej wymienionych, przenoszone wyłącznie drogą pośrednictwa, najczęściej przez ukąszenie owadów, roznosicieli tych chorób. Tego rodzaju chorobą jest n. p. tyfus plamisty, przenoszony przez wesz odzieżową, czy malarja, przenoszona przez komary.

Pod tę kategorję chorób epidemicz. podpada też i dżuma, przenoszona przez szczury, — a po części cholera, tyfus i czerwonka, których zarazki roznoszą na swych łapkach muchy.

* * *

Wszystkie te jednak wyżej wyliczone zarazki chorobotwórcze dają się bez trudu hodować sztucznie w laboratorjach. Hodowle takie nie tracą nic ze swej zjadliwości, — i owszem, niejednokrotnie stają się nawet silniej jadowite, zwłaszcza po sztucznem zakażeniu zwierząt, używanych w pracowniach do doświadczeń.

Idzie tylko o to, jakim sposobem zarazki te dałoby się rozsiewać na terenie nieprzyjacielskim. Nasuwa się tu — podobnie, jak przy wojnie gazowej — myśl użycia do tego celu samolotów, z których rozsiewałoby się płynne kultury zarazków na jakichś większych odcinkach. Ale sposób ten nie rokuje większych nadziei, ani pożądanych wyników. Zarazki bowiem z reguły są mało odporne na działanie czynników zewnętrznych, jak słońce, posucha, wysoka temperatura i normalnie używane środki dezynfekcyjne. W rezultacie zatem efekt podobnego ataku staje się bardzo wątpliwym.

Poważniej już wygląda ta sprawa, o ile idzie o zakażanie wody i środków spożywczych. Do tych celów nadają się szczególnie bakterje cholery, tyfusu brzusznego i paratyfusu. Sprawa jednak nie jest ani prosta, ani łatwa: trzebaby mieć zorganizowaną całą sieć szpiegów w różnych punktach kraju, którzy zapomocą płynnych kultur zakażaliby wodę studzienną czy wodociągową, lub menażę wydawaną wojsku.

Natomiast liczyć się trzeba poważnie z możliwością „zatruwania studzien", a więc zakażania wody do picia, w terenach, świeżo opuszczonych przez przeciwnika, znajdującego się w odwrocie.

* * *

Jest jeszcze jedna grupa chorób zakaźnych, atakujących zwierzęta, ale groźnych i dla ludzi. Należą tu: wąglik i nosacizna.

Choroby te sieją prawdziwe spustoszenie wśród zwierząt, dzięki masowemu rozprzestrzenianiu się ich zarazków, wielkiej ich jadowitości i odporności. To też epidemja nosacizny czy wąglika wśród koni wojskowych stać się może prawdziwą katastrofą. Grozę jej powiększa fakt, że obie te epidemje w pomyślnych warunkach mogą przenosić się i na ludzi, powodując ciężkie, przewlekłe schorzenia.

Zarazki wąglika przenoszą się najczęściej w paszy dla zwierząt, podobnie zresztą jak i zarazki nosacizny. Pozatem roznoszą wąglik muchy końskie. Nosacizna natomiast przenosi się zapomocą kubłów do pojenia, wydzielin z ran i t. p. Stajnia zakażona nosacizną, mimo gruntownej dezynfekcji, może jeszcze przez długie tygodnie i miesiące być ogniskiem zarazy.

Przy wojnie bakteryjnej liczyć się zatem trzeba również i z możliwością zakażenia paszy dla bydła zarazkami tych dwóch chorób. I to jednak wymagałoby zorganizowania specjalnej służby szpiegowskiej w kraju nieprzyjacielskim.

* * *

Jak z powyższego wynika, wojna bakteryjna praktycznie nie przedstawia ani w przybliżeniu tych niebezpieczeństw, co wojna gazowa. Nie można jednak wykluczać jej możliwości, nie można lekceważyć i tego niebezpieczeństwa, — aby uniknąć jakiejkolwiek przykrej niespodzianki. Konieczną będzie — w czasie wojny — stała i baczna kontrola bakterjologiczna studzien, wodociągów, środków spożywczych, paszy dla bydła. Koniecznem też będzie zaznajomienie szerokiego ogółu z etiologją i objawami typowemi wszystkich chorób epidemicznych, oraz zorganizowanie wyszkolonej służby sanitarnej, w czem najważniejszą rolę odgrywa organizacja Czerwonego Krzyża.

A zresztą pocieszajmy się świadomością, że równolegle z postępem techniki bojowej, techniki mordowania ludzi, — idą postępy medycyny i bakterjologji, dzięki którym już obecnie posiadamy skuteczne i pewne szczepionki ochronne przeciw czerwonce, cholerze, tyfusowi itp.

Bo tak to już zawsze się dzieje, że każda akcja wywołuje odpowiednią reakcję. Gdy jedni w laboratorjach swych obmyślają i wytwarzają środki, mające na celu niszczenie życia ludzkiego, — to inni parują skutecznie tę akcję, wyszukując na nie odpowiednie remedja, w imię ochrony tego życia.

Odwieczna walka Arymana i Ormuzda...

(dr. L.)

Środowisko wychowawcze

Ogólne uwagi o jego roli w rozwoju człowieka

Wychowawca musi się oprzeć w swojej działalności na możliwie dokładnej znajomości wychowanka, jeśli ta działalność ma być racjonalna i skuteczna. W tym celu winien uwzględnić jak najszerzej te rozmaite wpływy, którym wychowanek podlega, poznać ich skutki, — jak one objawiają się w jego odczuwaniu, myśleniu i działaniu. Dopiero wówczas psyche dziecka względnie młodocianego stanie się dlań mniej zagadkowa i nieprzenikniona. Oczywiście obserwacja winna objąć także i stronę fizyczną.

Człowiek nie rozwija się w próżni, lecz w pewnem środowisku, w którem możemy rozróżnić cały szereg składników i bliżej się im przypatrzeć. Czynniki środowiska odziaływując na jednostkę aktualizują, budzą w niej do działania te siły, które ona jako właściwości wrodzone lub odziedziczone przyniosła na świat. Poszczególne składniki środowiska, które w podobny sposób oddziaływują na rosnącego człowieka, można uznać za odrębne formy. W ten sposób można uzyskać trzy główne rodzaje środowisk: 1) rzeczowe, 2) kulturalne i 3) osobowe.

Środowisko rzeczowe tworzy kompleks rzeczy bezpośrednio dostępnych zmysłom i stanowiących treść życia wyobrażeniowego. Jest ono dla każdego z nas inne, „indywidualne". Każdy z nas bowiem żyje w sobie właściwem środowisku. Należy doń przedewszystkiem otoczenie przyrodnicze. Wiadomo ogólnie, że w zależności od niego mamy różnice rasowe np. między murzynem a eskimosem; mamy rozmaity przebieg dojrzewania fizjologicznego i psychicznego u południowców i u mieszkańców północy; mamy różnice psychiczne między mieszkańcem wielkiego miasta, a mieszkańcem cichej wsi.

Środowisko kulturalne, duchowe jest tem środowiskiem, które człowiek przychodząc na świat już zastaje. W skład jego wchodzą wartości religijne, etyczne, estetyczne, poznawcze, polityczne i gospodarcze, które tworzą pewne odrębne systemy. Ludzie należący do rozmaitych okręgów kulturowych różnią się między sobą nieraz bardzo znacznie. Jest to wynikiem właśnie różnic środowisk kulturalnych w jakich wzrastali i wychowywali się np. Europejczyk i Chińczyk, ale też w obrębie społeczeństwa europejskiego członek warstwy wyższej i proletarjatu.

Środowisko osobowe jest bardzo ważne już choćby ze względu na możność utrzymania się dziecka wogóle przy życiu. Dalej jest ono pośrednikiem w przenoszeniu treści duchowej na młodego człowieka. Odbywa się to przy pomocy mowy (później pisma). Ważny jest stopień, rozwoju i opanowania tego narzędzia u ludzi, którzy zajmują się wychowywaniem.

Oprócz wypływów tego zewnętrznego otoczenia, na ciało i duszę wychowanka należy uwzlędnić wpływ wewnętrznych przeżyć, który jest niezaprzeczalny.

Trzeba silnie podkreślić, że stosunek wychowanka względem środowiska nie jest tylko czemś biernem, lecz mniej lub więcej czynnem. Dziecko względnie młodociany nie tylko odbiera te wpływy, ale są one przedmiotem ich *przeżycia i aktywności*. Musimy przyjąć, że w stosunku tym istnieją rozmaite stopnie i formy. Dlatego też wychowanie nie powinno polegać tylko na zewnętrznem oddziaływaniu, ale trzeba wychowankowi pozostawić pewną sferę swobody.

W pedagogice uważa się za środowisko ten świat, w którym dziecko przebywa po opuszczeniu szkoły. Jest rzeczą oczywistą, że jak długo pobiera ono naukę, wpływy wychodzące z niego nie są wcale obojętne dla wyniku pracy szkolnej. Oba te czynniki szkoła i środowisko winny wspierać się nawzajem. Niezgodność wpływów szkolnych i pozaszkolnych wstrzymuje procesy nauczania i wychowania, a nawet może je spaczyć. Z tego wynika, że tak rodzice jak i nauczyciele winni interesować się zespołem wpływów, działających na dzieci i młodocianych.

W odniesieniu do wszystkich czynników środowiska i szkoły ma swoje znaczenie tzw. prawo optimum warunków. Na czem ono polega? Na tem, że rozwój tak w zakresie fizycznym jak i psychiczno - duchowym potrzebuje warunków w pewnej ilości i jakości, poniżej i powyżej których przebiega on w sposób niewłaściwy. Przeszkoda w normalnym rozwoju może więc pochodzić — jeśli idzie o czynniki zewnętrzne — albo od braku, albo od nadmiaru, albo też od nieodpowiedniości jakościowej warunków.

Ujemne następstwa pociąga za sobą brak pielęgnacji fizycznej u dzieci licznych rodzin robotniczych. Muszą one często już w szkole powszechnej pozostawać w tej samej klasie. Znany ogólnie jest fakt, że przeciętnie dzieci pochodzące z warstw robotniczych uczą się później mówić, niż dzieci warstw wykształconych. To opóźnienie, uwarunkowane jakością środowiska daje się odróżnić od takiegoż opóźnienia, spowodowanego czynnikami wrodzonemi, — tem, że ze zmianą środowiska opóźnienie w rozwoju zostaje „nadrobione", podczas gdy w wypadku drugim taka zmiana albo wcale nie, albo tylko bardzo niewiele, może pomóc.

Nadmiar wpływów jest również szkodliwy. Może on wywołać przyśpieszony rozwój, różny co do swej istoty od podobnego rozwoju zależnego od wrodzonej dyspozycji. Co prawda w poszczególnym wypadku trudno jest rozstrzygnąć, która ewentualność zachodzi; czy mamy do czynienia z przedwczesnym rozwojem, spowodowanym nadmiernie korzystnem środowiskiem, czy też wewnętrznemi przyczynami np. przedwczesna dojrzałość mózgu, łącząca się z zaburzeniami w gruczołach o wewnętrznem wydzielaniu. — Tutaj należą wypadki przedwczesnej dojrzałości z powodu zbyt intensywnego kształcenia, a także w pewnym sensie działalność zwłaszcza wyższych szkół, zasadzająca się na